

Životní spokojenost současných rodin

Bc. Lenka Žůrková

Diplomová práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lenka Žůrková**
Osobní číslo: **H13946**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Životní spokojenost současných rodin**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek vztahujících se k životnímu stylu a kvalitě života současné rodiny.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu formou standardizovaného dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ. Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2798-1.

HAMPLOVÁ, Dana. Životní spokojenost: rodina, práce a další faktory. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004. ISBN 80-7330-063-X.

KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

LUDÍKOVÁ, Libuše. Kvalita života osob se speciálními potřebami. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3827-6.

SIROVÁTKA, Tomáš a Ondřej HORA. Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti. Boskovice: Fakulta sociálních studií (Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti) Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Albert, 2008. ISBN 978-80-7326-140-5.

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

7. ledna 2015

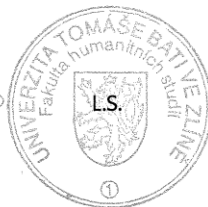
Termín odevzdání diplomové práce:

17. dubna 2015

Ve Zlíně dne 7. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 17.2.2015

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k vyšší výdělku dosaženému školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce pojednává o životní spokojenosti současných rodin z pohledu rodičů vychovávajících alespoň jedno dítě. Spokojenost rodin je zásadní pro dobré fungování této sociální skupiny i společnosti jako globálu. Společně s životní spokojeností, které bylo věnováno nejvíce prostoru, se práce věnuje determinantům, jako je well-being, kvalita života a další možné názvy charakterizující spokojenost s životem. Práce mapuje autory zabývající se problematikou pozitivní psychologie a výzkumy, které byly provedeny. Jsou rozebrány problémy rodiny a jejich možná řešení v interakci se sociální pedagogikou. Účelem diplomové práce z praktického hlediska bylo zjistit, jaká je spokojenost v různých oblastech života rodin s dětmi.

Klíčová slova: životní spokojenost, rodina, problémy rodiny, kvalita života, pozitivní psychologie.

ABSTRACT

This thesis discusses life satisfaction of contemporary families from the perspective of parents caring for at least one child. Satisfaction of families is essential for the good functioning of social groups and society as Global in general. Together with life satisfaction which was devoted much space, the work deals with determinants, such as well-being, quality of life and other possible topics characterizing satisfaction with life. The thesis analyses the authors dealing with positive psychology and researches that have been made. Family problems and their possible solutions in interaction with social pedagogy are discussed. From a practical standpoint, the purpose of this thesis was to find what the satisfaction of families with children in various areas of life is.

Keywords: life satisfaction, family, family problems, quality of life, positive psychology

Děkuji panu doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc. za odbornou pomoc, cenné rady a připomínky při vedení diplomové práce.

Dále bych chtěla poděkovat prof. PhDr. Miroslavu Chráskovi, CSc., za pomoc a odborné vedení při zpracování výzkumné části diplomové práce.

Chtěla bych také poděkovat všem respondentům, kteří se stali součástí výzkumné části, a tím přispěli k tvorbě samotné diplomové práce.

V neposlední řadě také děkuji své rodině a přátelům, kteří mě podporovali nejen během psaní diplomové práce, ale celého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Motto:

„První, co člověk v životě najde, poslední, za čím natáhne ruku, nejcennější, co v životě má, je rodina.“

Adolph Kolping

OBSAH

ÚVOD	10
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A POJMŮM	12
1.1 STAV VÝZKUMU DOMÁCÍ, ZAHRANIČNÍ A CIZOJAZYČNÉ LITERATURY	12
1.2 VZTAH VYBRANÉHO TÉMATU K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE	15
1.3 K ZÁKLADNÍM POJMŮM	16
2 RODINA V KONTEXTU SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY	19
2.1 RODINA V PROMĚNÁCH ČASU	20
2.2 PROBLÉMY SOUČASNÉ RODINY	29
2.3 MOŽNOSTI ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ SOUČASNÉ RODINY	31
3 ŽIVOTNÍ SPOKOJENOST RODINY A JEJÍ VYUŽITÍ V SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE	37
3.1 SPOKOJENÁ RODINA JAKO PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ	39
3.2 KORELÁTY ŽIVOTNÍ SPOKOJENOSTI	39
3.3 MOŽNOSTI VYUŽITÍ SPOKOJENOSTI V SOCIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ PRÁCI	43
PRAKTICKÁ ČÁST	45
4 VÝZKUMNÁ ČÁST	46
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍL VÝZKUMU	46
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY	47
4.3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU	47
4.4 METODY SBĚRU DAT	48
4.5 PRŮBĚH VÝZKUMU	48
4.6 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	49
4.7 VÝSLEDKY VÝZKUMU	50
4.8 PREZENTACE VÝSLEDKŮ A DISKUSE	73
ZÁVĚR	78
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	80
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	87
SEZNAM GRAFŮ	88
SEZNAM TABULEK	89
SEZNAM PŘÍLOH	90

ÚVOD

Spokojenost člověka je nedílnou součástí každodenního života. Lidé se snaží svými činy pracovat na své pohodě, spokojenosti, štěstí. Někdy je jim vlivem osudu do cesty postavena překážka v podobě ztráty bydlení, blízké osoby, zaměstnání, nebo problémy v rodině, ve finanční oblasti, či problémy ve vztazích. Každodenně hodnotí svůj život, zda je uspokojivý - neuspokojivý, dobrý - špatný. Vlivem vnějších vlivů mohou cítit subjektivní blaho, well - being. Vlivy jsou vůči tlakům na rodinu nekompromisní. Uspěchaná doba nedovoluje rodičům trávit volný čas s dětmi nebo mají času nedostatek na svou regeneraci po namáhavé práci v zaměstnání. Děti jsou často nechávány v institucích dlouhé hodiny. Jen v mateřské škole nebo školní družině je tomu u některých dětí vlivem zaměstnanosti rodičů až 10 hodin denně. Poté už nezbývá moc času na hraní a povídání s rodiči. Společně strávené chvíle se tak razantně omezily. Dalším negativním jevem dnešní doby je přetechnizování společnosti, která zapříčiňuje stále méně a méně sociálních kontaktů. I když máme plný telefon a sociální síť kontaktů, a dokonce s nimi i mluvíme v rámci internetového volání nebo chatování, cítíme se sami. Do přetechnizované doby patří i masmédiá, které nás, a hlavně děti, velmi ovlivňují. Omezení citlivosti a zkreslení reality přinášejí chtivým způsobem na obrazovky televizí, tabletů či chytrých telefonů. Děti pak neumějí rozpoznat možné následky svého chování a problém je nasnadě. Spokojená rodina je prevencí sociálně patologického jednání. Jak je spokojená rodina, na čem v oblasti spokojenosti závisí, jestli je důležité vzdělání, počet dětí či manželství, na to se budeme snažit najít odpověď v praktické části této diplomové práci.

Diplomová práce se zaměřuje na životní spokojenost měřenou pomocí standardizovaného dotazníku, který se zaměřuje na jedince, kteří mají rodinu a vychovávají alespoň jedno dítě. Právě spokojenost rodičů se může odrážet, a často se tak stává, právě na dětech, jež v rodině vyrůstají. Děti přebírají nejen hodnoty svých rodičů, ale i vzorce chování, jež mohou být pro dítě zásadní v jeho pozdějším životě. Zde se můžeme v kladném slova smyslu setkat s radostí, kterou bude dítě cítit a předávat dále, nebo v negativním smyslu, kdy se můžeme setkat se sociálně patologickým chováním, ať už u rodičů, tak i následně u dítěte. Tuto myšlenku zastává i Procházka, který říká, že „jestliže se v orientační rodině vyskytuje rodinná patologie, je vysoká šance, že se projeví i v rodině „prokreační“ (Procházka, 2012, s. 163). Zjištění míry spokojenosti může nápomoci nahlédnout do prožívání osobnosti a případně i pomoci se zjištěným problémem. Naměřené výsledky výzkumu jsou rozebrány a následně graficky znázorněny.

TEORETICKÁ ČÁST

1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A POJMŮM

„Jsme tu pro druhé lidi, především pro ty, na jejichž úsměvu a blahu závisí naše vlastní štěstí.“

Albert Einstein

V této části bychom chtěli zmínit autory a jejich publikace zabývající se hlavním tématem diplomové práce. Vědeckému zájmu životní spokojenosti, kvalitě života a štěstí se věnuje řada autorů nejen na domácí půdě, ale i v zahraničí. Do domácí literatury řadíme nejen české, ale i slovenské autory z důvodu blízkosti obou národů a jejich společné dlouhodobé historii.

1.1 Stav výzkumu domácí, zahraniční a cizojazyčné literatury

Problematika s definováním pojmů spokojenosti, pohody a kvality života vnáší problémy i do výzkumu. Zde si musíme položit otázku, zda jde životní spokojenost a štěstí měřit. Hamplová polemizuje nad výzkumem životní spokojenosti, jež se provádí s několika málo otázkami, nebo jen s jednou jedinou otázkou. Měření spokojenosti jednou otázkou vyvolává samozřejmě námitky, jak může odpověď na ni zachytit tak složitou skutečnost, a zda je vhodné takto životní spokojenost měřit? Používání více otázek a škál je určitě vhodnější než použití jedné otázky, ale oba způsoby jsou překvapivě spolehlivé. (Hamplová, 2004, s. 13)

Zkoumat můžeme i kvalitu života, která se zaměřuje na konkrétní skupiny. Hojně se kvalita života zjišťuje u pacientů se závažnou, vleklou nebo nevléčitelnou nemocí, jakou je např. diabetes, rakovina, revmatoidní artritida. Výzkumem životní spokojenosti se zabývá Sociologický ústav AV ČR v rámci Centra pro výzkum veřejného mínění. Také provádí rozsáhlé výzkumy, kterými se zabývají autoři např. Hamplová, Tománek, Kebza, Šolcová aj. Výzkumy rodiny na území České republiky se zabývá Národní centrum pro rodinu, dále pak Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, který vychází z analýz demografických změn, kam můžeme zařadit sňatečnost, porodnost a rozvodovost. Věnují se i důležité oblasti životní úrovně rodin a materiálním podmínkám.

Mezi hlavní odborníky zabývající se termínem pohoda patří Jaro Křivohlavý. Tento velikán byl český psycholog a spisovatel, který se zabýval problematikou manželského života a psychologii zdraví, kterou donedávna přednášel na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze. Jeho zájem o ústřední téma této diplomové práce zaznamenal v knize *Psychologie pocitů štěstí*, kde se zabývá kladnými emocemi, které bychom mohli vyjádřit výrazem „je mi dobře“ (Křivohlavý, 2013). Jeho předchozí publikace se také částečně zabývají životní pohodou, například *Pozitivní psychologie* (Křivohlavý, 2010), *Psychologie zdraví* (Křivohlavý, 2003), *Psychologie nemoci* (Křivohlavý, 2002). Věnuje se jak obecným otázkám, tak vybraným okruhům (např. vděčnost, naděje, smíření, moudrost, smysluplnost existence).

Pozitivní psychologii a kvalitě života se věnuje také Jiří Mareš ve své trilogii *Kvalita života dětí a dospívajících I, II, III* (Mareš, 2006; 2007; 2008). Profesor pedagogické psychologie působící jako zástupce vedoucího Ústavu sociálního lékařství na Lékařské fakultě UK v Hradci Králové se věnuje kvalitě života, psychologií bolesti a pacientovým pojetím nemoci.

Dalším autorem věnujícím se kvalitě života je Marek Blatný, který se v současné době zabývá klinickým výzkumem kvality života. Středem jeho zájmu je osobní pohoda, osobnost, sebepojetí a celoživotní vývoj člověka. Nyní pracuje jako vědecký pracovník v Psychologickém ústavu AV ČR v Brně. Kvalitě života a osobní pohodě se věnoval zvláště v publikační činnosti v periodiku *Československá psychologie*.

Z dalších prací, které se věnují osobní pohodě a kvalitě života, jmenujme *Kvalita života a zdraví* od Jana Payne (Payne, 2005), *Průvodce pozitivní psychologií* (Slezáčková, 2012), *Well - being jako psychologický a zároveň mezioborově založený pojem* (Kebza a Šolcová, 2003), *Kvalita života: Naléhavá výzva pro vědu nového století* (Kováč, 2004), *Kvalita života* (Vaďurova a Mühlpachr, 2005), *Psychologické aspekty změn v české společnosti* (Gillernová, Kebza a Rymeš, 2011), *Životní spokojenost, rodina a sebehodnocení českých adolescentů* (Macek, 1998), *Spokojenost se životem psychologická dimenze kvality života* (Babinčák, 2008).

Zahraniční a cizojazyčná literatura

I zahraničí je bohaté na odborníky a odborné práce vztahující se k tématu spokojenosti a kvality života. Americký psycholog Martin Seligman je vůdčí osobnost pozitivní

psychologie, kam bezesporu spadají kladné emoce (štěstí, radost, láska naděje) a další kladné životní zážitky a zkušenosti. Seligman se dále zaměřuje na pozitivní vlastnosti a rysy osobnosti (svědomitost, sebedůvěru, optimismus aj.). Působí na Katedře psychologie na Univerzitě v Pensylvánii a z jeho publikací můžeme zmínit anglické překlady *Opravdové štěstí: pozitivní psychologie v praxi* (Seligman, 2003) nebo *Naučený optimismus: jak změnit své myšlení a život* (Seligman, 2013). Anglická publikace *Authentic Happiness: Using the new psychology to realize your potential for lasting fulfillment* (Seligman, 2002) je zaměřená na pozitivní psychologii, která pojednává o povaze skutečného štěstí. Podle Seligmana, štěstí není jen výsledkem dobrých genů, ale trvalé štěstí závisí na jedincových silných stránkách, se kterými musí pracovat k zlepšení všech aspektů života. Kniha je brána jako jedna z nejlepších za poslední léta. Další knihu s názvem *Well - being for public policy* (Diener et. al., 2009) sepsal s dalším odborníkem, který se věnuje pohodě. Společně s Richardem E. Lucasem vysvětlují důvody, proč jsou důležité subjektivní indikátory pohody. Lucas píše s dalšími autory knihu *Stability of happiness: Theories and evidence on whether happiness can change* (Sheldon a Lucas, 2014), publikace zkoumá významné teorie o štěstí, kdy a jak se může štěstí změnit a na jak dlouho. Lucas působí na Katedře psychologie v Michiganské státní univerzitě. Jeho výzkum je zaměřený na příčiny, důsledky a měření subjektivní pohody.

Dalším badatelem je holandský sociolog Ruut Veenhoven, emeritní profesor v Erasmus University v Rotterdamu, zabývající se sociálními podmínkami lidského štěstí. Je brán jako průkopník a uznávaný odborník. V současné době se jeho výzkum zaměřuje především na kvalitu života. Veenhoven je vedoucí Světové databáze štěstí a také redaktorem *Journal of Happiness Studies*. Můžeme zmínit publikaci *Conditions of happiness* (Veenhoven, 2011), která pojednává o štěstí a jeho míře. Kniha se snaží vnést pořádek do teorií zabývajících se štěstím, které jsou známé pro svou nejednotnost.

Edward Diener, americký psycholog je známý pro svůj výzkum štěstí, měření pohody a díky své teorii blahobytu. Je nazýván jako „doktor štěstí“ a stal se jedním z hlavních výzkumníků v oblasti subjektivní pohody. Je jeden ze zakládajících editorů *Journal of Happiness Studies*. Ed Diener se svým synem Robertem Biswas-Dienerem napsal publikaci s názvem *Happiness: Unlocking the mysteries of psychological wealth* (Diener a Diener, 2011), zde autoři využili svých 30 letých zkušeností a výzkumů světového experta na štěstí. Předkládané výsledky výzkumů o populačních představách, o štěstí a nabízejí čtenářům bezkonkurenční přístup předních světových odborníků na tuto problematiku.

Výčet publikací, které jsme zmínili, je jen informativní, publikací o pohodě, štěstí a kvalitě života je daleko více než uvedený výběr.

1.2 Vztah vybraného tématu k sociální pedagogice

Životní spokojenost, osobní pohoda, kvalita života, to jsou ekvivalenty označující pocity osoby, dyády nebo skupiny lidí, o svém prožívání. Jak se kdo cítí, začalo zajímat lidi v západní Evropě na začátku 20. století, i když historické souvislosti pojmu jsou starší. Můžeme je datovat do období antiky, kde se setkáváme s pojmem *eudaimonía*, což znamená stav blaženosti (včetně jeho mravní dimenze - ctnosti).

Dle autorů Gillernová, Kebza a Rymeš, je pravděpodobně prvním významnějším podnětem k rozvoji zájmu o kvalitu života práce anglického ekonomy A. C. Pigou, který se v jednom ze svých čtyř dílů *The Economics of Welfare* „soustředil na kvalitu života tehdejší populace z hlediska potenciálních a reálných důsledků uplatňované podpory sociálně slabším populačním skupinám a jejich potenciálních a reálných důsledků uplatňované podpory sociálně slabším“ (Gillernová, Kebza a Rymeš, 2011, s. 21).

Významnými podněty pro zájem o kvalitu života byl rok 1948, kdy WHO - Světová zdravotnická organizace definovala pojem zdraví, dále ji pak ovlivnily i otázky sociální nerovnosti ve společnosti. (Gillernová, Kebza a Rymeš, 2011, s. 22)

Spojitost spokojenosti, pohody či kvality života se sociální pedagogikou můžeme vidět v prevenci či intervenci založené na zjištěných skutečnostech o životní spokojenosti. Zvyšující se nároky společnosti na rodiče a rodiny nutí přizpůsobit schopnosti a výkonost situaci ve společnosti. Mnozí tyto situace těžko zvládají, nebo je nezvládají vůbec. S tímto se ztotožňuje i Vališová, která říká, že „nároky, které klade sociální prostředí na jedince, stále stoupají. Zvyšuje se počet sociálních vazeb, do kterých člověk vstupuje, zkracuje se čas, který má na rozhodnutí o svých aktivitách, přibývá odpovědnosti za jejich průběh a výsledky. Mnohé situace, v nichž se jedinec ocitá, od něj vyžadují rychlé, přesné a přiměřené rozhodování i činy. Jak se dokáže jedinec v sociálních vztazích a v sociálním prostředí orientovat a jak je v nich zdatný, vymezuje z větší části i jeho životní spokojenost, profesionální a sociální úspěšnost“. (Vališová, 2011, s. 233)

Spojenost rodiny by měla být prioritou společnosti, taktéž zamezit problémům rodiny případně zmírnit jejich dopad, podpořit zdravý sociální a psychický růst, pomoci

v přechodné krizi nebo při dlouhodobých problémech, pomoci s rizikovým chováním dětí a v neposlední řadě eliminace sociálně rizikového chování, nebo jeho prevence.

„Příčiny sociálně patologických jevů jsou podmíněny komplexem různých biopsychosociálních faktorů, negativní působení rodiny na jedince však patří k příčinám velmi častým a značně zásadním“ (Fischer a Škoda, 2009, s. 139).

Sociálně patologické jevy nás obklopují na každém kroku. Věk dětí, které přišly do styku s patologickým jednáním, se snižuje, a bude záležet na rodinném zázemí a postoji, jak střet s těmito „démony“ přečkají. Snižující se věk a naivita dětí připravuje úrodnou půdu pro tyto negativní jevy. Užívání návykových látek, kriminalita nebo agresivní chování vidíme u stále mladších dětí. Sociální pedagogika spatřuje řešení v předcházení těmto jevům osvětou, besedami a přednáškami na základních školách. Dále pracuje s již zasaženými jedinci a podporuje jejich přechod ke zdravému životnímu stylu. Jako základní činitele ovlivňující život jedince a jeho přístup k sociálně patologickému jednání, je sám jedinec v prostředí, rodina, školní prostředí a společnost. Každý z činitelů nemalou měrou ovlivňuje život jedince a závisí na zkušenostech, které během svého života nasbíral, jak se postaví k řešení případných problémů. Sociálně patologické jednání podle autorů Fischer a Škoda není problémem jen České republiky, ale problém celosvětový. Upozorňují na současný trend těchto nežádoucích jevů. Kdyby zmíněný trend pokračoval z hlediska kvantitativního a kvalitativního, došlo by zcela jistě k ohrožení vývoje celé společnosti a jednotlivců, které v ní žijí. (Fischer a Škoda, 2009, s. 13)

Dále si vymezíme pojmy související s tématem diplomové práce.

1.3 K základním pojmům

Životní spokojenost

Podle mnohých autorů není terminologie životní spokojenosti jednotná. Různá vymezení a pojetí nejsou shodná a i když víme, co pojmy jako jsou životní spokojenost, kvalita života či štěstí znamenají, nemají jednotnou definici.

Podle Payne nenacházíme názorovou shodu v odborných pojednáních, ale ani v metodologických otázkách. Důvod autor spatřuje v tom, že se o kvalitě života mluví v různých souvislostech a v rámci různých vědních oborů. Sociologové sledují kvalitu života u různých sociálních skupin a srovnáváním zjišťují faktory, které je nejvíce

determinují. Psychologové své bádání zaměřují na subjektivní pohodu jednotlivců a snaží se tuto pohodu změřit. V lékařství a zdravotnictví hodnotí jedinci kvalitu života poskytované péče nebo kvalitu života s omezující nemocí. (Payne, 2005, s. 207)

Rodina

Hlavním pojmem této práce je bezesporu rodina. O rodině už bylo hodně napsáno, proto zde uvedeme jen hlavní definice.

„Rodina ve svém souhrnu zajišťuje mnoho činností- zabezpečuje své členy hmotně, pečuje o zdraví, kulturní návyky svých členů, vytváří specifické prostředí pro výchovu a socializaci dětí, předává jim kulturní dědictví a morální postoje, ovlivňuje je, usměřňuje, chrání a podporuje“ (Kraus a Poláčková, 2001, s. 79).

„Rodinu lze tedy označit jako přirozené prostředí, do něhož se člověk rodí, aniž si mohl vybrat jiné a přejímá to, co v něm je připraveno rodiči“ (Přadka, 1983, s. 90).

Rodina je základ všeho, co jedince potká na cestě životem. V rodině získává specifický systém hodnot, které ho ovlivňují v široké společnosti a jeho okolí. „Rodina formuje jedince v průběhu jeho vývoje, je významným nositelem jeho budoucích společenských rolí a identity obecně.“ (Fischer, Škoda, 2009, s. 140)

„Rodina je základní stavební částice státu. Je to společně žijící malá skupina lidí spojená pokrevními svazky a úzkými citovými vazbami“ (Kraus a Poláčková, 2001, s. 78).

„Rodinné prostředí ovlivňuje stav a kvalitu přírodního prostředí, dále ekonomické podmínky, kulturní a politické vlivy, které se mohou projevat s různou intenzitou, případně působit proti sobě“ (Knotová, 2014, s. 34).

Z výše uvedených definic můžeme shrnout rodinu jako základní stavební částici, ve které žije pokrevně či adoptivně spřízněná malá skupina lidí spojená citovými vazbami. Je to přirozené prostředí, které si jedinec, jenž se do rodiny rodí, nemůže vybrat, ale čeká na něj to, co mu rodiče připravili.

Sociální patologické jevy

Nežádoucími jevy se zabývá sociální patologie, kterou autoři vidí jako „souhrnné označení nezdravých, abnormálních a obecně nežádoucích společenských jevů“ (Fischer

a Škoda 2009, s. 13). Muhlpackr souhlasí a dodává, že tyto jevy jsou „společnosti nebezpečné, negativně sankcionované formy deviantního chování“ (Muhlpackr, 2002, s. 7).

Řada subjektů se snaží tyto jevy řešit, ale bez rodinné podpory a zázemí lze řešení jen stěží najít (Fischer a Škoda, 2009, s. 139).

Zde byly uvedeny jen některé z pojmů, v průběhu práce se setkáme ještě s jinými pojmy, které jsou definovány v příloze *Slovník pojmů*.

2 RODINA V KONTEXTU SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY

Jedním z cílů sociální pedagogiky je zkoumat vztahy mezi výchovou a prostředím. Zde spatřujeme styčné body sociální pedagogiky s rodinou, která je první sociální jednotkou působící na člověka, člena rodiny. V jakém prostředí bude dítě vychovááno a kým, to se projeví na jeho chování a jednání vůči lidem, autoritám, vrstevníkům, ale i celé společnosti.

Rodina vzniká ze vztahu dvou lidí, ze kterého může vzniknout nový život - dítě. Ať už je to rodina sezdaná nebo žijící tzv. na hromádce bez uzavřeného manželství, s příchodem dítěte vstupují partneři do nových rolí a povinností ze vzniklé situace. Fenomémem rodina se sociální pedagogika zabývá v důsledku právě možných negativních vlivů, které na rodinu mohou působit. Chce jim předcházet, jelikož rodina je základ státu, společnosti a pokud nebudou lidé v rodině spokojeni, nebude spokojena ani společnost. Sociální pedagogika je zaměřená na prevenci nežádoucích jevů, na pomoc ke svépomoci, na zvládání krizových, životních situací s co nejmenšími následky na jedinci, na dítěti i na společnosti. Podle Knotové laická, ale i odborná veřejnost vidí sociální pedagogiku jako studijní obor a pedagogickou disciplínu, která příkládá důraz na řešení výchovných problémů, zejména těm s patologickým charakterem. Autorka oponuje tento přístup a dodává k němu současné přístupy k české sociální pedagogice, které lze charakterizovat s použitím třech paradigmat a to: paradigma poradenské, antropologické a reedukační. (Knotová, 2004, s. 65)

Této práci je nejbližší paradigma poradenské, zaměřené na pomoc rodičům předcházet a eliminovat možná negativní působení, které by mělo dopad na prostředí v rodině, v němž vychovávají dítě, a kterým by mohl být jeho vývoj zasažen. Dále se zaměříme na „kompenzaci možných důsledků negativně působících vlivů a podporu vlastního úsilí člověka ve snaze vymanit se z nevhodného působení obklopujícího sociálního prostředí“ (Knotová, 2014, s. 32).

Jaká byl a rodina dříve, co vše se změnilo, jaká je rodina dnes, to vše se pokusíme nastínit v následující podkapitole.

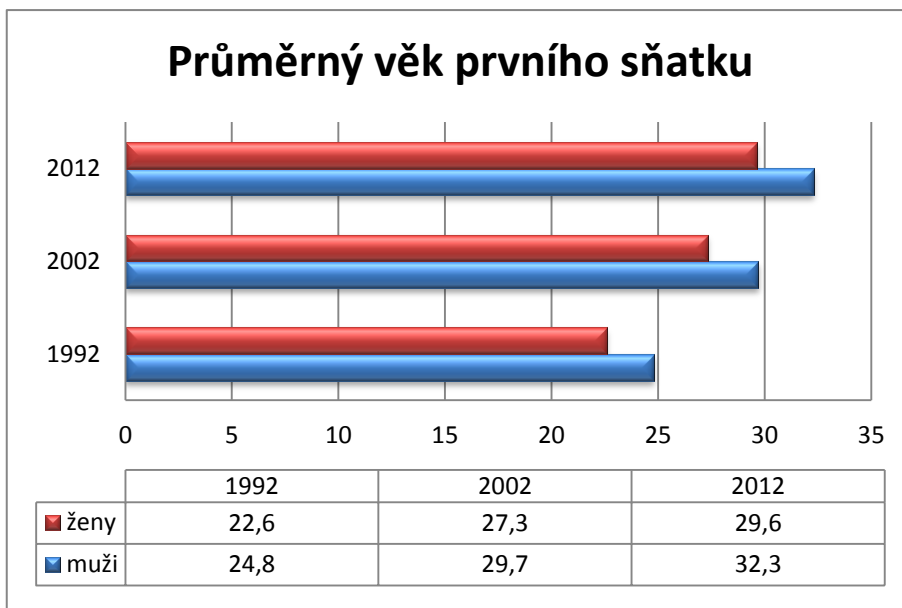
2.1 Rodina v proměnách času

Na počátku 90. let minulého století bylo manželství a založení rodiny vidinou většiny dospívajících jedinců. Už na základní škole, když o sobě mladí vzájemně smýšleli, byla jejich prioritou svatba a děti. Sňatky tak uzavírali mladí lidé kolikrát nedosahující dvacátého roku života. Děti se pak rodily záhy po svatbě, někdy byla svatba důsledkem ať už očekávaného, nebo neočekávaného potomka. Od poloviny 90. let jsme mohli zaznamenat změny, které podle Kocourkové a Rabušice, z populačního vývoje učinili ostře sledované téma v oblasti politické a mediální. Tehdejší demografický režim s časnými sňatky, porody a vyšší plodností odezněl a postupně ho nahradil nový režim s nízkou sňatečností, porod v pozdějším věku a snižování četnosti porodů (Kocourková a Rabušic, 2006, s. 7).

Ze statistických údajů může říci, „že v roce 1992 muži vstupovali poprvé do manželství v průměru ve 24,8 letech, svobodné ženy se průměrně vdávaly ve 22,6 letech. V roce 2002 se ženy poprvé vdávaly v průměru ve 27,3 letech, muži ve 29,7 letech a v roce 2012 se muži poprvé ženili průměrně ve věku 32,3 roku, u žen byl průměrný věk při prvním sňatku 29,6 roku“ (ČSÚ, 2014). Tendence posunovat sňatek nacházíme jak u mužů, tak u žen a během dvaceti let se průměrný první sňatek posunul u žen o 7 let a u mužů o 7,5 roků (viz graf č.1). Lze tedy říci, že současná rodina v pojetí sňatečnosti nedbá na rodinu jako na instituci stvrzenou oddacím listem, pokud už zaujmou stanovisko stvrdit partnerství manželským slibem, je tento úmysl razantně oddálen, než tomu bylo v minulosti.

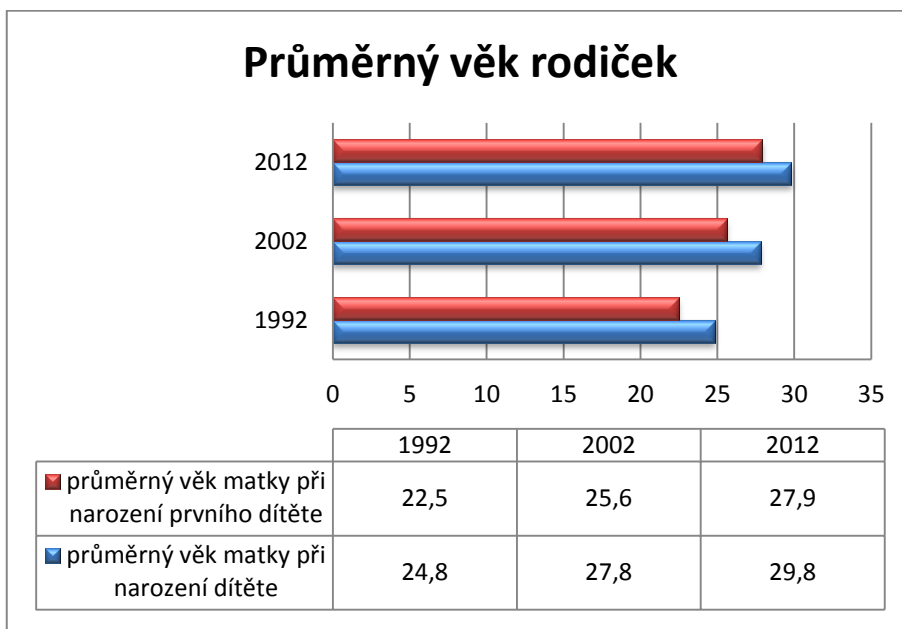
Dalším rozdílem mezi rodinou v minulosti a tou současnou lze spatřit v natalitě a to konkrétně nejen v počtu narozených dětí, ale také ve věku prvorodiček. Statistický úřad předkládá údaje, z nichž lze vyčíst, že věk prvorodiček se zvyšuje. Od roku 1992 s průměrem věku ženy prvorodičky 22,5 let se zvýšil v roce 2002 na 25,6 a vzestupná tendence pokračovala dále na 27,9 v roce 2012 (viz graf č. 2). Věk rodičky do 19 let od roku 1992 klesl z počtu 19 719 matek na 3 063 v roce 2012. U věku nad 40 let matky stoupl počet rodiček v časovém období 1992-2012 ze 768 na 2 442 (viz graf č. 4). A pokud vezmeme v potaz sňatečnost a natalitu, tak se setkáváme s úbytkem dětí rodičích se do manželské rodiny. V roce 1992 bylo 10,7% dětí narozeno mimo manželství, v roce 2002 se počet dětí zvýšil na 25,3% a v roce 2012 už to byla téměř polovina tedy 43,4% dětí narozených nesezdaným párům. Pro lepší představivost viz graf č. 3. (ČSÚ, 2014)

Graf č. 1 Průměrný věk prvního sňatku.

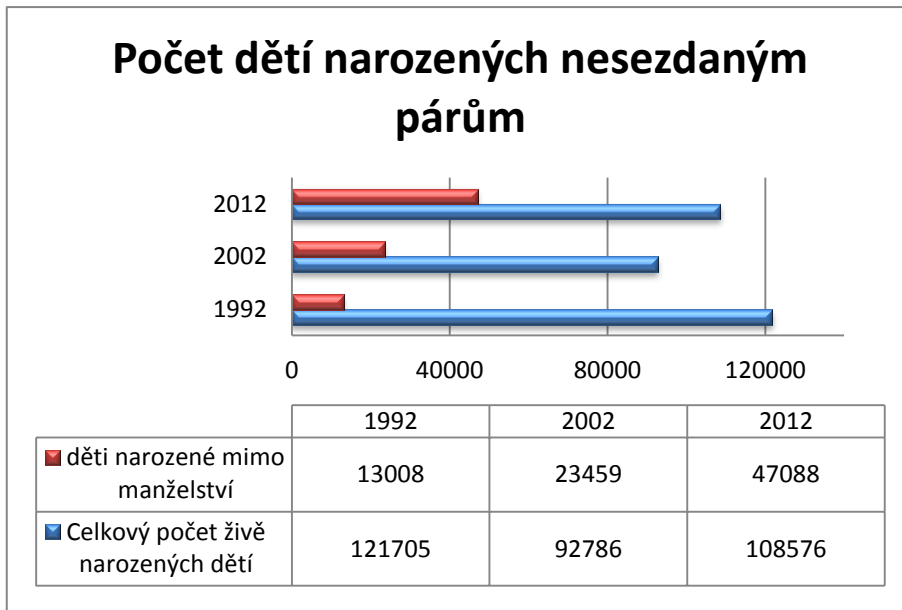
Zdroj: (ČSÚ, 2013) vlastní úprava

Graf č. 2 Průměrný věk rodiček.

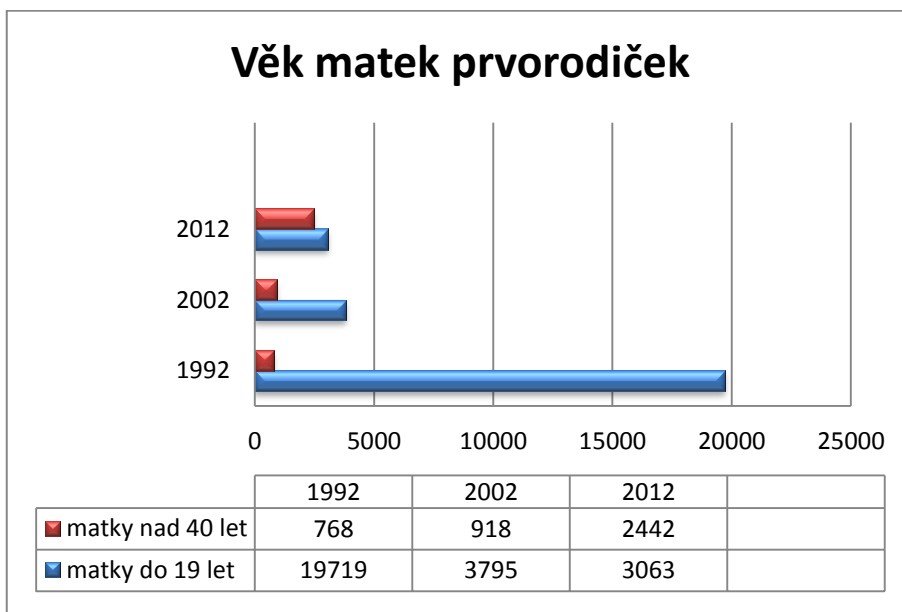
Zdroj: (ČSÚ, 2013) vlastní úprava

Graf č. 3 Počet dětí narozených mimo rodinu.

Zdroj: (ČSÚ, 2013) vlastní úprava

Graf č. 4 Věk matek

Zdroj: (ČSÚ, 2013) vlastní úprava

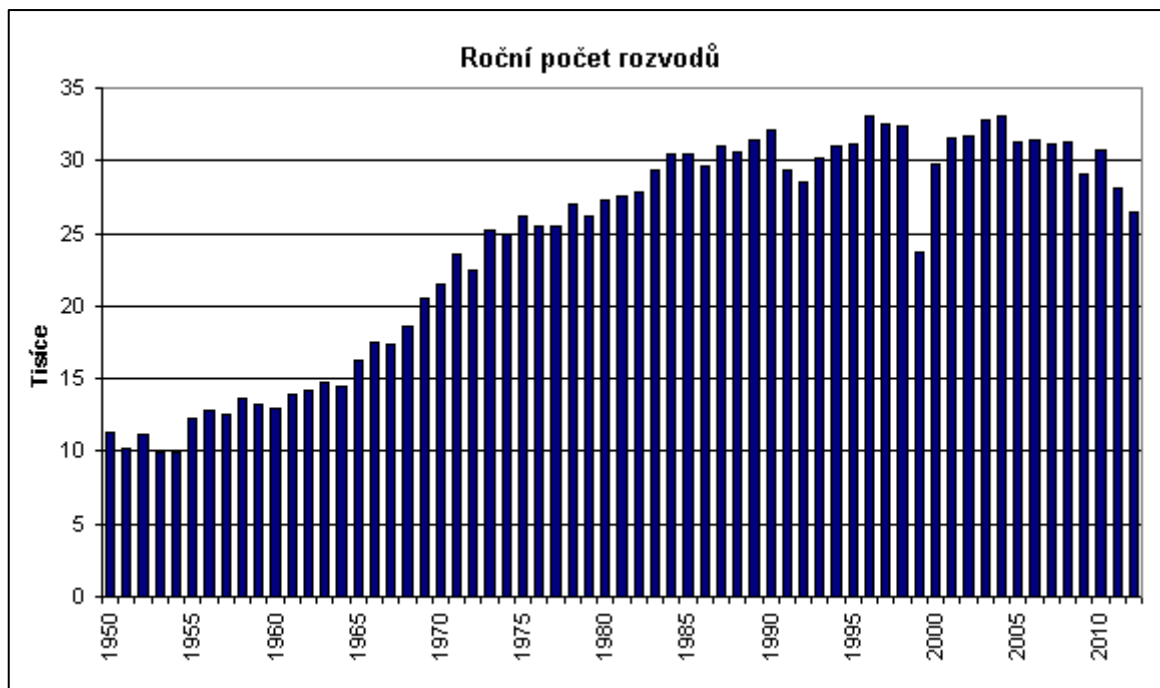
Rozvod

Dalším z fenoménů dnešní doby je bezesporu rozvod. Hezky vystihla situaci Magdaléna Frouzová, když vyjádřila svůj názor nad budoucností manželství článkem v časopise *Psychologie dnes* takto: „Od té doby, co se z manželství vystupuje jako z tramvaje, a někteří s malými dětmi „vystupují dokonce i za jízdy“, vládne v oblasti manželských vztahů stav kočovný. Muži a zvláště ženy budou v této nestabilitě investovat ještě asi dvacet let raději do sebe než do vztahu a krize manželství se bude prohlubovat. Jakékoli partnerství bude nadále zaměřováno za romantickou lásku, jejíž přirozený úbytek bude přinášet stále více únavy a deprese. Obroda manželské smlouvy a s ní související morálky bude mít formu úsilí zajistit právně větší bezpečí a jistotu i v případě rozvodu (u žen a dětí otázka životní úrovně, u mužů otázka kontaktu s dětmi). To přinutí lidi se chovat ve vztazích odpovědněji.“ (Frouzová, 2007)

Ne že by rozvody v minulosti nebyly, ale jejich četnost nebyla tam markantní, jako je dnes. Další z věcí je ta, že statistické údaje (viz. graf č. 5), které nám udávají rozvodovost, jsou neúplné. Absentují v něm rozchody nesezdaných párů, v našem případě nesezdané rodiny s dětmi, které mají obdobné problémy jako rodiny sezdané a patří také do sociálně pedagogické práce. Důvody příčin rozvodů můžeme jmenovat několik: rozdílnost povah, názorů a zájmů, neuvážený sňatek, alkoholismus, nevěra, nezájem o rodinu, odsouzení za trestný čin, zdravotní důvody a sexuální neshody. Dostupnější a relativně bezproblémový rozvod umožňuje partnerům založit nový vztah či rodinu. Sociologové nazývají tento druh trendu seriálovou (sériovou) monogamií. Je to vlastně vztah jednoho muže a ženy, který vlivem rozvodů či rozchodů může měnit partnery během života. Rozdíl mezi současným stavem a rodinou v minulosti je ten, že rodiny spolu žily i s problémy celý život, zatímco dnes je na rodinu kladena taková zátěž, kterou nejsou členové rodiny schopny zvládnout a nasnadě je rozchod případně rozvod sezdaných párů.

Shrneme-li demografické trendy v naší společnosti, můžeme vidět, že současná rodina je doménou pozdního mateřství, nelpění na papírovém podložení vztahu, které můžeme přičíst ekonomické situaci ve společnosti, delší přípravě na povolání, dostupnosti a spolehlivosti antikoncepce a celkovému pohledu mladých lidí na svět a jejich budoucí život. Je to věk nestabilních vztahů, krizí a tlaků na rodinu, a tím vznikajících problémů rodiny.

Graf č. 5 Roční počet rozvodů.

Zdroj: (ČSÚ, 2013)

Podoby rodiny

Pod pojmem rodina můžeme vidět manželský pár a jejich děti, který společně žijí pod jednou střechou. Tento typ rodiny nazýváme nukleární manželská rodina, však tento typ je stále častěji nahrazován jinými typy rodinného soužití (Mendelová, 2014, s. 75). Například Masáková dělí podoby rodiny následovně. (Masáková, 2011, s. 30-33)

- *Rodina úplná včetně úředního stvrzení*

Podle Masákové má rodina předpoklady naplnit potřeby dětí, zejména potřebu bezpečného citového vztahu včetně identifikačního procesu. Dítě má možnost poznat obě role, jak mužskou, tak ženskou, tudíž i řešení možných nesouladů a konfliktů, které život přináší. Podle autorky není v úplných rodinách vyloučená patologie rodinných vztahů. Dítě z takové rodiny může být ohroženo zvýšenou tendencí k úzkostným projevům, depresím, popř. poruchám chování.

- *Rodina partnerská*

Velice rozšířená zvláště v posledním desetiletí je rodina partnerská, která v určité míře splňuje podmínky úplné rodiny, jen partneři - rodiče nejsou formálně uznanými manželi.

Autorka upozorňuje na možné rozvolnění vztahů ve výchově dětí, které umožňuje míra svobody tohoto soužití. Jinou alternativu partnerské rodiny spatřuje Masáková v rodině, kde jeden z partnerů žije mimo bydliště dětí. V rodině má sice roli rodiče, ale z různých důvodů má bydliště jinde (např. zaměstnání, další manželský svazek či rodina).

- *Rodina neúplná*

Ze statistických údajů vyplývá velký nárůst rozvodovosti (až 60 %), což značí, že neúplných rodin přibývá. Masáková udává, že jedním z častých mýtů je, že dítě vyrůstající v neúplné rodině vždy strádá a je tím poznamenáno. Zejména tam, kde se rodina rozpadla domácího násilí nebo alkoholismu jednoho z rodičů, bývá život dítěte klidnější jen s jedním rodičem. Na druhou stranu autorka uvádí, že je pravdou, že nezletilí v neúplných rodinách mají menší míru možnosti zažít zdraví partnerský vztah jako vzor.

- *Rodina doplněná*

Tím, jak přibývá rozchodů či rozvodů, objevují se ve větší míře rodiny tzv. doplněné. Jsou to rodiny, kdy absentujícího rodiče nahradí nový partner vychovávajícího rodiče a zaujme rodičovskou pozici.

V průběhu dvacátého století se výrazně mění některé funkce připisované rodině. Rodina přestává být skupinou výrobců, služby potřebné pro zajištění chodu rodiny, jsou poskytovány i mimo ni, péče o děti poskytují i další instituce (škola, mimoškolní instituce, občanské spolky a sdružení), mnoho činností jednotlivých členů rodiny se realizuje mimo rodinu. (Knotová, 2014, s. 36)

Podobně vidí diverzitu forem rodinného života současné doby Mendelová, a vedle formy rodiny jako je kohabitace (nemanželské soužití), manželská rodina, jednorodičovská rodina a rekonstruovaná rodina, přidává formu singles (Mendelová, 2014). Jandourek vidí pod pojem singles jedince, který se nechce vázat z důvodu mu vyhovující situace, kterou může být např. volnost, větší možnosti uplatnění, nezávaznost, kariéra a vstupování do většího počtu sexuálních vztahů (Jandourek, 2003, s. 119). Možný souhlasí s vymezením, které říká, že singles jsou ti, kteří žijí sami ve své jednočlenné domácnosti (Možný, 2006, s. 199). Podoby současné rodiny doplnil Tománek ještě o dva termíny a to mingle rodina a patchwork rodiny. Autor popisuje soužití páru v tzv. mingle vztahu tak, že se můžeme v rodině setkat s protikladnými termíny, označení vdaná - svobodná matka a ženatý -

svobodný otec. Upozorňuje však na komplikovanou roli v rodině, ve které rodiče spolu jsou a nejsou, tvoří společně a netvoří společně. Jde o vztah muže a ženy v dlouhodobém partnerství, přičemž si udržují každý svoji vlastní domácnost. Partneri se setkávají tehdy, když mají na sebe chuť a čas. Naopak patchwork rodina, shodně uvádí i Mendelová, je tzv. rekonstruovaná nebo sešíváná rodina, je to rodina s nevlastními sourozenci, otčímí, macechami, prostě velká rodina se společnými i nevlastními dětmi a rodiči. (Tománek, 2012, s. 49; Mendelová, 2014)

Demografická skladba současných rodin je dvougenerační, trendem je jedno dítě, model dvou dětí je opouštěn. Objevuje se stále častěji forma párového života bez oddacího listu. Rodina by měla naplňovat základní psychické potřeby, především pocit bezpečí a jistoty. Velmi potřebná je kooperace s okolním světem i kooperace uvnitř rodiny. Rodinné prostředí by mělo poskytovat v dostatečném množství a kvalitě mnohostranné podněty, ideálem pro všechny členy je harmonické rodinné prostředí. (Knotová, 2014, s. 38)

Znaky rodiny

Helus vyzdvihuje několik pojmů, kterými je rodina v současné době zpravidla označována. Je to rodina: nukleární neboli jádrová, manželská, dvougenerační, intimně vztahová a privátní individualizace (Helus, 2007, s. 137). Nukleární rodina je ta rodina, která tvoří několik málo členů její jádro, dále autor poukazuje na manželskou rodinu, do které i přes její název řadí kromě manželských dvojic i dvojice partnerské. Manželé/partneři se pak starají o své děti, děti přisvojené nebo ty z předchozího vztahu manželů. Taková rodina se pak nazývá dvougenerační, což je trendem dnešní doby oproti rodině tradiční, která se skládala z více generací (tzv. velká neboli vícegenerační). Intimně vztahovou rodinu vidí Helus pozitivně v tom, že se rodina spojila ve více než tradiční rodinnou pospolitostí jádrových osob, je spojena city lásky a starostmi vyvolanými společenskými problémy. Posledním Helusovým znakem současné rodiny je privátní industrializace. Pojem vysvětluje jako „vymanění z pout tradice, historicky předávaných zvyků a závazků, majetkových a profesních předurčeností, znamená možnost i nutnost rozhodovat se, volit, nést za své rozhodnutí zodpovědnost, poradit si sám se sebou, tedy vývoj jedince jako svébytné osoby“ (Helus, 2007, s. 137-139).

Kraus pojal znaky současné rodiny takto:

Demokratizace uvnitř rodiny - Změna rolí způsobila, že některá práva a povinnosti, které měl v kompetenci muž, přešla na ženy. Děti se stávají partnery a podílejí se na organizaci rodinného života. I když otec ztratil některé kompetence, neudává to pokles jeho autority nebo na významu. Autor vidí v demokratizaci kladný základ dobré výchovy pro dítě, které sleduje komplementární doplňování obou rodičů, což je pro něj nenahraditelné.

Izolovanost rodiny - Přetechnizovaný a medializovaný život nutí rodiny unikat do klidu rodiny, to zapříčinilo oddělený život jednotlivých generací a pokles významu sousedských vztahů.

Zmenšování rodiny - Autor poukazuje na zvýšený počet jednočlenných domácností a osamělých žen s dětmi.

Dezintegrace rodiny - Téměř ve všech rodinách, kdy se schází členové rodiny za účelem něco si sdělit. Naopak přibývá rodin, kdy si každý hledá svůj prostor sám pro sebe, členové se pak jen potkávají, minimálně komunikují. Kraus upozorňuje, že v důsledku desintegrace nastává atomizace rodiny.

Pracovní vytížení a časová zaneprázdněnost rodičů - Časové zaneprázdnění členů rodiny zapříčiňuje vyčerpání, málo času na relaxaci a na chvíle prožité spolu s dětmi. Nedostatek času bývá kompenzován nadměrným přísunem materiálního zajištění, což může vést k deviantnímu chování.

Dvoukariérová rodina - Důsledek emancipace, který někdy vede k rozpadu manželství.

Vysoký výskyt rozvodů - I když stigmatizace dnes už nepůsobí, nemůžeme říci, že rozvod ztrácí svůj psychologický význam jako faktor ovlivňující duševní zdraví dítěte a jeho osobnostní rozvoj. Důsledky této krize si dítě často nese do dalšího života v podobě např. promiskuity, sociální a psychické deviace, problémy s hledáním partnera aj.

Socioekonomická diferencovanost rodin - Vlivem řešení finančních problémů půjčkami se dostává rodina do neúměrného zadlužení, z čehož hrozí i sociální vyloučení. Důsledkem může být šikanování dětí ze sociálně slabých rodin a může se objevovat i deviantní chování. (Kraus, 2008, s. 83)

Procházka tyto znaky doplňuje a říká, že současná rodina prochází obdobím změn oproti tradiční rodině v těchto aspektech:

- Prodloužená doba dospívání a mládí způsobená velkým zájmem o studium na vysoké škole, tím se prodlužuje doba, kterou jedinci tráví ve své nukleární rodině a tím i dlouhodobá závislost na rodičích.
- Dostupná a spolehlivá antikoncepce způsobila regulaci nechtěného početí a dovolila sexuálně žít pro potěšení bez rizik.
- Legitimizace předmanželského a mimomanželského sexu poskytla párům soužití a zakládání rodiny bez předchozího sňatku.
- Manželství už není dávána taková důležitost, rozvod už není neobvyklý jako u dřívějších generací.
- Změny v očekávání, zvýšené nároky na osobní spokojenost, s pocitem nespokojenosti nebo zklamání, nastává manželská krize a následuje rozvod.
- Důraz na lidská práva. Existuje mnoho práv (právo na zdraví, rodinu, děti, na domov, vzdělání, šťastné dětství), ale některá práva si odporují a tím vzniká jejich nejednoznačné vyložení. Důvodem jsou uvolněné normy, chování a jednání.
- Společenské normy a pravidla regulující jednání se rozvolily. (Procházka, 2012, s. 117).

Funkce rodiny

Ať je rodina úplná nebo neúplná, měla by plnit určité funkce, které zajistí dobrý vývoj dětí a spokojenou rodinu. **Biologicko-reprodukční**, jejíž význam je v uspokojování biologických a sexuálních potřeb, dále také uspokojení v pokračování rodu každého jedince. Významná je i pro stát, v jehož zájmu je mít stabilní reprodukční základnu (Kraus a Poláčková, 2001, s. 79). Dunovský odděluje sexuální aktivitu pro radost a sexuální aktivitu pro reprodukci (Dunovský, 1999, s. 92). **Sociálně-ekonomická** funkce „je chápána jako významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti“ (Kraus a Poláčková, 2001, s. 80). Gillernová nazývá tuto funkci materiální a ekonomickou a dodává, že ve společnosti, do které ČR patří, „převládá zájem o individuální kvalitu života každého jednotlivce“, a tím je společnost schopna se starat přímo o jednotlivce. Rodina tak nemá obavy a nezabývá se budoucností, je spíše zaměřená na současnost (Gillernová, Kebza a Rymeš, 2011, s. 110). Dle Dunovského se zabezpečovací funkce, jak ji nazývá, nezabývá jen materiálním zajištěním, ale i sociálním, duševním až duchovním, do které pozvolna

přechází (Dunovský, 1999, s. 93). Jako nejdůležitější a nenahraditelnou funkci, kterou nesmíme zapomenout zmínit, je funkce **emocionální**. Láska, cit, podpora, pomoc, zázemí je potřebná pro každého v rodině. Dunovský vidí v emocionalitě nejdůležitější kohezivní faktor rodiny a zdůrazňuje, že právě emocionalita je pramenem zájmu o dítě a jeho sledování prospěchu, který zajišťuje soulad rodinného života pro všechny členy rodiny (Dunovský, 1999, s. 93). **Socializačně-výchovná funkce**, jak se shodli autoři, je podstatnou a obtížně nahraditelnou. Podle autorů Krause a Poláčkové rozumíme „socializaci v rodině především proces působení rodiny na své členy v celém souhrnu jevů a procesů: ekonomických, sociálních, kulturních, mravních, estetických, zdravotních a jiných“. Cílem proces socializace v rodině, je příprava nezletilých jedinců na vstup do života. (Kraus a Poláčková, 2001, s. 80)

Funkce rodiny byly popsány, následuje funkčnost rodiny a od ní se odvíjející problémy rodiny. Jaké má současná rodina problémy nám představí následující kapitola.

2.2 Problémy současné rodiny

„Naše nesmírně produktivní ekonomika... požaduje, abychom z konzumace učinili náš životní program, abychom konvertovali koupě a používání věcí do rituálů, abychom v tom spatřovali naši duchovní útěchu, posílení našeho ega - tím, že budeme konzumovat. Potřebujeme věci konzumovat, spálit, vyhodit, nahradit stále rychlejším tempem.“

Victor Lebeau 1947

Podle Tománka doba, kterou tvoříme, neustále zdůrazňuje funkce rodiny a rodinného života. Podle autora bychom se měli více zaměřovat na funkčnost rodiny než jejími funkcemi. Otázka tzv. mingel, singel a patchwork rodin, které se postupně vytváří je výzvou k řešení celospolečenského handicapu. (Tománek, 2012, s. 44)

Zdravé rodinné fungování je často vymezováno jako „schopnost rodiny účinně zvládat náročné či stresové životní události a přizpůsobovat se změnám (Shapiro, 1983; cit. Sobotková, 2012, s. 77).

Problémy současné rodiny se odvíjí od některých jejích znaků, funkcí a podob, které jsme popsali v předcházející kapitole. Někteří autoři je nazývají krizí rodiny (Procházka, 2011; Sobotková in Špaténková, 2004).

Do tzv. krize rodiny můžeme zařadit vysokou rozvodovost, týrání člena rodiny, zneužívání a zanedbávání dětí, neúplnost rodin, bytovou nedostatečnost, společenskou akceptaci mimomanželských vztahů a rození dětí mimo manželství, zvyšující se věk žen prvorodiček, časté věkové rozdíly partnerů a v neposlední řadě i nemožnost nebo neschopnost trávit volný čas odpočinkem nebo s dětmi.

Současnou rodinu jsme si popsali v předcházející kapitole, uvedli jsme si její definice, podoby a funkce. A právě na základě dodržování funkcí se určuje funkčnost rodiny. Dunovský rozdělil rodinu podle funkčnosti na 4 typy, funkční, nefunkční, dysfunkční a afunkční. (Dunovský, 1999, s. 112)

Funkční

Typ rodiny, která nemá žádné problémy a splňuje všechny funkce. Je zajištěn dobrý vývoj dítěte i jeho socializace, až 85 %. Helus rozšířil tento typ o *rodinu funkční s přechodnými problémy*, kde si uvědomuje, možné přechodné problémy, které je rodina vesměs schopna vyřešit po čase sama. Členové si uvědomují jejich problém a se zvýšeným nasazením se jej snaží vyřešit. Autor dodává, že takových rodin je většina. (Helus, 2007, s. 152)

Nefunkční

Neboli problémová rodina, v tomto typu už se vyskytuje vážnější narušení funkcí rodiny, a to jen některých nebo i všech funkcí. Zde se už jedná o ohrožení vývoje dítěte, nebo rodiny jako celku. Zde si ještě ve většině případů je rodina schopna pomoci sama, popř. v malé míře je podporována zvenčí, 12-13 % problémových rodin.

Dysfunkční

Uvnitř rodiny se vyskytují vážné nedostatky v některých, nebo dokonce všech funkcích. Jsou závažné a déle trvající, poškozují vývoj a prospěch dítěte, rodina už není schopna sama zvládnout situaci, je potřeba pomoc zvenčí, 2 % rodin.

Afunkční

Rodina neplní ani nezákladnější funkce, daná situace škodí vývoji a prospěchu dítěte v některých případech škodí, a může i ohrožovat dítě na životě. Zde je potřeba rychle zareagovat a umístit dítě do náhradní rodinné péče, kde bude mít alespoň možnost na šťastný život, populačně je to 0,5 % rodin.

Jak autoři Fischer a Škoda píší, v některých případech může být rodina sama sobě zátěží. Zde se pak můžeme setkat se vznikem a rozvojem psychických problémů a následných sociálně patologických jevů. Tím může dojít k narušení psychického vývoje dítěte, ale i ostatních členů rodiny. (Fischer a Škoda, 2009, s. 140)

Fischer a Škoda vidí jako nejzávažnější problémy orientační rodiny:

- Problémy dysfunkce až afunkce rodiny, zejména pokud je spojen s psychickou deprivací, respektive subdeprivací.
- Problémy anomálních osobností rodičů, kdy rodiče nemohou, neumějí či nechťejí z různých důvodů správně pečovat o děti, kdy se rodiče sami dopouštějí asociálního a antisociálního chování.
- Problém úplnosti rodiny, náhradních rodičů, náhradní výchovy až výchovy ústavní.
- Problematika týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (syndrom CAN).

Tyto poruchy můžeme označit poruchami rodičovské role, které patří do poruch funkčnosti rodiny spolu s možností, kdy se rodiče nemohou o své dítě starat, neumějí či nedovedou se o své dítě postarat, nechťejí se o dítě starat, anebo se o dítě starají nadměrně a hyperaktivně. (Fischer a Škoda, 2009, s. 141-142; Dunovský, 1986, s. 17)

Matějček upozorňuje i na negativní jevy v rodinné výchově: např. nezralá osobnost rodičů, nepřipravenost na založení rodiny, projekce seberealizačních plánů prostřednictvím dětí, výchova perfekcionalistická, nekompromisní, nedůsledná, hostilní (nepřátelská), případně kuratelní (ochranitelský přístup). (Matějček, 1998, s. 22)

2.3 Možnosti řešení problémů současné rodiny

Problémy rodiny jsme si popsali výše, teď bychom se pokusili nastínit možná řešení těchto problémů.

Někdy se může stát, že se v rodině vyskytne problém. Podle závažnosti problému přistupujeme k jeho řešení buď uvnitř rodiny, nebo pomocí vnějších kontaktů. Podle charakteru problému přiřazujeme pomoc k jednotlivým oborům, např.: problémy ve finanční oblasti náleží finančním poradcům popř. právním zástupcům, problémy s bydlením realitní kanceláři, výchovné problémy pak učitelům, výchovným poradcům, školním psychologům, a pokud výše zmíněná pomoc nestačí, následuje středisko výchovné

péče a sociální pracovník. Poslední případ je již institucionální poradenství, případ, kdy si rodina uvědomí, že na problém, který má, potřebuje objektivní pohled nezávislé osoby, nebo když už na své problémy nevystačí vlastní silou. Do té doby si rodina může vystačit sama s vlastní pomocí, či s pomocí širší rodiny a přátel. Někdy se ale stane, že rodina není schopná posoudit závažnost problému, nebo nechce problém řešit. Např. týrání a zanedbávání člena rodiny je často těžko zjištělný problém. Dostává se k odborníkům, až už je člen rodiny (ve velké převaze se jedná o dítě) postižen tímto patologickým jednáním. Z důvodu obavy těžších postihů od tyрана, který dítě zneužívá, se dítě - oběť bojí a jeho strach ho nutí mlčet před společností. Někdy se setkáváme i s případy, kdy malé dítě neumí rozeznat takovéto chování a nepovažuje ho za špatné. Dokonce si myslí, že je to v pořádku. Pak je těžké oběti pomoci, když nevíme, že nějaká oběť existuje. Můžeme apelovat na instituce, učitele ve školách, lékaře apod., ale někdy je opravdu těžké diagnostikovat týrání / zneužívání dítěte, pokud nemá učebnicové příznaky.

Rodinná prevence

Rodinná prevence začíná u funkčnosti rodiny, záleží na výchovném stylu rodičů, na jejich kontrole a zájmu o dítě. Správné využití volného času dítěte vede k předcházení sociálně patologickým jevům. Nejvíce jsou ohroženy děti školního věku zvláště pak na druhém stupni základní školy a na střední škole. Děti školního věku vyhledávají vrstevníky, party, mají potřebu se sdružovat, je tedy nutno dohlédnout na to, s kým se dítě stýká a kam chodí. Nedostatečná péče a dohled nad dítětem je jedna z nejvíce rizikovějších příčin patologického jednání dětí, která nutí dítě hledat zájem a porozumění. Vrstevnické skupiny, party jsou často vyhledávané v době, kdy se dítě cítí být samo na své problémy. Zde se pak může setkat s prvními zkušenostmi s lehkými drogami, přes které mohou děti pokračovat až k závislostem. Krize v manželství, předrozvodová a rozvodová atmosféra mohou způsobit, že o dítě není pečováno, tak jak by mělo, jak by bylo potřeba. Taková situace nahrává sociálně patologickému chování dítěte. Nedostatečný dohled a péče může odvést dítě až do oblastí, kde ztrácíme kontrolu nad jejich chováním a jednáním. Abúz alkoholu, požívání návykových látek není dobrým ukazatelem jednání pro žádný věk dítěte.

Dále bychom měli zmínit životní styl rodičů. Dítě opisuje modely, které vidí, přičemž nejčastěji a nejintenzivněji na ně působí model rodiny. Jak se chová otec a matka a jak se

chovají vůči sobě navzájem. Podle Matějčka z psychologických výzkumů vyplývá, že výchova není přímo závislá na tom, kolik času s dítětem strávíme, ale určitý čas je nutný. Dále utvrzuje v tom, že není potřeba, aby rodina trávila veškerý svůj volný čas spolu, naopak, je nutné, aby měl každý člen rodiny určitý čas jen pro sebe (Matějček, 1994, s. 35). Důraz je kladen na kvalitu času tráveného rodiče s dítětem. Jednoduše řečeno, v danou chvíli nedělat další činnosti, ale opravdu tady být právě a jen pro dítě. Rodiče by se měli snažit svým vzorem jít příkladem. Problém nastává tehdy, když ekonomická situace nedovolí trávit s dětmi potřebnou část času. Vlivem tlaku a nezvládnání různých situací se může stát, že rodič má problémy sám se sebou a dítě někdy přebírá úlohu rodiče.

Problémy rodin stoupají s nízkou úrovní vzdělání a větším počtem dětí v rodině. To znamená, že bychom měli podporovat vzdělání dětí, a tím jim umožnit lepší vstup do profesního života. S tím souvisí i výše výdělku, popřípadě větší možnosti při hledání zaměstnání. Naučit je být flexibilní, adaptabilní, jelikož dnešní pracovní trh je dynamický a různorodý. Už nejsou doby, kdy se dítě na střední škole / učilišti připravovalo na své povolání pro konkrétní podnik. Dnes se musíme starat o své zaměstnání sami, kromě úřadů práce, které nám mohou pomoci práci v oboru najít, však i to jen v omezené míře. Nezaměstnanost a nízkopříjmové zaměstnání nutí rodiny, respektive rodiče, přiklánět se k bankovním institucím, a co je horší, i k nebankovním půjčkám. Vznikají pak problémy, když rodinný rozpočet není schopný pojmout splácení bankovní půjčky a banka žádost neschválí, mají žně podvodní lichváři. Ti pak chodí ke klientům do domácností a v nejednom případě dojde k zabavení majetku z důvodu nesplácení úvěru.

Do další kategorie problémů rodiny, spadají vnitřní problémy rodiny - krize v manželství, rozvodovost, zanedbávané a týrané dítě, návykové látky, delikvence. Syndrom CAN (Child Abuse and Neglect) neboli syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte nejčastěji postihuje děti, které nadměrně zatěžují své rodiče. Mohou to být děti vyžadující pozornost, děti živější, nemocné, děti s postižením atd. Tak, jak šikanované dítě později šikanuje, tak se velmi často stává, že dítě, které je týrané, bude týrat i své děti. Abychom tomuto kolotoči mohli zabránit, musíme se snažit o dobré dětství všech dětí, které budou v dospělosti předávat svým dětem zase jen dobro. Pomoci rodičům zvládat životní situace v co největším klidu, mít jistotu a spoleh na pomoc od rodiny i institucí. Vědět kam se obrátit, znát možnosti a typy pomoci v té které problematice.

Životní styl je pro tuto práci nejdůležitější oblastí, do které spadá trávení volného času, umění relaxovat, komunikace, sebedůvěra, sociální kontakty. Toto je primární prevence

sociální pedagogiky, zde bychom mohli zdůraznit potřebu zdravého životního stylu. Pokud máme řešit různorodé problémy vycházející z rodiny, určitě se budou lépe zvládat, když jednotliví členové rodiny budou vyrovnaní a ne přetížení. Je důležité najít si na sebe čas, čas na děti, na odpočinek na sport. Vlivem dnešní přetechnizované doby máme k sobě blíže ve smyslu informací, korespondence, zkrácení vzdáleností a času při komunikaci a cestování. Má to však i svá negativa, přestáváme spolu hovořit, doma se jen potkáváme, často absentuje komunikace, společně trávené chvíle, rodinné sešlosti u hlavních jídel. Častěji nám rychlejší tempo neumožňuje sladit volný čas se zbytkem rodiny. Zde je zdvižený prst před začátkem patologického chování. Vliv tlaků společnosti na rychlost a produktivitu, ve spojení s nedostatečným odpočinkem a neuměním relaxovat, může jedince dohnat, až k užívání alkoholu popř. jiných návykových látek a tím umožnit vzniku problému. Už při narození dítěte se ví, že spokojená maminka = spokojené dítě. Totéž platí i pro celou rodinu, spokojení rodiče = spokojené děti i celá rodina.

Rodinné konflikty, nezaměstnanost a chudoba, sexuální zneužívání nebo týrání člena rodiny, to jsou jevy, které rodina sama nevyřeší, ale je zapotřebí institucionální pomoc.

Institucionální prevence

Podle zákona č. 108/ 2006 Sb. o sociálních službách má každý právo na poskytování služeb sociální péče v nejméně omezujícím prostředí. Sociální služby se skládají ze sociálního poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. Pro naše účely je možno využít sociálního poradenství a služby sociální prevence. Služby sociálního poradenství, které se dělí na základní poradenské služby (které jsou poskytovatelé sociálních služeb povinni zajistit, zahrnují však opravdu jen základní informace potřebné k řešení nastalé situace), dále na odborné poradenství (zaměřené na problém hlouběji a na jeho základě je klientovi možno pomoci v krizové situaci) a odborné sociální poradenství, které je poskytováno zejména v těchto poradnách (občanské, manželské, rodinné, pro oběti trestných činů a domácího násilí).

a) bez úhrady nákladů:

Raná péče - péče poskytovaná rodičům a dítěti do 7 let věku dítěte. Služba je zaměřena na podporu a pomoc rodině s dítětem postižením nebo ohroženým vývojem v raném věku.

Střediska rané péče složí k odbornému poradenství a podpoře rodinám s dětmi do 7 let věku a pomáhají rodičům vychovávat dítě v jeho přirozeném prostředí.

Telefonická krizová pomoc - neboli linka důvěry, je to služba sociální prevence, pro osoby, které se nacházejí v těžké životní situaci. Zde můžou na bezplatnou (nebo s běžným tarifem) telefonní linku zavolat a promluvit si se školeným pracovníkem, který má akreditovaný kurs Telefonické krizové intervence a také vzdělání podle zákona č.108/2006 Sb. Rozhovor je anonymní a pracovník poskytuje psychosociální poradenství, popřípadě podává kontakt na odborníka v dané oblasti.

Kontaktní centra - neboli K - centra poskytují pomoc osobám s návykovým chováním a podporují je ke změně životního stylu, jak v sociálním, tak i psychickém. Podporují rodiny a blízké těchto lidí a poskytují jim odborné poradenství.

Krizová pomoc - je služba poskytovaná osobám, které se nacházejí v krizové situaci nebo v ohrožení života a nejsou sami schopni takovou situaci zvládnout vlastními silami.

Intervenční centra - zajišťují pomoc obětem domácího násilí nebo obětem násilí osoby blízké. Poskytují odbornou pomoc a podporu v sociálně nepříznivé situaci. Cílem intervenčních center je pomoci klientovi tak, aby se naučil zvládat krizovou situaci vlastními silami, popřípadě jí uměl předejít.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež - služba sloužící dětem ve věku 6-26 let, které jsou ohroženy nežádoucími jevy. Cílem je zlepšit kvalitu života dětí a snížit rizika spojená s jejich způsobem života. Služba zajišťuje tyto činnosti: výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, sociálně terapeutické činnosti a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi - služba je pro rodiny s dětmi, u kterých je zdravý vývoj ohrožen. Cílem je předcházet sociálnímu vyloučení těchto rodin. Náplní služby je poradenství a podpora rodinám s dětmi žijící v sociálně vyloučených lokalitách a předejít tak negativním vlivům rodiny, které by mohly zanechat na dítěti následky.

b) s úhradou za službu

Azylové domy - pomoc lidem na přechodnou dobu, kteří v nepříznivé životní situaci přišli o bydlení. Zvláště pro matky s dětmi do 18 roků, které jsou obětí domácího násilí, žijí

v podmínkách ohrožující zdravý vývoj dítěte, nebo nezvládají nepříznivou životní situaci. (Česko, 2006)

Nezákladnější bod, o který usiluje sociální pedagogika, je prevence - zvláště primární. Předjít možným problémům, patologickým jevům, které by mohly nastat. Spokojená rodina je základ primární prevence, a aby byla rodina spokojená, musí k tomu mít přizpůsobené podmínky - podmínky prostředí, kde je vychováváno dítě. Kladné vztahy v rodině s dítětem je jedno z nejlepších prostředí pro jeho výchovu, a tím i předávání zdravé výchovy svým potomkům. Je to nenahraditelná investice do budoucnosti dalším generacím.

3 ŽIVOTNÍ SPOKOJENOST RODINY A JEJÍ VYUŽITÍ V SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE

„Šťastný je ten, kdo našel štěstí v rodině.“

Lev Nikolajevič Tolstoj

Kvalita života byla poprvé použita v ekonomii, i když dnes se toto slovní spojení skloňuje hojně např. v lékařství, psychologii a sociologii. Už v roce 1920 se můžeme dočíst o pojmu kvality života v publikaci Pigoua s názvem *Ekonomie blahobytu*, která obsahuje i část zabývající se úlohou státu, jako poskytovatele materiální podpory sociálně slabým (Ludíková, 2013, s. 9). Rozpětí kvality života ve vědních disciplínách zapříčiňuje nemožnost najít univerzální definici, a tím pádem její nejednotnost. Mareš se k vymezení definice vyjádřil takto: „zdá se, že není možné usilovat o vytvoření univerzální definice, jež by se dala využít v různých oborech. Ukazuje se, že bude třeba koncipovat definice zakotvené v daném oboru, rozdílné podle úrovně obecnosti a vázané na určitý aplikační kontext. Navíc by měly být citlivé na sociální, kulturní a biologické determinanty života i na změny kvality života v čase“ (Mareš, 2006, s. 12).

Definici kvality života Mezinárodní zdravotnické organizace může vidět jako jedincovo vnímání jeho pozice v životě v kontextu své kultury a hodnotového systému a ve vztahu k jeho cílům, očekáváním, normám a obavám (Ludíková, 2013, s. 10).

Nepřehlednost definování pojmu kvality života zapříčiňují pojmy brány nezřídka jako synonyma. Nejčastěji jsou to:

Well - being, anglický pojem, který můžeme přeložit jako „býti dobře“ můžeme ho zaznamenat zvláště od doby, kdy ho Světová zdravotnická organizace (WHO) zařadila do definice zdraví. Zdraví neznamená jen nepřítomnost choroby, ale vidíme ho jako „stav úplné tělesné, duševní a sociální pohody“ (Kebza, Šolcová, 2003, s. 334). Člověka můžeme tedy považovat za zdravého, pokud žije v psychické a sociální pohodě. Křivohlavý vidí termín well - being jako „**životní pohodu**“, „**spokojenost**“ nebo „**blaho**“ a vymezuje jeho dvě dimenze: sociální a psychologickou (Křivohlavý, 2013, s. 9). Možný v pojmu well - being vidí, tak jako Křivohlavý „**pohodu**“ a z psychologického hlediska

blízký pojem „**spokojenost**“ a upozorňuje na psychology, kteří si dovolují použít jako odborný termín ošidné slovo „**štěstí**“ (Možný, 2002, s. 14).

„Z psychologického hlediska je pocit životní pohody založen jednak na určité genetické danosti, vrozených předpokladech well - being. Dále pak na možnosti dosahovat uspokojení svých potřeb (hédonistické pojetí) a důležité je také stanovování smysluplných životních cílů. Při hodnocení subjektivní pohody je důležité se zaměřit jak na aktuální pocit daný momentálními životními situacemi, tak na stabilnější pocit životní pohody. Nejdůležitější pro well- being je však náš celkový postoj k životu“ (Čevela a Čeledová, 2014, s. 137-138).

Nejen vědní obory, ale také autoři používají různá synonyma (ekvivalenty) k označení kvality života. Zde je pár příkladů:

Well - being - pocit jistoty

Social well being - sociální pohoda

Social welfare - sociální blahobyť

Human development - lidský rozvoj

Happiness - štěstí

Satisfaction - spokojenost

Každý vědní obor pojímá kvalitu života trochu jinak, z jiného pohledu, z toho vyplývá, že ani definice nebude jednotná.

Mezinárodní organizace (WHO) definuje kvalitu života jako: „individuální vnímání jedincova postavení v životě v kontextu kultury a hodnotového systému ve vztahu ke svým cílům, očekáváním, normám a obavám“ (WHO, 1996, s. 354).

„Osobní pohoda je poměrně jednoduše definována jako dlouhodobý či přetrvávající emoční stav, ve kterém je reflektována celková spokojenost člověka s vlastním životem. Stav osobní pohody, je však vyjádřen v různých emočních prožitcích a kognitivních obsazích, a není proto považován za jednoduchý konstrukt, ale spíše za širokou kategorii různých psychologických proměnných“ (Blatný, 2010, s. 198).

3.1 Spokojená rodina jako prevence sociálně patologických jevů

Výzkum štěstí a spokojenosti získal na atraktivitě zvláště v poslední době. Mnoho odborníků z rozličných oborů se tímto pojmem zabývá. Většina odborných prací se zaměřuje na faktory, které mohou mít vliv na zvýšení nebo snížení subjektivního pocitu štěstí s využitím kvantitativní metodologie. Psychologové se zaměřují na subjektivní aspekty a vyzdvihují kontext mezi mírou pociťovaného štěstí a osobními charakteristikami jedince. Ekonomové se naopak věnují objektivním aspektům a vysvětlují rozdíly ve spokojenosti vnějšími a strukturálními aspekty např. životní podmínky, hrubý domácí produkt a příjem. Sociologové sledují míru štěstí jedince a společnosti s mírou sociálních kontaktů, dále se zaměřují na demografické a ekonomické faktory. Díky tomu byly odhaleny významné souvislosti mezi mírou spokojenosti a rodinným stavem, zdravím, prací, příjmem a genderem, méně časté jsou pak souvislosti s věkem, plodností a úmrtností. (Nešporová, Hamplová, 2014, s. 185)

Spokojenost rodiny závisí na mnoha faktorech, např. finanční zázemí, vzájemná komunikace mezi členy rodiny, dobrém zdravotním stavu, pracovním uplatnění a jeho ohodnocení a jiné. Jak a na kolik která oblast ovlivňuje rodinu, je relativní. Záleží na výchově obou rodičů a na situaci konkrétní rodiny, na schopnosti řešit případné problémy uvnitř rodiny popřípadě schopnost požádat o pomoc odborníky. Rodina s nízkými příjmy na hranici chudoby může být spokojenější než rodina finančně zajištěná, nebo rodina těšícímu se dobrému zdraví může být nespokojena ve srovnání s rodinou s těžce nemocným členem rodiny. Jde o nastavení hodnot členů rodiny, což může vycházet z výchovy. I když faktory nemalou částí ovlivňují spokojenost rodiny, nemůžeme určovat spokojenost pouze podle faktorů, ale také podle jejich chápání a smíření se s nimi danou rodinou. Pokud je rodina spokojená, minimalizují se nežádoucí jevy, které vedou k patologickému chování.

3.2 Koreláty životní spokojenosti

„Vysoká životní úroveň spočívá v tom, že vydáváme peníze, které ještě nemáme, za věci, které nepotřebujeme, abychom imponovali lidem, které nesnášíme.“

Orson Welles

Zdraví

Jedna z nejdůležitějších dimenzí ovlivňující životní spokojenost je zdraví. V odpovědích na otázku, jak se člověk má, jak se cítí, ve většině případů zohledňuje právě v odpovědi týkající se jeho zdravotní stránky. Bolesti, chronické nemoci, psychické problémy a závažná onemocnění nemalou měrou ovlivní spokojenost každého jedince. Záleží na osobnosti člověka, na jeho adaptabilitě, jak se s danou situací vyrovná, také na délce a závažnosti problému. Dlouhodobá vleknoucí se nemoc může na jednoho člověka působit depresivně bez naděje na uzdravení, druhému člověku může přinést srovnání se se svým stavem a brát problém, nemoc, omezení jako nedílnou součást života, prostě se s tím naučil žít.

Práce a zaměstnání

Zaměstnání je další velmi ovlivňující oblastí lidské spokojenosti. Pokud se chce člověk cítit dobře a žít standardní život, měl by mít práci, zaměstnání. Křivohlavý tvrdí, že „spokojenost s prací má velice silný trvalý vztah ke spokojenosti s životem“ a dodává, že mezi nejdůležitější aspekty pracovní spokojenosti patří finanční ohodnocení práce, možnost postupu v podnikovém žebříčku, spolupracovníci, nadřízení a nakonec i to, co zaměstnanec, daná osoba má dělat (Křivohlavý, 2013, s. 43). Zaměstnání znamená mít zajištěné finance na živobytí popř. i na něco více, udává člověku určitý rytmus dne. Vyplňuje část doby dne a nutí ho něco dělat, nezahálet. Je to místo, kde se lidé potkávají s jinými lidmi (sociální kontakty). Když nastane situace, kdy člověk práci ztratí, je to velký zásah do života jedince a jeho blízkých. Rozpočet rodiny se ztenčí, nastává doba hledání jiného zaměstnání, což může být někdy problematické a dlouhotrvající. Další skupina lidí jsou dlouhodobě nezaměstnaní. Některým tento status není na obtíž, možná by se dalo říci, že jim i vyhovuje, jiní upadají do depresivních stavů, který může vyústit až ve farmakologickou léčbu.

Finanční situace

Situace spojená s financemi je velkou měrou závislá na předchozích oblastech, zdraví a zaměstnání. Opět musíme upozornit, že je to relativní pojem, protože někomu stačí na přežití málo, někdo musí mít určitý svůj standard, který nechce opustit. Starší rodiče, kteří

mají už velké děti, zařízený byt a splacenou půjčku za byt se většinou vyjádří, že více nepotřebují. Naopak jsou rodiny, které mají různé koníčky, každoročně jezdí na dovolenou a nechtějí se toho vzdát, v tomto případě se jim jejich situace může zdát špatná z důvodu nedostatku financí na jejich vyžití. Zaměstnání přináší většinou pravidelné měsíční finanční zajištění, které je jistotou rodin. Zdravotní problémy mohou být překážkou dobré finanční situace. Pokud člověk bude nemocný, jeho měsíční příjem se zmenší, bude se muset uskromnit. Pokud ale má nějaké omezení, jeho možnosti na dostačující výdělek se zmenšují, a tím se zhoršuje i jeho finanční situace.

Volný čas

Trávení volného času můžeme pojmut každý po svém. Je dobré pro životní pohodu provozovat pravidelné volnočasové aktivity. Je to psychická i fyzická úleva od zaměstnání, které je pro organismus zatěžující, zvláště když jsou v pracovním procesu využívány jen některé tělesné partie (např. dělník v pásové výrobě, sedavé zaměstnání). Protáhnout si tělo, pročistit mysl, je dobrá medicína pro spokojený život. Někdy je volný čas a relaxace, jež do něj patří, podceňován zvláště tzv. workoholiky. Lidé neumějící odpočívat, berou na sebe hodně práce, zatěžují svůj zdravotní stav a v nemálo případech končí tito lidé v nemocnicích, popř. s únavovým syndromem. Často si tito lidé myslí, že jsou nenahraditelní a odmítají jít na řádnou dovolenou i několik roků.

Manželství a partnerství

Mít vedle sebe člověka, o kterého se můžete opřít, je neocenitelné. Takové přednosti mají lidé v partnerském nebo manželském životě. Partnerství pomáhá snášet životní situace lépe, než když je člověk na vše sám. Hamplová uvádí, že se manželství projevuje pozitivně jak u mužů, tak u žen a že se sezdané páry dožívají vyššího věku, jsou zdravější a trpí méně depresivními stavy a jinými psychickými nemocemi (Hamplová, 2006, s. 39).

Děti

Děti mají velký vliv na osobní spokojenost. Záleží na počtu dětí, zda byly chtěné či nikoli, na vztazích s dětmi, jejich zdraví, případně poslušnosti. Tyto faktory mohou ovlivnit pohled rodičů na ně a vztah k nim. Lépe se vychází s dítětem, které samo dělá

úkoly, poslechne na slovo a dobře se učí. Komplikovaný vztah by mohl nastat, když dítě bude spurné, neposlušné, jeho školní prospěch nebude výborný, nebo bude problémový. V tu chvíli přibývají rodičům starosti s nucením do učení, usměrňováním dítěte, řešením problému ve škole. Další faktor, který zajisté ovlivňuje vztah k dětem je omezení nebo nemoc dítěte. Rodiče se více starají a mají větší strach o dítě, které je odkázáno na ně z důvodu nemoci nebo omezení a to i částečně. Komunikace a vztahy také chladnou v období pubescence a adolescence. V tomto období se můžou rodiče snažit, jak chtějí, většinou je vše, co řeknou špatně. Pubescenti se odvrací od rodiny směrem k vrstevníkům a partě, která je pro ně zásadní a důležitá.

Vlastní osoba

Vztah k sobě samému je důležitý pro vyrovnaný život. Nízké sebevědomí pramenící z dětství, z výchovy, ze zkušeností omezuje jedince ve všech oblastech života. Člověk s nízkým sebevědomím nemůže být nikdy se sebou 100% spokojený. Od spokojenosti s vlastní osobou se odvíjí vztahy k druhým lidem. Pokud je sebevědomí pod určitou hranicí, je to impuls pro agresory a jedinec se stává možnou obětí šikany. Strach z agrese pak nutí jedince k negativnímu smýšlení o sobě samém. Někdy je sebevědomí tak nízké, že vede až k nemocem nebo k poruchám (např. porucha z příjmu potravy - bulimie a anorexie). Člověk trpící takovou nemocí má přehnané nároky na sebe sama, vidí se ve špatném světle. Jeho sebevědomí je narušeno.

Sexualita

Tento aspekt je velice osobní, lidé většinou tají své sexuální touhy vlastně i sexuální orientaci. Donedávna se k homosexuální orientaci hlásilo jen několik málo lidí. Dnes už jsou jedinci, kteří se za svou orientaci nestydí, i díky tolerantnější společnosti, a žijí si svůj život. Benevolence a vstřícnost společnosti k této otázce jde tak daleko, že je uzákoněno registrované partnerství a společnost začíná tyto lidi respektovat. Nemuset žít v heterogenním páru a potlačovat svou homosexuální orientaci můžeme určit jako dobrý posun ke spokojenému životu takto orientovaných lidí. Thiel říká, že „muži a ženy, kteří jsou nejvíce spokojeni se svým životem, jsou také nejspokojenější v partnerství a sexuálním životem“ (Thiel, 2012, s. 95).

Přátelé, známí a příbuzní

Důležitost přátel jako sociálních kontaktů, bychom neměli podceňovat. Tak jako druhý z partnerů, jako opora v rodině, tak přátelství je opora, která je zapotřebí mimo rodinu. S úspěchanou dobou své kamarády, přátele a rodinu zanedbáváme. Dnešní doba přeje rychlému životu, technický pokrok umožňuje navštívit známé, rodiče, příbuzné přes obrazovky počítačů, slyšíme se přes mobilní telefony, poštu už převážně vyřizujeme internetovou sítí, pak už nevidíme potřebu osobního kontaktu.

Bydlení

Otázka bydlení se odsouvá spolu se založením rodiny případně sňatkem do pozdějších let jedince. Spokojenost s bydlením tedy řeší hlavně rodiny s dětmi nebo partneři. Možné ovlivnění spokojenosti může zaznamenat problémy s bydlením nebo jeho ztrátou. Už jen strach ze ztráty bydlení může snižovat spokojenost s životem. Následuje velikost a poloha bytu či domu, jeho uspořádání, které taky mohou ovlivňovat pohled na spokojenost.

3.3 Možnosti využití spokojenosti v sociálně pedagogické práci

Životní spokojenosti můžeme využít nejen v medicínských oborech, ale i v sociálních službách v sociálně pedagogické práci. Na základě zjištěné životní spokojenosti může sociální pracovník nahlédnout do života klienta a to ve větším výčtu oblastí než jen tu, pro kterou klient sociálního pracovníka navštívil. Sociální pedagogiku popsal Kraus jako „vědní obor transdisciplinární povahy, který se zaměřuje na roli prostředí ve výchově, na zvládání životních situací bez ohledu na věk ve smyslu napomáhání souladu potřeb jedince a společnosti, na vytváření optimálního životního způsobu“. (Kraus, 2008, cit. podle, Průcha, 2009, s. 733)

Spokojenost rodiny a jejích členů, je to čeho chce sociální pedagogika dosáhnout. Vytvářet optimální způsob života tak, aby se rodina nerozpadla vlivem tlaků společnosti nebo životních situací. Ať už zažijí členové rodiny jakoukoli zátěžovou situaci, cílem sociálně pedagogické práce je pomoci jim tuto situaci zvládnout tak, aby si co nejvíce pomohli sami a pokud nezvládnou tuto situaci, aby byli schopní pokračovat dále v životě

nezlomení negativní zkušeností. Je to pomoc se zvládním životních situací tzv. coping, které jsou každodenní součástí dnešní doby.

Cílem teoretické části bylo podívat se na fenomén spokojenosti rodiny jako na základní článek ukotvení identity jedince i jako na prevenci možných sociálně patologických jevů. Rodinu, coby jednu z důležitých oblastí zájmu sociální pedagogiky jsme definovali v kontextu dnešní doby a uvedli její proměny v horizontu času. Vymezili její úskalí a nebezpečí, tak jak na ně pohlížejí různí autoři i zaznamenali její vývoj, především, co se partnerského soužití týče. Krátce jsme se věnovali funkcím, na jejíž (ne)fungování či úplné absenci jsme definovali problémy rodin. V konečné fázi jsme uvedli výčet korelátů – oblastí spokojenosti. Nyní přistoupíme k empirické části, kdy budeme zkoumat životní spokojenost v uvedených korelátech.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÁ ČÁST

Výzkumnou část jsme zaměřily na spokojenost rodin a to jak sezdaných, tak nesezdaných, jelikož spokojenost a problémy rodiny nejsou omezeny sňatkem a se stejnými problémy se můžeme setkat i v rodinách, které žijí v kohabitaci.

Předpokládáme, že výsledky pomohou nahlédnout do prožívání rodiny a tím nastínit možné pozitivní či negativní stránky, které mohou ovlivňovat výchovu dětí, které v rodině žijí.

4.1 Výzkumný problém a cíl výzkumu

Výzkumný problém této diplomové práce můžeme charakterizovat následující otázkou:

Jaká je celková životní spokojenost současné rodiny?

Cílem výzkumu je zjistit míru celkové životní spokojenost současné rodiny z pohledu rodičů v celkové spokojenosti.

Za dílčí výzkumné cíle si klademe: zjistit spokojenost současné rodiny se

- zdravím,
- s prací a zaměstnáním,
- se svou finanční situací,
- se svým volným časem,
- s manželstvím a partnerstvím,
- se vztahem k vlastním dětem,
- s vlastní osobou,
- se svou sexualitou,
- se vztahem ke svým přátelům, známým a příbuzným,
- s bydlením.

4.2 Výzkumné otázky a hypotézy

Hlavní výzkumná otázka: Jaká je celková životní spokojenost současných rodin?

VO1: Jaká je spokojenost rodin se zdravím?

VO2: Jaká je spokojenost rodin s prací a zaměstnáním?

VO3: Jaká je spokojenost rodin se svou finanční situací?

VO4: Jaká je spokojenost rodin se svým volným časem?

VO5: Jaká je spokojenost rodin s partnerstvím?

VO6: Jaká je spokojenost rodin se vztahem k vlastním dětem?

VO7: Jaká je spokojenost rodin/rodičů s vlastní osobou?

VO8: Jaká je spokojenost rodin se svou sexualitou?

VO9: Jaká je spokojenost rodin se vztahem ke svým přátelům, známým a příbuzným?

VO10: Jaká je spokojenost rodin s bydlením?

H1- Celková životní spokojenost je vyšší u žen než u mužů.

H2- Celková životní spokojenost je vyšší u manželského soužití než partnerského soužití.

H3- Rodiny s jedním dítětem jsou spokojenější než rodiny s více dětmi.

H4- Středoškoláci mají větší spokojenost s finanční situací než vysokoškoláci.

H5- Mezi finanční situací a volným časem je souvislost.

H6- Mezi spokojeností s vlastní osobou ženy a spokojeností se sexuální oblastí ženy je souvislost.

H7- Mezi spokojeností s vlastními dětmi a spokojeností s volným časem je souvislost.

4.3 Charakteristika výzkumného souboru

Základní výzkumný soubor tvořili muži a ženy v České republice.

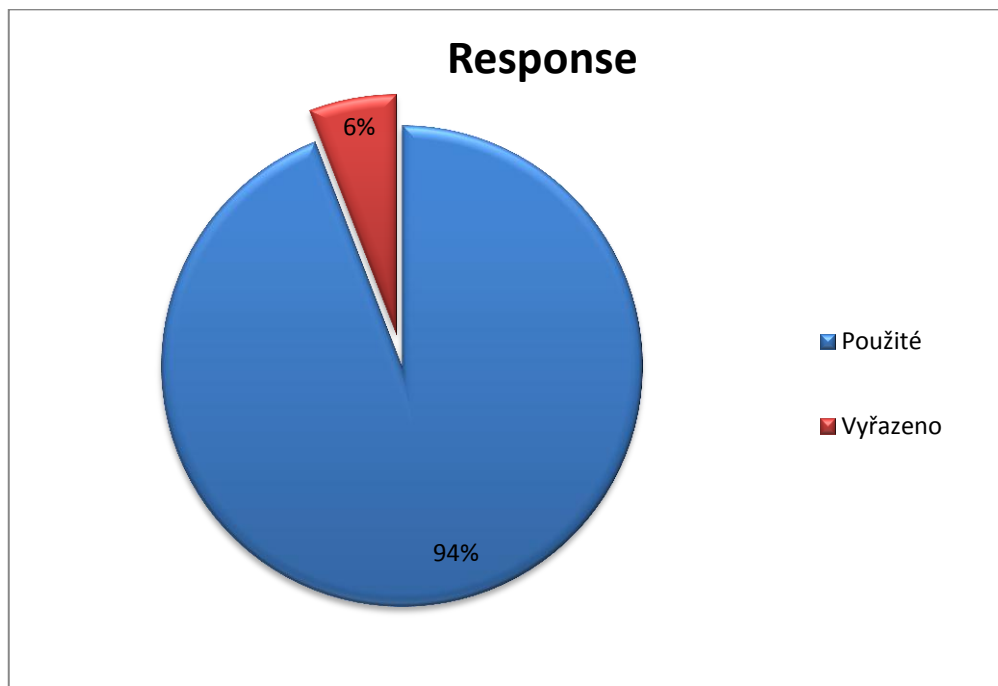
Výběrovým souborem se pak stali rodiče žijící v partnerském nebo manželském soužití, vychovávající alespoň jedno dítě.

4.4 Metody sběru dat

Za metodu sběru dat byl zvolen dotazník, který byl vytvořen s pomocí webové stránky www.survio.cz a distribuován prostřednictvím odkazu na tento dotazník metodou „snowball“ s využitím sociální sítě a e-mailových kontaktů. Dotazník byl aktivován na zmíněných stránkách 19. 1. 2015 a uzavřen pro nečinnost 9. 2. 2015. Způsob distribuce dotazníků byl zvolen nejen z důvodu obsáhlosti dotazníků, ale zvláště pro 100% anonymitu respondentů, pro něž se mohly některé otázky zdát hodně citlivé.

Počet respondentů se zastavil na počtu 290, ze kterých jsme museli pro neúplnost vyplnění (počty dětí) 17 dotazníků vyřadit. Celkový počet dotazníků započítaných do výzkumu je tedy od 273 respondentů (233 žen a 40 mužů), což činí 94% návratnost.

Graf č. 6: Response

Zdroj: Vlastní výzkum

4.5 Průběh výzkumu

Realizace výzkumu byla započata na přelomu července a srpna 2014, studiem literatury na dané téma. Na základě odborné literatury a tématu diplomové práce byl zvolen standardizovaný dotazník životní spokojenosti od autorů Fahrenberg, Myrtek, Schumacher a Brähler, který byl přeložen a upraven autory Rodný, Rodná, vydané Tescentrem Praha (Fahrenberg et al, 2001). Dotazník vznikl v Německu a byl standardizován na 2870

probandech. Jelikož je dotazník standardizovaný a dlouhodobě testovaný / využívaný firmou Tescentrum Praha, není potřeba realizovat pilotáž.

Dotazník životní spokojenosti (dále jen DŽS) je konstruován do 10 oblastí a každá oblast obsahuje 7 otázek, které pokrývají životní spokojenost. K oblastem jsou přiřazeny zkratky pro lepší zpracování: zdraví (ZDR), práce a zaměstnání (PAZ), finanční situace (FIN), volný čas (VLC), manželství (MAN), vztah k vlastním dětem (DET), vlastní osoba (VLO), sexualita (SEX), přátelé, známí a příbuzní (PZP), bydlení (BYD).

Respondent tedy odpovídal, kromě demografických otázek, na 70 otázek z 10 různých oblastí spokojenosti, každá otázka nabízel 7 stupňovou škálu a to: 1 - velmi nespokojen/a, 2 – nespokojen/a, 3 - spíše nespokojen/a, 4 - ani nespokojen/a, ani spokojen/a, 5 – spíše spokojen/a, 6 – spokojen/a, 7 – velmi spokojen/a.

4.6 Způsob zpracování dat

Získaná data z webového portálu www.survio.cz byly převedeny do programu Microsoft Excel. Dotazník obsahuje normy, podle nichž byly zjištěná data převedeny na hrubé skóry a ty pak na staniny, které jsme zjistili z příložených tabulek rozlišených podle pohlaví a věku. V každé tabulce jsou zaznamenány staniny pro všechny oblasti života, které se zjišťují v rámci dotazníku, staniny jsou číslovány od 1 do 9, podle součtu hrubých skórů každé oblasti a všech 7 otázek. Důležité je zmínit, že podle Fahrenberga, hodnoty 4,5,6 standardních skórů představují průměr, který lze očekávat u 54 % případů (2001, s. 66). Hodnoty zjištěné měřením byly uspořádány do tabulek četností a grafů pro lepší srozumitelnost a doplněny o interpretaci výsledků.

Nejprve jsou zpracovány demografické charakteristiky výzkumného vzorku a následně oblasti životní spokojenosti i celková spokojenost. Otázky zjišťovaly gender, vzdělání, věk, velikost místa bydliště, druh soužití a věk a počet dětí v rodině. Právě díky posledním dvěma zmiňovaným otázkám došlo k základnímu rozřazení a otázka č. 5 *Druh soužití* nepropustila jiné soužití než partnerské a manželské. Otázky č. 6. *Zaznačte věk vašich dětí*, potvrzovala záhlaví dotazníku, které říkalo, že dotazník byl vytvořen pro rodiny s dětmi. Na základě právě této otázky bylo vyčleněno 17 dotazníků, kdy respondent/ka nevyplnil/a žádný věk dítěte, tudíž dotazník nemohl být připočítán do výzkumu. Z celkového počtu 290 dotazníků, a po vyselektování chybně vyplněných responsí, zbyl pro výzkumné šetření

vzorek o počtu 273 responsí. Následovalo zpracování údajů samotné životní spokojenosti a jejich oblastí.

4.7 Výsledky výzkumu

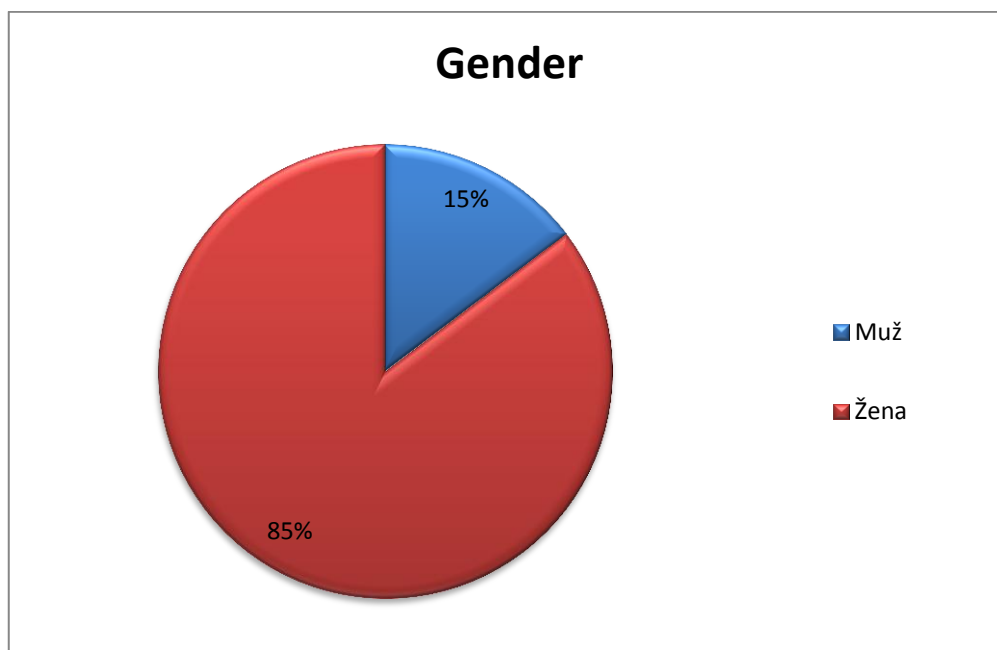
Výsledky z dotazníkového šetření jsme zaznamenali do tabulek a následně do grafů, pro lepší představivost. Nejprve byly rozebrány hodnoty demografických otázek, dále otázky samotného dotazníku životní spokojenosti v rámci celých oblastí, které nám odpověděly na hlavní a vedlejší výzkumné otázky, a nakonec byly ověřeny a zpracovány hypotézy.

Demografické otázky

Otázka č. 1: Pohlaví

Z celkového počtu 273 dotazníků odpovídala valná převaha 233 žen (85 %) a 40 mužů (15 %).

Graf č. 7 Gender

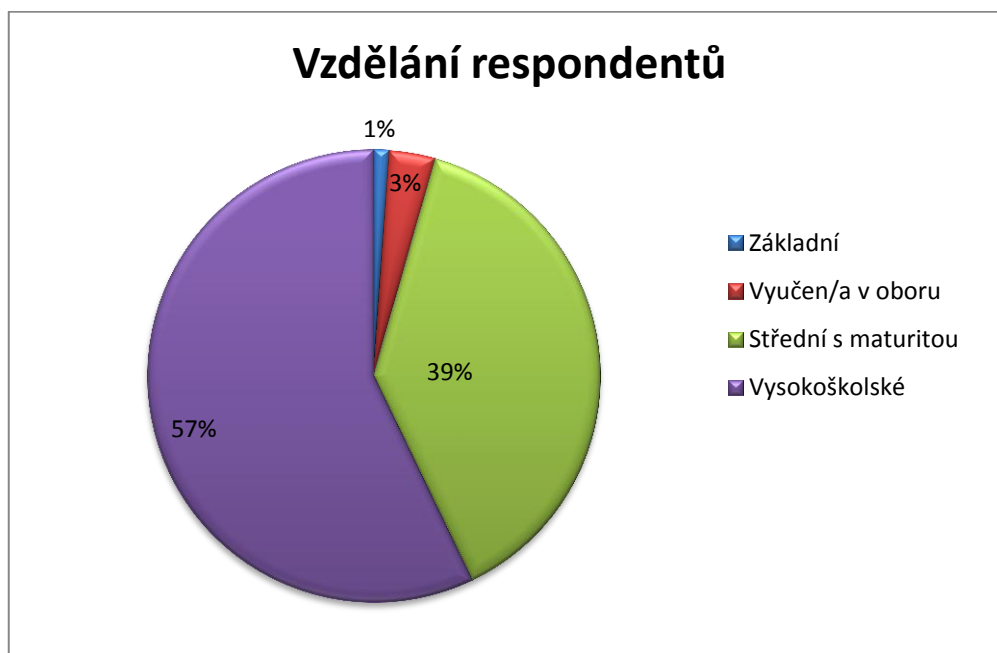
Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 2: Vzdělání

Otázka č. 2 rozdělila respondenty podle vzdělání. Z celkového počtu 273 responsí bylo 156 respondentů (57 %) vysokoškolsky vzdělaných, 105 respondentů (39 %) středoškolsky

vzdělaných, 9 respondentů (3 %) vyučení v oboru a 3 respondenti (1 %) se základním vzděláním.

Graf č. 8 Vzdělání respondentů

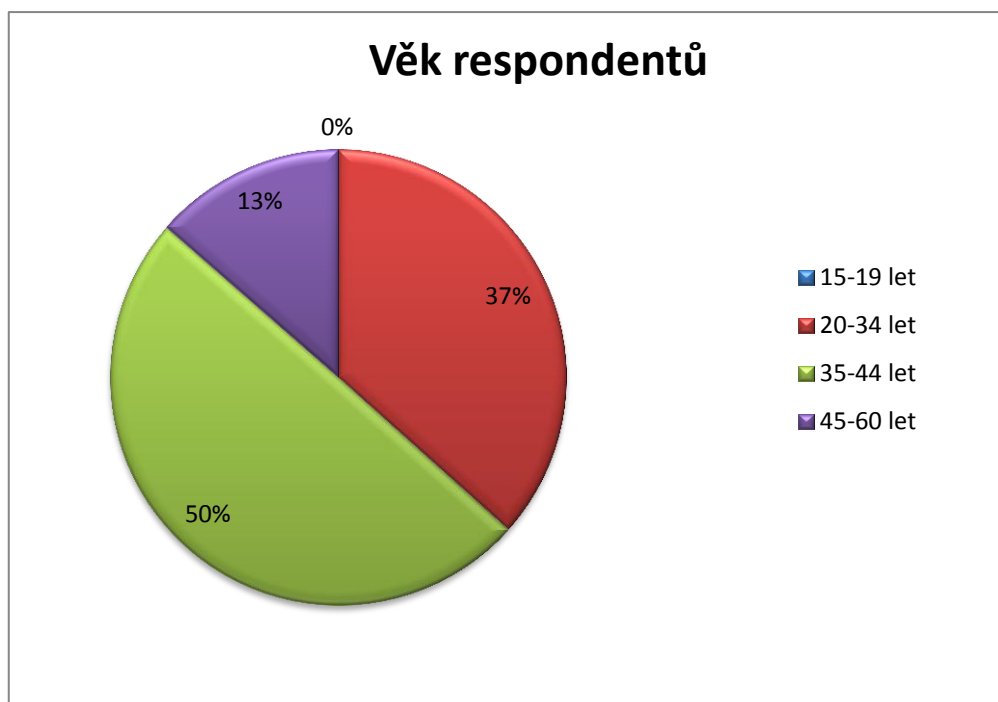

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 3 Věk respondentů

Věk respondentů byl tak jak věk dětí rozdělen dle vývojové psychologie autorky Vágnerové. Nejvyšší počet z celkového počtu 273 respondentů odpovědělo 136 respondentů (50 %) ve věkovém rozmezí 35-44 let, 100 respondentů (37 %) v rozmezí 20-34 let, 37 respondentů (13 %) ve věkovém rozmezí 45-60 let. Zajímavé bylo, že u věkového rozmezí 15-19 let nebyl ani jeden respondent, což může značit i to, že nikdo v tomto věkovém rozmezí neměl rodinu a dítě, a tudíž můžeme potvrdit trend dnešní doby a znak rodiny, odsouvání rodičovství do pozdějšího věku.

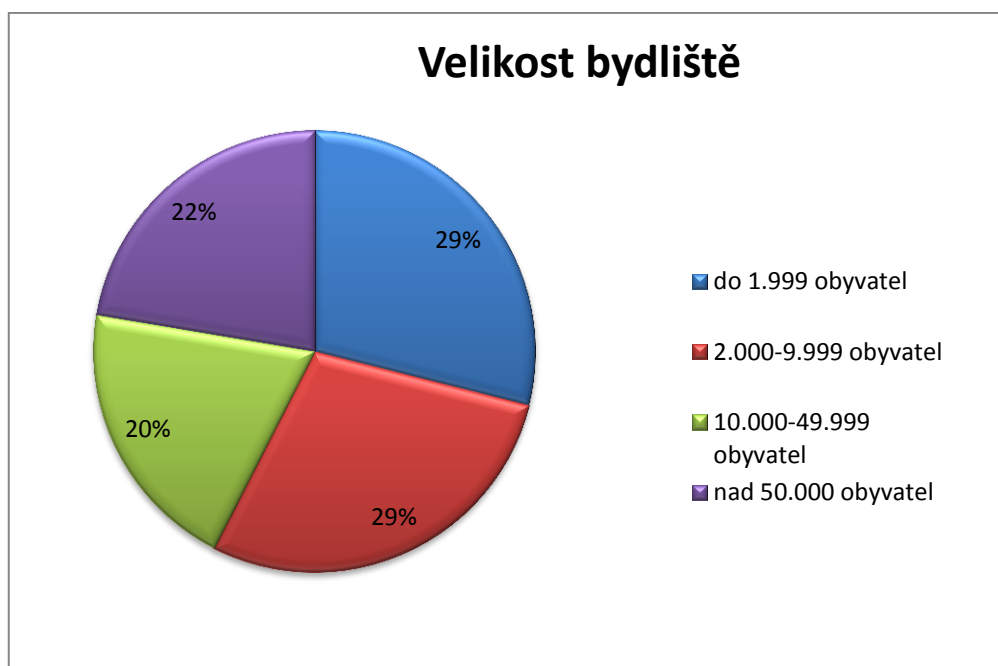
Graf č. 9: Věk respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 4 Velikost bydliště

Graf č. 10 Velikost bydliště

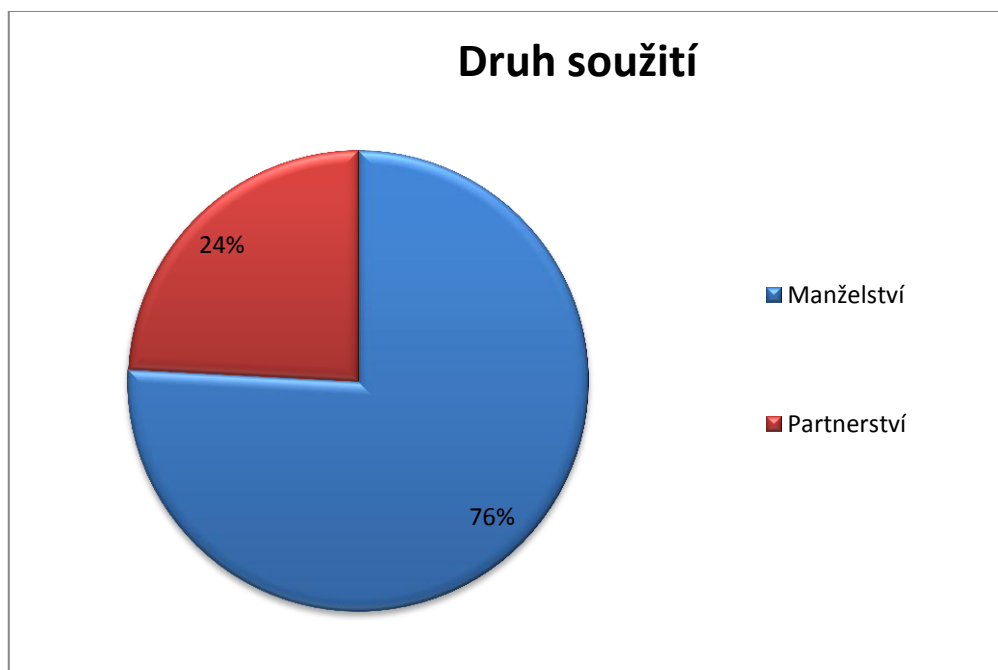
Zdroj: Vlastní výzkum

Z výzkumného šetření můžeme říci, že 2/3 respondentů byli z vesnice nebo malého města, 61 respondentů (22 %) uvedlo velikost bydliště větší než 50 000 obyvatel, což můžeme označit za velké město a 55 respondentů (20 %) uvedlo bydliště s 10 000-49 000 obyvateli neboli větší město.

Otázka č. 5 Druh soužití

Otázka která dělí respondenty na manželské a partnerské páry nás docela překvapila. Z celkového počtu 273 dotazníků, odpovědělo 207 respondentů (76 %), že žijí v manželství a 66 respondentů (24 %), že žije v partnerském soužití. Lze jen těžko říci, jaký důvod vedl respondenty v manželském soužití vyplnit dotazník v tak velkém počtu, ale v našem výzkumu v drtivé většině vede manželské rodina, oproti statistickým údajům ČSÚ (kapitola č. 2.1, graf č. 3), které ukazují téměř 50 % narození dětí do nesezdané rodiny.

Graf č. 11 Druh soužití

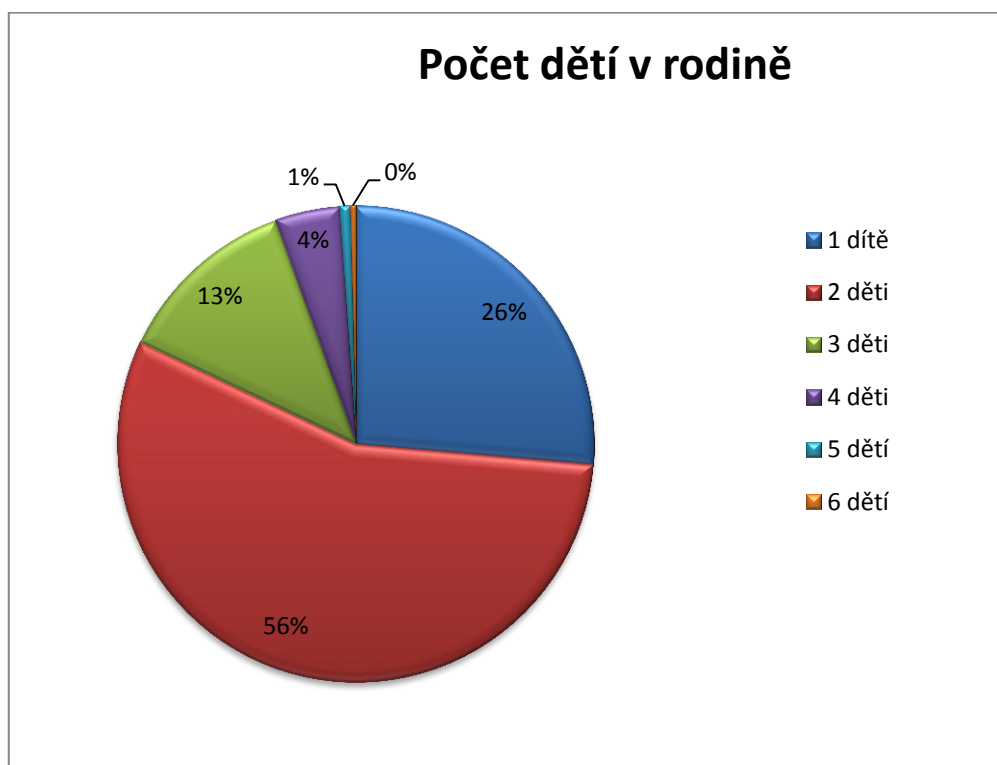

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 6: Zaznačte věk vašich dětí

Z otázky č. 6 jsme zjistili dva údaje, počet dětí v rodině a jejich věk. Nejčetnější počet dětí byl zaznamenán u dvoudětných rodin, což odpovídá i výsledkům, které byly provedeny *Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí* v rámci výzkumu *Rodina, práce a vzdělání*. Svobodová zde shrnuje výsledky výzkumu, kde mladé rodiny a rodiny se školními dětmi mají největší četnost nad 70 % a potvrzuje i předchozí výzkumy, které dokládají tradici dvoudětného modelu rodiny. Z celkového počtu 273 responsí mají největší četnost 2 děti v rodině u 156 respondentů (56 %), 72 respondentů (26 %) vychovává jedno dítě, 34 respondentů (13 %) vychovává v rodině 3 děti, 12 respondentů (4 %) 4 děti, 2 respondenti (0,7 %) 5 dětí a 1 respondent (0,4 %) 6 dětí. (Svobodová, 2008)

Graf č. 12 Počet dětí v rodině

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 13 Věk dětí

Zdroj: Vlastní výzkum

Věk dětí jsme rozdělili do 5 věkových kategorií podle vývojové psychologie dle Vágnerové. Z celkového počtu 273 dotazovaných vzešlo 542 dětí. Největší četnost byla zaznamenána ve věkovém rozmezí 7-15 let a to 177 (33 %), což jsou děti školního věku. Rozmezí 16-20 let připadlo na 126 dětí (23 %), 99 dětí (18 %) bylo v rozmezí od 4-6 let, 75 dětí (14 %) bylo zaznamenáno s 2-3 letými dětmi, věk v rozmezí od 0-1 roku uvádí výzkum v počtu 65 dětí (12 %).

Zde začíná část věnující se celkové životní spokojenosti rodiny a jejich dílčích oblastí. Nutné je zmínit, že střední hodnoty jsou vypočítány sečtením hodnot 4, 5, 6 standardních skóre představujících průměr, které lze očekávat u 54 % případů. (Fahrenberg, et al., 2001)

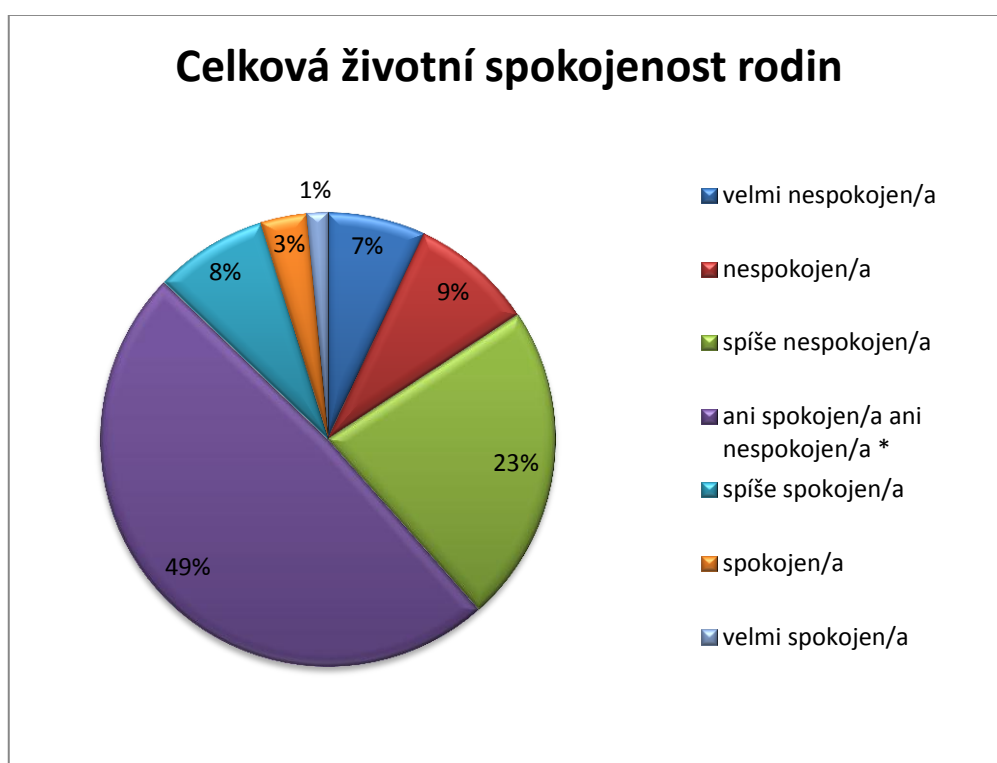
K dosažení výzkumného cíle byla stanovena hlavní výzkumná otázka:

Jaká je životní spokojenost současných rodin?

Z grafu č. 14 můžeme vyčíst data odpovídající na hlavní výzkumnou otázku, která zjišťuje, jaká je životní spokojenost současných rodin. Celkovou spokojenost rodin jsme

zjistily sečtením 7 škálových hodnot oblastí z DŽS a to: zdraví (ZDR), finanční situace (FIN), volný čas (VLC), vlastní osoba (VLO), sexuální oblast (SEX), přátelé, známí a příbuzní (PZP) a bydlení (BYD). Nejčastější odpověď 133 respondentů (49 %) byla *ani spokojen/a ani nespokojen/a*, druhou nejčetnější odpovědí 62 (23 %) byla *spíše nespokojen/a*. *Nespokojeno* bylo 24 respondentů (9 %), *spíše spokojen/a* můžeme zaznamenat u 22 respondentů (8 %), velmi *nespokojeni* byli respondenti v 19 případech (7 %), (3 %) tedy 9 respondentů bylo *spokojeno* a jen 4 respondenti (1 %) byli *velmi spokojeni*.

Graf č. 14 Celková spokojenost rodin

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 1 Vyhodnocení staninů celkové životní spokojenosti

Vyhodnocení staninů		
Průměr	4,28	ani spokojen/a ani nespokojen/a
Medián (prostřední hodnota)	4	ani spokojen/a ani nespokojen/a
Modus (největší četnost)	3	spíše nespokojen/a

Zdroj: Vlastní výzkum

Největší četnost má stanovisko č. 3, což odpovídá pocitům *spíše nespokojen/a*. Průměrná hodnota byla vypočítána na 4.28, což značí střední hodnotu, *ani spokojen/a ani nespokojen/a*. Zjištěné výsledky odpovídají i výzkumu provedeného v roce 2002 Sociologickým ústavem AV ČR pod názvem *Životní spokojenost, štěstí a rodinný stav*, který říká, že Češi patří k méně šťastným v rámci Evropy na 11 stupňové škále, kde 0 znamená extrémně nešťastný/á a 10 extrémně šťastný/á se pohybují na rozmezí 6,97 (Hamplová, 2006, s. 45). To nepotvrzují výsledky Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR, které zveřejnilo v únoru 2015 výzkum veřejného mínění *Spokojenost s životem*. Výsledky byly procentuálně vyčísleny a tvrdí, že lidé jsou ze 49 % spíše spokojeni a ve 12 % dokonce velmi spokojeni. Z jedné čtvrtiny respondenti uvedli střední hodnotu *ani spokojen/a ani nespokojen/a* (Červenka, 2015, s. 1).

Ve výzkumu jsme si položili kromě hlavní výzkumné otázky i vedlejší výzkumné otázky, na které se budeme snažit odpovědět v následujícím textu.

Výzkumné otázky

VO1: Jaká je spokojenost rodin se zdravím?

Vedlejší výzkumná otázka č. 1 zjišťovala spokojenost rodin se zdravím. Největší četnost můžeme zaznamenat u odpovědi *ani spokojen/a ani nespokojen/a* u 124 respondentů, což činí 45 % všech responsí. Druhou největší četností byla odpověď *spíše nespokojen/a* a to u 78 respondentů (29 %). Odpověď *nespokojena* vyplnilo 33 respondentů (12 %) a *velmi nespokojena* u 21 dotazovaných (8 %). Se svým zdravím je *spíše spokojeno* 12 respondentů (4 %) a *spokojeni* jsou v 5 případech (2 %).

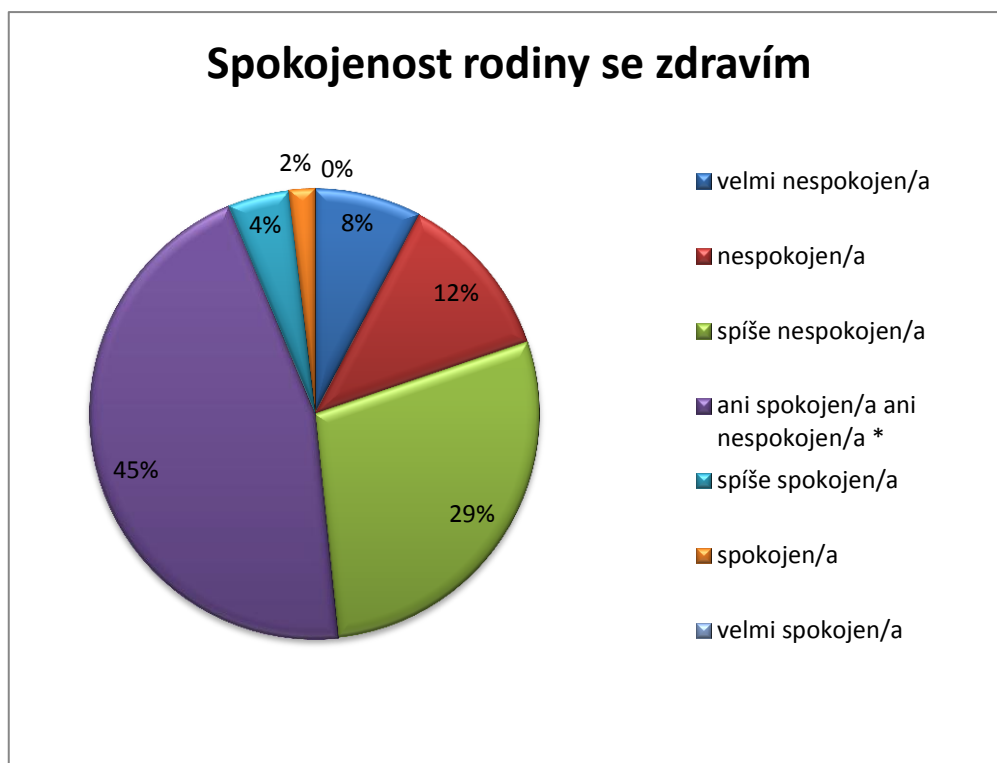
Z průměrné a nejčastější hodnoty můžeme konstatovat, že se respondenti necítí být se zdravím *ani spokojeni ani nespokojeni*.

Tabulka č. 2 Vyhodnocení staninů spokojenosti se zdravím

Vyhodnocení staninů		
Průměr	3,67	ani spokojen/a ani nespokojen/a
Medián (prostřední hodnota)	4	ani spokojen/a ani nespokojen/a
Modus (největší četnost)	4	ani spokojen/a ani nespokojen/a

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 15 : Spokojenost rodiny se zdravím

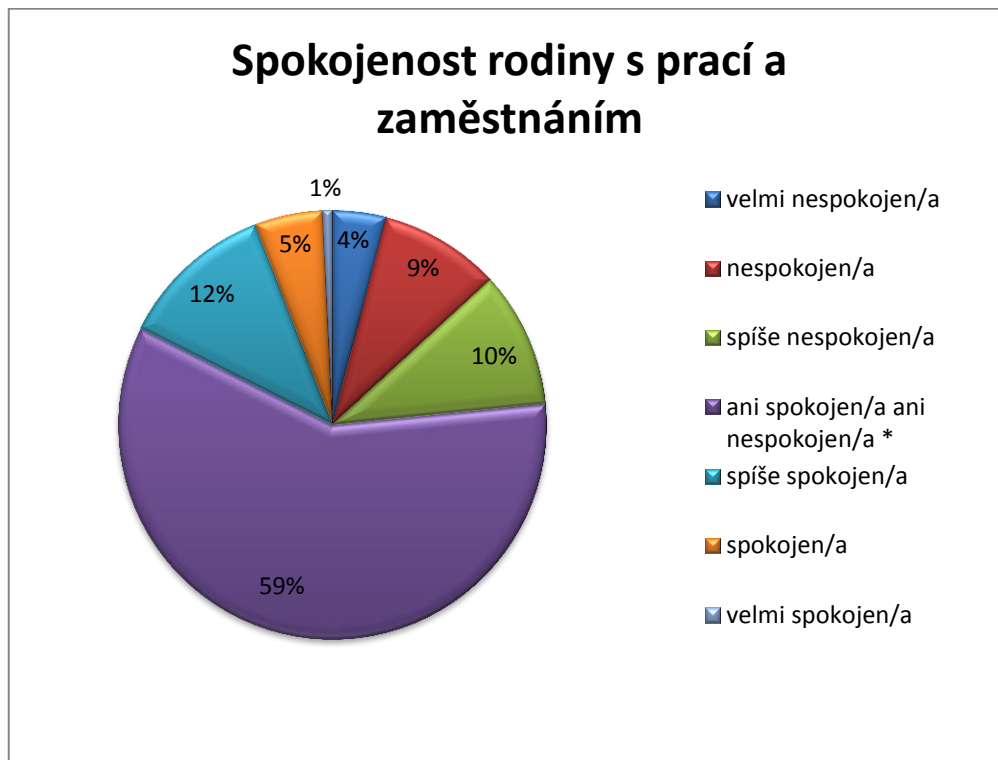
Zdroj: Vlastní výzkum

VO2: Jaká je spokojenost rodin s prací a zaměstnáním?

Z tabulky č. 3 a grafu č. 16 lze vyčíst, že v drtivé většině 161 respondentů (59 %) se s prací a zaměstnáním necítí *ani spokojeni ani nespokojeni*. Téměř shodně se četnost rozdělila (9-12 %) u odpovědí *nespokojen/a*, *spíše nespokojen/a* a *spíše spokojen/a*. *Spokojen* byl respondent v 14 případech (5 %) a s 11 odpověďmi (4 %) zaostává odpověď *velmi nespokojena*. Ve dvou případech byl respondent *velmi spokojen*, což činilo jen 1% z celkového počtu 273 responsí. Z uvedených dat byl vypočten průměr s hodnotou 4,76, což připadne na odpověď *ani spokojen/a ani nespokojen/a*, a nejčetnější hodnota neboli modus připadne do odpovědi *spíše spokojen/a*. Podle Hamplové práce neovlivňuje celkovou životní spokojenost, naopak podle dřívějších průzkumů lze tvrdit, že měla jen průměrný vliv na životní spokojenost. (Hamplová, 2004, s. 18) Podle dat získaných prostřednictvím DŽS souhlasíme s Hamplovou, jelikož výsledky spokojenosti s prací a zaměstnáním mají svou největší četnost v prostředních hodnotách. Podle výzkumu CVVM SOÚ AV ČR, jsou lidé v ČR v roce 2014 *spíše spokojeni* se zaměstnáním a prací téměř v 50 %, Velmi spokojena je téměř jedna pětina dotazovaných. Dále výzkum

zaznamenává vyšší úroveň spokojenosti u podnikatelů, živnostníků, vedoucích pracovníků a vyšších odborných pracovníků (Čadová, 2014, s. 2).

Graf č. 16 : Spokojenost rodin s prací a zaměstnáním

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 3 Vyhodnocení staninů spokojenosti rodin s prací a zaměstnáním

Vyhodnocení staninů		
Průměr	4,76	ani spokojen/a ani nespokojen/a
Medián (prostřední hodnota)	5	spíše spokojen/a
Modus (největší četnost)	5	spíše spokojen/a

Zdroj: Vlastní výzkum

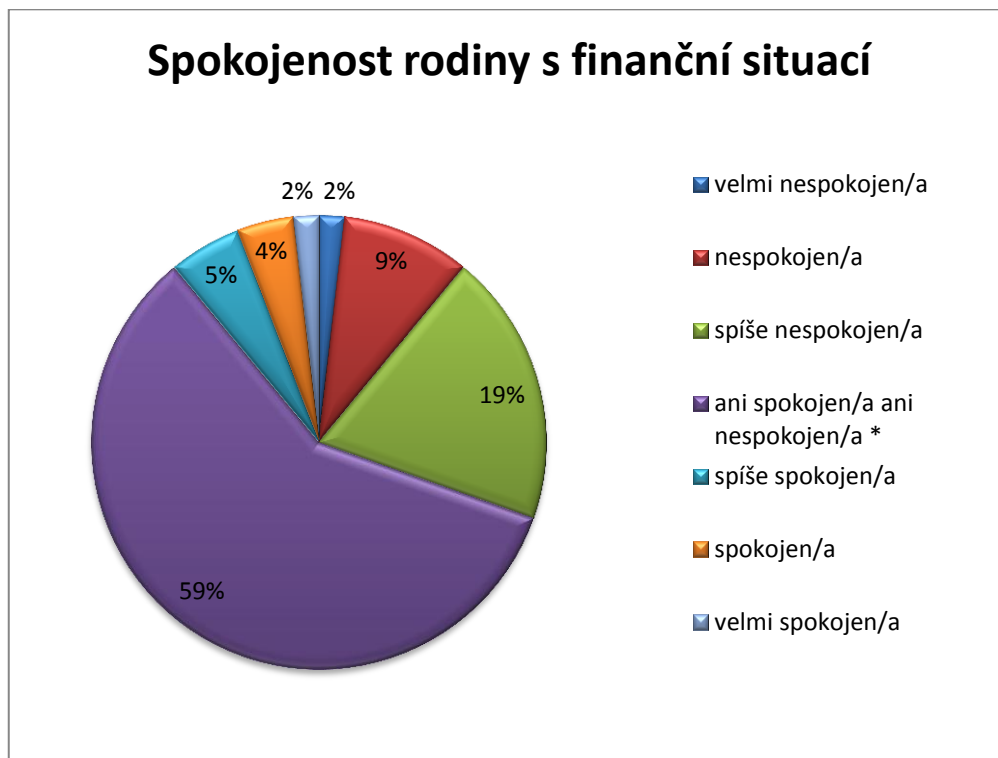
VO3: Jaká je spokojenost rodin se svou finanční situací?

Jak lze vidět v grafickém znázornění, rodina není se svou finanční situací *ani spokojen/a ani nespokojen/a*. Tento typ odpovědi zvolilo 160 respondentů (59 %). Následuje odpověď *spíše nespokojen/a* s počtem 53 responsí (19 %) a *nespokojen/a* s 25 případy (9 %). Dále je se svou finanční situací *spíše spokojeno* 14 (5 %) a *spokojeno* 11

(4 %) respondentů. Ve shodě a s nejmenší četností 5 responsí zaznamenáváme odpověď *velmi spokojen/a*, a *velmi nespokojen/a* ve dvou procentech z celkového počtu 273 responsí.

Na základě průměrné hodnoty 4,48 můžeme říci, že jsou rodiny se svou finanční situací *spíše spokojeni*, ale podle nejčastější hodnoty 4, musíme konstatovat pocit spokojenosti s finanční oblastí *ani spokojen/a ani nespokojen/a*.

Graf č. 17 : Spokojenost rodiny se svou finanční situací

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 4 Vyhodnocení staninů spokojenosti rodin s finanční situací

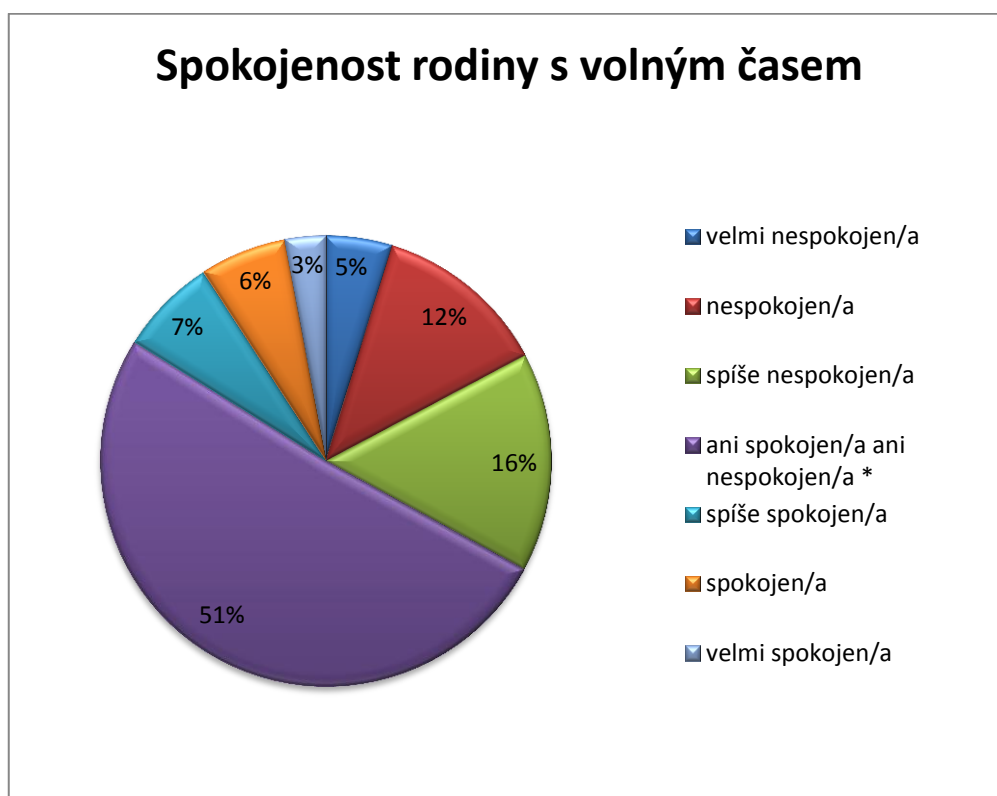
Vyhodnocení staninů		
Průměr	4,48	spíše spokojen/a
Medián (prostřední hodnota)	4	ani spokojen/a ani nespokojen/a
Modus (největší četnost)	4	ani spokojen/a ani nespokojen/a

Zdroj: Vlastní výzkum

VO4: Jaká je spokojenost rodin se svým volným časem?

Převážná většina odpovědí 139 responsí (51 %) spojená s oblastí volného času, udává odpověď *ani spokojen/a ani nespokojen/a*. Následují odpovědi *spíše nespokojen/a* s 43 (16%) odpověďmi a *nespokojen/a* v 34 případech (12 %). *Spíše spokojeni* se cítí být respondenti s volným časem v 19 (7 %) případech a *spokojeni* v 17 (6 %) případech. *Velmi nespokojeni* se se svým volným časem cítí být respondenti v 13 případech (5 %) a *velmi spokojeni* v 8 případech (3 %).

Graf č. 18 Spokojenost rodiny s volným časem

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 5 Vyhodnocení staninů spokojenosti rodin s volným časem

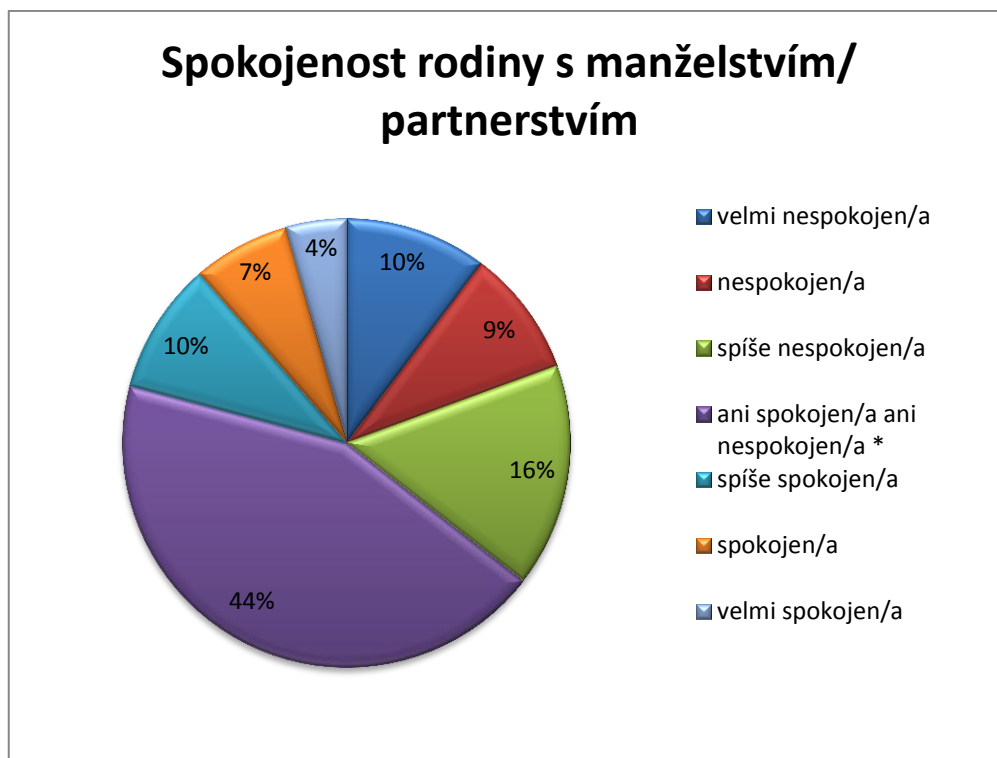
Vyhodnocení staninů		
Průměr	4,53	spíše spokojena
Medián (prostřední hodnota)	4	ani spokojen/a ani nespokojen/a
Modus (největší četnost)	4	ani spokojen/a ani nespokojen/a

Zdroj: Vlastní výzkum

Průměrná hodnota 4,53 udává rodinu s volným časem *spíše spokojena*, ale nejčetnější odpověď (modus) zaznamenal hodnotu 4 což je *ani spokojen/a ani nespokojen/a*.

VO5: Jaká je spokojenost rodin s partnerstvím?

Graf č. 19 Spokojenost rodiny s manželstvím/partnerstvím

Zdroj: Vlastní výzkum

Spokojenost s partnerským / manželským vztahem cítí rodiny nejčastěji ve 119 případech odpovědí (44 %) *ani spokojen/a ani nespokojen/a*, dále následuje odpověď *spíše nespokojen/a* s počtem 44 responsí (16 %). Dále jsou četnosti u tří odpovědí téměř shodné v rozmezí 25-28 a to, *velmi nespokojen/a*, *spíše spokojen/a* a *nespokojen/a* (od nejčetnější odpovědi). Druhou nejmenší četnost zaznamenala odpověď s 19 odpověďmi (7 %) *spokojen/a* a nejmenší četnost odpovědí spokojenosti s partnerským/ manželským vztahem je s 12 responsemi (4 %) odpověď *velmi spokojen/a*.

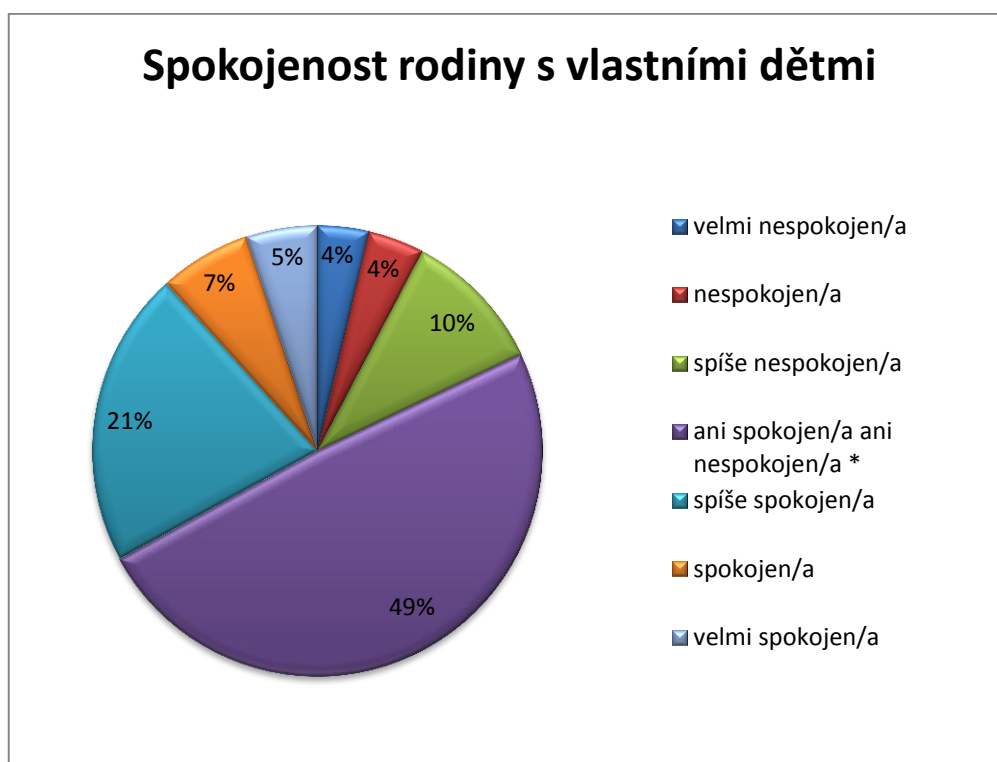
Tabulka č. 6 Vyhodnocení staninů spokojenosti rodin s manželstvím/partnerstvím

Vyhodnocení staninů		
Průměr	4,49	ani spokojen/a ani nespokojen/a
Medián (prostřední hodnota)	4	ani spokojen/a ani nespokojen/a
Modus (největší četnost)	4	ani spokojen/a ani nespokojen/a

Zdroj: Vlastní výzkum

VO6: Jaká je spokojenost rodin se vztahem k vlastním dětem?

Graf č. 20 Spokojenost rodiny s vlastními dětmi

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 7 Vyhodnocení staninů spokojenosti rodin s vlastními dětmi

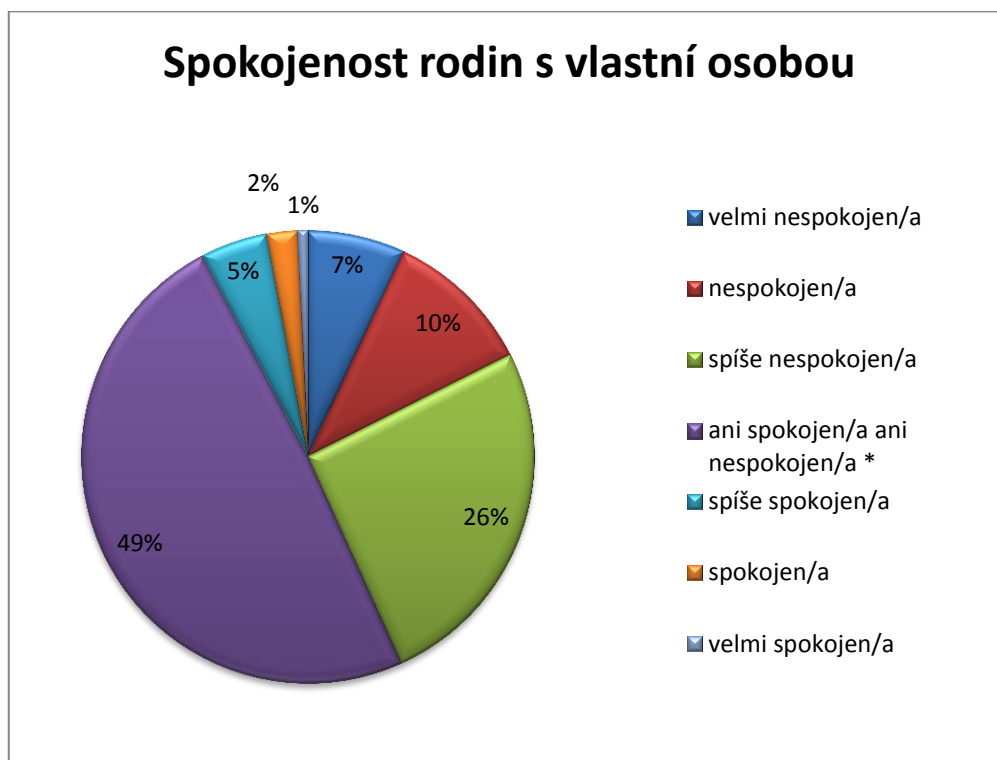
Vyhodnocení staninů		
Průměr	5,37	spíše spokojen/a
Medián (prostřední hodnota)	6	spokojen/a
Modus (největší četnost)	7	velmi spokojen/a

Zdroj: Vlastní výzkum

Vlastní děti, nejpozitivnější oblast výzkumu spokojenosti diplomové práce. S vlastními dětmi nejsou *ani spokojeni ani nespokojeni* respondenti ve 134 případech (49 %), v jednadvaceti procentech s 58 responsemi jsou respondenti *spíše spokojeni* a 28 (10 %) respondenty *spíše nespokojeni*. Následuje 18 responsí (7 %) s odpovědí *spokojen/a* a *velmi spokojen/a* v 14 případech (5 %). Tabulku dokončují hodnoty se 4% u odpovědi *nespokojen/a* s 11 odpověďmi a *velmi nespokojen/a* v 10 případech. Průměrná hodnota 5,37 je nejlepší výsledek v rámci všech oblastí DŽS a nejčtenější odpověď měla hodnotu 7, což značí *velmi spokojen/a*.

VO7: Jaká je spokojenost rodin/rodičů s vlastní osobou?

Graf č. 21 : Spokojenost rodin s vlastní osobou

Zdroj: Vlastní výzkum

Prostřední hodnota v oblasti spokojenosti s vlastní osobou prokázala nejčtenější odpověď v počtu 134 dotazníků (49 %), následovala odpověď *spíše nespokojena* s počtem 70 responsí (26 %) Další hodnoty jsou razantně nižší, odpověď *nespokojen/a* čítá 29 respondentů (11 %) a *velmi nespokojen/a* s 19 případy (7 %). Kladné odpovědi se držely nejnižších hodnot, *spíše spokojen/a* s 13 odpověďmi (5 %), *spokojen/a*

s 6 odpověďmi (2 %) a *velmi spokojen/a* s 2 odpověďmi (1 %). Průměrná hodnota 3,89 i modus ukazuje hodnotu 4, což označuje odpověď *ani spokojen/a ani nespokojen/a*.

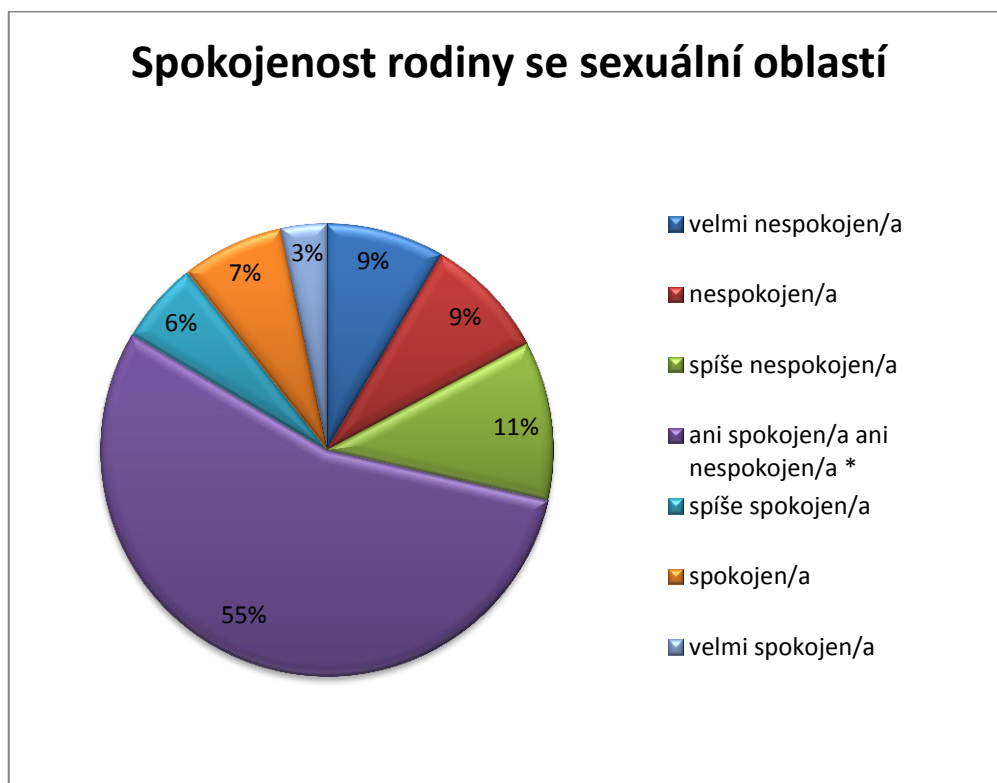
Tabulka č. 8 Vyhodnocení staninů spokojenosti rodin s vlastní osobou

Vyhodnocení staninů		
Průměr	3,89	ani spokojen/a ani nespokojen/a
Medián (prostřední hodnota)	4	ani spokojen/a ani nespokojen/a
Modus (největší četnost)	4	ani spokojen/a ani nespokojen/a

Zdroj: Vlastní výzkum

VO8: Jaká je spokojenost rodin se svou sexualitou?

Graf č. 22 : Spokojenost rodiny se sexuální oblastí

Zdroj: Vlastní výzkum

Z tabulky č. 9 můžeme vyčíst hodnoty spokojenosti se svou sexualitou. Respondenti hodnotí tuto oblast *spíše spokojen/a* na základě průměrné hodnoty 4,59 a *ani spokojen/a ani nespokojen/a* na základě nejčetnější hodnoty modu, která činila 150 responsí (55 %),

druhá nejčetnější byla odpověď *spíše nespokojena* s počtem 31 responsí (11 %) a téměř stejný počet mají odpovědi *nespokojena* a *velmi nespokojena* s 9%. Následují kladné odpovědi *spokojen/a* ve 20 případech (7 %), *spíše spokojen/a* od 16 dotazovaných (6 %) a *velmi spokojena* v devíti případech (3 %).

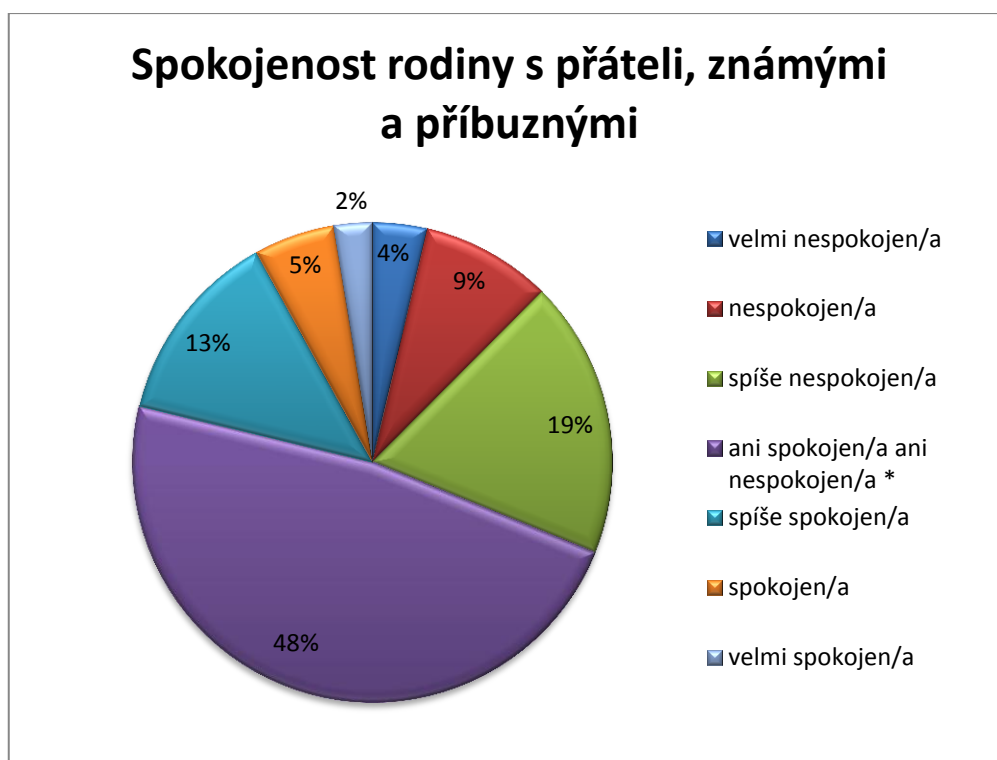
Tabulka č. 9 Vyhodnocení staninů spokojenosti rodin se sexuální oblastí

Vyhodnocení staninů		
Průměr	4,59	spíše spokojen/a
Medián (prostřední hodnota)	5	spíše spokojen/a
Modus (největší četnost)	4	ani spokojen/a ani nespokojen/a

Zdroj: Vlastní výzkum

VO9: Jaká je spokojenost rodin se vztahem ke svým přátelům, známým a příbuzným?

Graf č. 23 : Spokojenost rodiny s přáteli, známými a příbuznými

Zdroj: Vlastní výzkum

Nejčetnější hodnotu můžeme spatřit jako střední hodnotu tedy *ani spokojen/a ani nespokojena* s počtem 130 respondentů (48 %) následuje hodnota 51 responsí (19 %) u odpovědi *spíše nespokojen/a* a *spíše spokojena* s počtem respondentů 36 (13 %). *Nespokojeni* jsou respondenti s přáteli, známými a přáteli v 9 %, a *velmi nespokojeni* ve 4 %. Nejnižší četnost jsme zaznamenali v kladné škále odpovědí *spokojen* s 5 % a *velmi spokojen/a* se 3 %.

Průměr 4,67 ukazuje na kladnou hodnotu *spíše spokojena*, kdežto modus na střední hodnotu *ani spokojen/a ani nespokojen/a*.

Tabulka č. 10 Vyhodnocení staninů spokojenosti rodin s přáteli, známými a příbuznými

Vyhodnocení staninů		
Průměr	4,67	spíše spokojen/a
Medián (prostřední hodnota)	5	spíše spokojen/a
Modus (největší četnost)	4	ani spokojen/a ani nespokojen/a

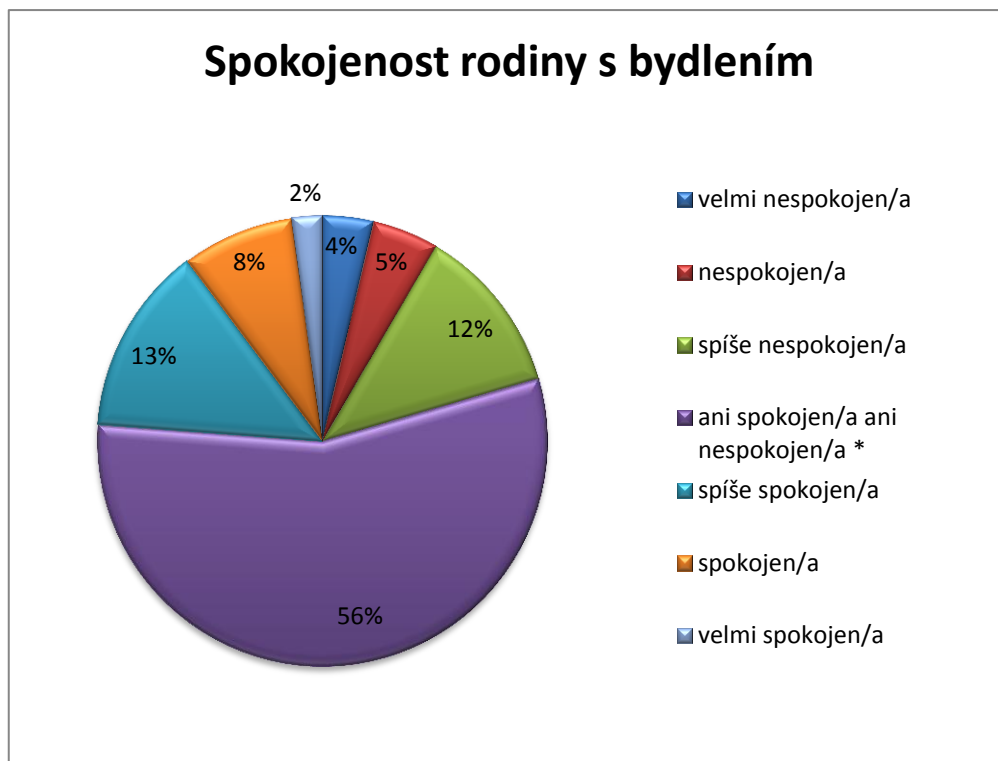
Zdroj: Vlastní výzkum

VO10: Jaká je spokojenost rodin s bydlením?

Z tabulky č. 11 a grafu č. 24, lze vyčíst hodnoty spokojenosti s bydlením. Největší četnost byla zaznamenána u prostřední hodnoty s neutrální odpovědí *ani spokojen/a ani nespokojen/a*, následují další odpovědi blízké středu a to: *spíše spokojen/a* s 13 % a *spíše nespokojen/a* s 12 %. Odpověď *spokojen/a* byla zaznamenána u 22 respondentů. Následují záporné odpovědi *nespokojena* s 13 respondenty a *velmi nespokojen/a* s 10 respondenty. Nejnižší četnost označili respondenti v odpovědi *velmi nespokojen/a* u 6 dotazníků což činilo 2% z celkového počtu 273 respondentů. Kladnější výsledky však byly zaznamenány z výzkumu CVVM SOÚ AV ČR, které zkoumalo spokojenost se životem v místě bydliště. Výsledky jejich průzkumu ukazují téměř v 60 % odpověď *spíše spokojen*, což oproti našemu výzkumu je spokojenější výsledek (Marešová a Čadová, 2014, s. 1).

Průměrnou hodnotu 5,07 můžeme zařadit do odpovědi *spíše spokojen/a*, shodně i největší četnost odpovědi.

Graf č. 24 : Spokojenost rodin s bydlením

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 11 Vyhodnocení staninů spokojenosti rodin s bydlením

Vyhodnocení staninů		
Průměr	5,07	spíše spokojen/a
Medián (prostřední hodnota)	5	spíše spokojen/a
Modus (největší četnost)	5	spíše spokojen/a

Zdroj: Vlastní výzkum

Hypotézy

Pro účely použití chí- kvadrátu jsme musely z důvodu nízkých četností sloučit odpovědi ze 7 na 3 a to na: kladné, střední a záporné hodnoty.

H1- Celková životní spokojenost je vyšší u žen než u mužů.

H_A- V celkové životní spokojenosti u žen a mužů je rozdíl.

H₀- V celkové životní spokojenosti mezi muži a ženami není rozdíl.

Tabulka č. 12 Hypotéza č. 1

Výpočet očekávaných četností							
	velmi nespokojena, nespokojena, spíše nespokojena		ani spokojena ani nespokojena		spíše spokojena, spokojena, velmi spokojena		Σ
	P	O	P	O	P	O	
Muži	12	15,38	17	19,49	11	5,13	40
Ženy	93	89,62	116	113,51	24	29,87	233
Σ	105	105	133	133	35	35	273

Zdroj: Vlastní výzkum

Testové kritérium $\chi^2 = 9,113$ Kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$

Na hladině významnosti 0,05 nulovou hypotézu H_0 zamítáme a přijímáme hypotézu alternativní H_A . Mezi celkovou spokojeností mezi muži a ženami je statisticky významný rozdíl. Data získaná vlastním výzkumem ukázala opak toho, co tvrdí Hamplová. Podle autorky se čeští muži a ženy neliší v celkové životní spokojenosti (Hamplová, 2004, s. 20).

H2- Celková životní spokojenost je vyšší u manželského soužití než partnerského soužití.

H_A - Mezi celkovou životní spokojeností u manželského a partnerského soužití je rozdíl.

H_0 - Mezi celkovou životní spokojeností u manželského a partnerského soužití není rozdíl.

Tabulka č. 13 Hypotéza č. 2

Výpočet očekávaných četností							
	velmi nespokojena, nespokojena, spíše nespokojena		ani spokojena ani nespokojena		spíše spokojena, spokojena, velmi spokojena		Σ
	P	O	P	O	P	O	
Manželské soužití	76	79,62	105	100,85	26	26,54	207
Partnerské soužití	29	25,38	28	32,15	9	8,46	66
Σ	105	105	133	133	35	35	273

Zdroj: Vlastní výzkum

Testové kritérium je $\chi^2 = 1,433$

Kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$

Na základě testového kritéria 1,433 přijímáme H_0 a odmítáme H_A . Můžeme tedy říci, že mezi celkovou spokojeností respondentů v manželském soužití a respondenty v kohabitaci není statisticky významný rozdíl. Jiné výsledky zaznamenala Hamplová, která upozorňuje na řadu sociologických, psychologických, a lékařských výzkumů, které ukazují, že významným faktorem, které ovlivňuje jak psychické, tak fyzické zdraví jedince i jeho celkovou životní pohodu, spokojenost a kvalitu života, je rodinný stav. Podle výzkumů byli šťastnější páry žijící v manželském soužití (Hamplová, 2006, s. 35; Hamplová, 2004, s. 17).

H3- Rodiny s jedním dítětem jsou spokojenější než rodiny s více dětmi.

H_A - Rodiny s jedním dítětem jsou spokojenější než rodiny s více dětmi.

H_0 - Mezi spokojeností rodin s jedním dítětem a více dětmi není rozdíl.

Na základě výpočtu testu nezávislosti pro chí- kvadrát na hladině významnosti 0,05 zamítáme H_A a potvrzujeme H_0 . Z toho vyplývá, že spokojenost mezi rodinami s jedním dítětem a rodinami s více dětmi není statisticky významný rozdíl. Výzkumy podle Hansena ale naši teorii nepotvrdily. Podle autora klesá životní spokojenost s počtem dětí. (Hansen, 2011, s. 43)

Tabulka č. 14 Hypotéza č. 3

Výpočet očekávaných četností							
Rodiny s	velmi nespokojena, nespokojena, spíše nespokojena		ani spokojena ani nespokojena		spíše spokojena, spokojena, velmi spokojena		Σ
	P	O	P	O	P	O	
1 dítětem	25	27,69	33	35,08	14	9,23	72
Více dětmi	80	77,31	100	97,92	21	25,77	201
Σ	105	105	133	133	35	35	273

Zdroj: Vlastní výzkum

Po dosazení do vzorce vychází testové kritérium $\chi^2 = 3,87$

Kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$

H4- Středoškoláci mají větší spokojenost s finanční situací než vysokoškoláci.

H_A- Středoškolsky vzdělaní respondenti cítí větší spokojenost ve finanční oblasti než vysokoškolsky vzdělaní respondenti.

H₀- Středoškolsky vzdělaní respondenti cítí stejně velkou spokojenost ve finanční oblasti než vysokoškolsky vzdělaní respondenti.

Tabulka č. 15 Hypotéza č. 4

Výpočet očekávaných četností							
	velmi nespokojena, nespokojena, spíše nespokojena		ani spokojena ani nespokojena		spíše spokojena, spokojena, velmi spokojena		Σ
	P	O	P	O	P	O	
SŠ	37	30,98	61	62,36	7	11,67	105
VŠ	40	46,02	94	92,64	22	17,33	156
Σ	77	77	155	155	29	29	261

Zdroj: Vlastní výzkum

Testové kritérium je $\chi^2 = 5,134$

Kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$

Na základě testového kritéria 5,134 přijímáme H₀ a odmítáme H_A. Můžeme tedy říci, mezi spokojeností s finanční situací není mezi středoškolsky a vysokoškolsky vzdělanými respondenty významný statistický rozdíl. To může potvrdit i výzkum, který proběhl v roce 2002 a který sice potvrdil, že životní spokojenost souvisí se vzděláním a s vyšším vzděláním stoupá, ale není statisticky významný rozdíl mezi vysokoškolsky vzdělaným respondentem a respondentem středoškolsky vzdělaným (Hamplová, 2004, s. 23).

H5- Mezi finanční situací a volným časem je souvislost.

H_A- Mezi finanční situací a volným časem je souvislost.

H₀- Mezi finanční situací a volným časem není souvislost.

Hypotézou č. 5 jsme zkoumali souvislost celkové spokojenosti mezi finanční oblastí a volným časem. Pro zjištění signifikance aritmetických průměrů byl zvolen Studentův t- test pro závislé vzorky. Výsledek t-testu 0,69 na hladině významnosti $\alpha = 0,05$ udává, kdy $p > 0,05$ statisticky nevýznamné rozdíly. Odmítáme tedy hypotézu alternativní a přijímáme hypotézu nulovou. Mezi spokojeností ve finanční oblasti a volným časem není souvislost.

Tabulka č. 16 Hypotéza č. 5

Hypotéza H5	průměr	Sm. odch
FIN	4,48	1,694827105
VLC	4,53	1,987178643
Hladina významnosti	0,05	273
T-Test	0,695951513	

Zdroj: Vlastní výzkum

H6- Mezi spokojeností s vlastní osobou ženy a spokojeností se sexuální oblastí ženy je souvislost.

H_A- Mezi spokojeností s vlastní osobou ženy a spokojeností se sexuální oblastí ženy je souvislost.

H₀- Mezi spokojeností s vlastní osobou ženy a spokojeností se sexuální oblastí ženy není souvislost.

Na základě výsledku t-testu p je menší než stanovená hladina významnosti $\alpha = 0,05$, což je velmi významný rozdíl mezi hodnotami spokojenosti ženy s vlastní osobou a spokojeností ženy v sexuální oblasti, odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní, která říká, že mezi spokojeností s vlastní osobou ženy a spokojeností v sexuální oblasti ženy, je statisticky významná souvislost. Dle Matějčka se ve výzkumu ukázalo, že 65% dotazovaných bylo sexuálně aktivních a u těchto aktivních respondentů, se prokázala vyšší míra spokojenosti. Ve výzkumu se jednalo o seniory od 50-68 let (Matějček, 2013, s. 56). Nemůžeme sice srovnávat seniory s našimi respondenty, ale potvrzuje nám souvislost mezi sexualitou ženy a vlastní osobou.

Tabulka č. 17 Hypotéza č. 6

Hypotéza H6	průměr	Sm. odch
VLO žena	3,82	1,644080751
SEX žena	4,58	2,050523146
Hl. významnosti	0,05	233
T-TEST	0,00000000309263012	

Zdroj: Vlastní výzkum

H7- Mezi spokojeností s vlastními dětmi a spokojeností s volným časem je souvislost.H_A- Mezi spokojeností s vlastními dětmi a spokojeností s volným časem je souvislost.H₀- Mezi spokojeností s vlastními dětmi a spokojeností s volným časem není souvislost.

Tabulka č. 18 Hypotéza č. 7

Hypotéza H7	průměr	Sm. odch
DET	5,37	1,968277449
VLC	3,89	1,987178643
Hl. významnosti	0,05	273
T-TEST	0,000000000229254	

Zdroj: Vlastní výzkum

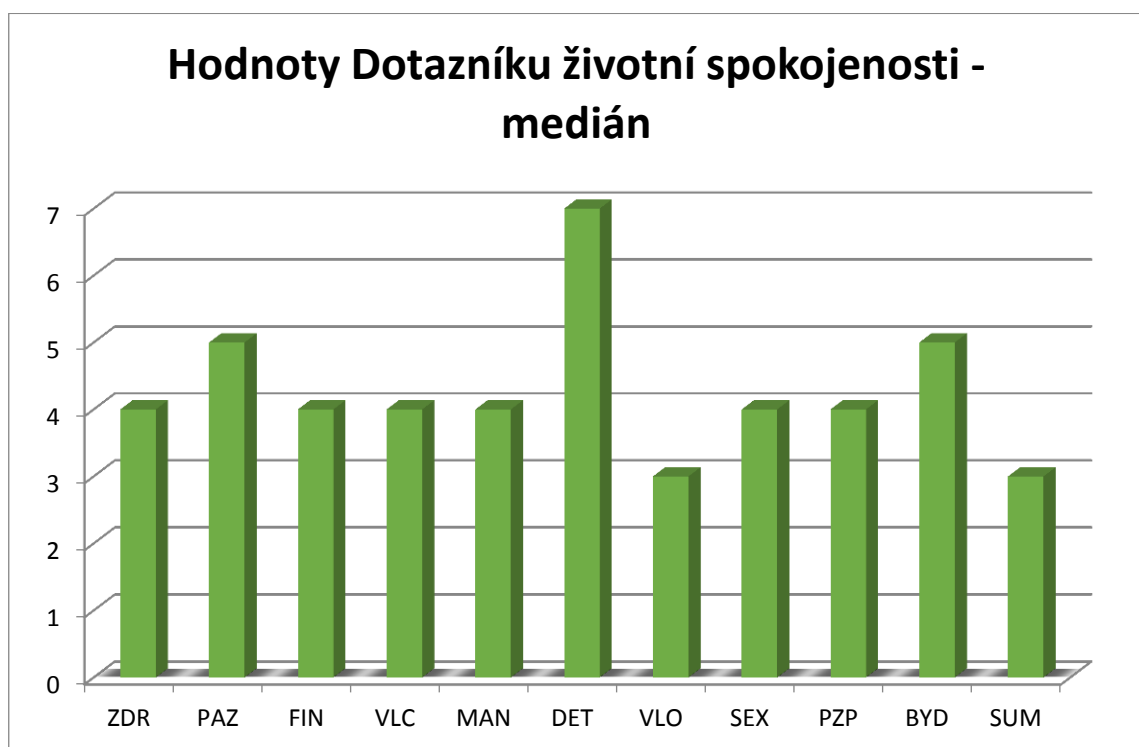
Mezi spokojeností s vlastními dětmi a spokojeností s volným časem existuje významný rozdíl, který jsme zjistily studentovým t- testem kdy $p < 0,05$ hladina významnosti. Proto přijímáme H_A alternativní hypotézu a odmítáme H₀ hypotézu nulovou.

4.8 Prezentace výsledků a diskuse

Výzkumného šetření se zúčastnilo 273 respondentů, rodičů z partnerského nebo manželského soužití, kteří vychovávají alespoň jedno dítě. Genderové rozložení převládly ženy v 85 % nad muži, také ve vzdělání můžeme vidět převahu s 57 % vysokoškolsky a 39 % středoškolsky vzdělanými respondenty, oproti nižším stupňům vzdělání. Co však je hodně zajímavé, je věk respondentů. Ze čtyř možných věkových rozpětí bylo nejvíce respondentů (téměř v 50 %) v rozmezí 35-44 let zato první věkový interval 15-19 let nezaznamenal ani jednu odpověď. Toto zjištění nám může potvrzovat trend dnešní doby,

oddalování mateřství do pozdějších let, které potvrzují i statistiky ČSÚ. Z hlediska velikosti bydliště bylo rozložení respondentů téměř rovnoměrné, ať se jednalo o vesnici nebo velkoměsto. Otázka č. 5 zjišťovala druh soužití a přes statistické údaje, které říkají, že se děti rodí z 50 % do partnerského soužití, tak náš výzkum drží prvenství v manželském soužití s 207 respondenty, což činí téměř 76 % všech odpovědí. V počtu dětí vyhrál dvoudětný model rodiny v 56 %. Dále hodnoty potvrzují oddálení se od vícečetných rodin a druhé místo připadá na jedináčky ve 26 % rodin. Rarititu můžeme zaznamenat v jedné rodině s šesti dětmi, i takové rodiny existují, ale je jich opravdu málo oproti dřívějším dobám. Co se týká věku dětí, nejčtenější věková kategorie spadá do školního věku podle Vágnerové, 7-15 let a to, v 177 případech.

Graf č. 25 Životní spokojenost- porovnání oblastí a celkové spokojenosti

Zdroj: Vlastní výzkum

Z výzkumného šetření prostřednictvím Dotazníku životní spokojenosti jsme zjistili životní spokojenost v deseti oblastech a celkovou životní spokojenost. Výše v grafu č. 25 jsou zaznamenány nejčtenější odpovědi (medián), které předkládají největší spokojenost respondentů s vlastními dětmi, následuje oblast práce a zaměstnání na stejné hodnotě

s bydlením. Protikladem těchto oblastí a nejméně spokojeni jsou respondenti s vlastní osobou a v celkové životní spokojenosti. Hamplová potvrzuje, naopak Červenka vyvrací svými výzkumy získané hodnoty v celkové životní spokojenosti (Hamplová, 2006, s. 45; Červenka, 2015, s. 1).

Na začátku výzkumu jsme vyslovili hlavní výzkumnou otázku, která se ptá: Jaká je celková životní spokojenost současných rodin? Můžeme tedy odpovědět, že Česká rodina není ani spokojena ani nespokojena, je to dáno i průměrnými hodnotami těch oblastí, které se do celkové spokojenosti započítávají. Na vedlejší výzkumné otázky jsme si odpověděli v předchozí kapitole, ale je zapotřebí zmínit hypotézy, které jsme si vyslovili v sedmi případech. První čtyři hypotézy byly řešeny pomocí testu nezávislosti chí- kvadrát a tři hypotézy byly řešeny pomocí Studentova t-testu.

První hypotéza se ptá, zda se cítí být spokojenější více muži než ženy, výsledek nám prozradil, že mezi celkovou spokojeností mezi muži a ženami je statisticky významný rozdíl. Některé výzkumy, které jsme zmínili v předcházející kapitole, nepotvrzují naše výpočty, přesto se nabízí otázka, které pohlaví se cítí být méně spokojené a co na dané spokojenosti závisí.

Druhá ze sedmi hypotéz se zaměřila na rozdíl mezi spokojeností partnerského oproti manželskému soužití. Zde už musíme říci, že jsme alternativní hypotézu museli odmítnout a přijmout hypotézu nulovou. I když některé výzkumy tvrdí opak, výsledky šetření této diplomové práce tvrdí, že mezi partnerským a manželským soužitím není statisticky významný rozdíl. To by mohlo souhlasit i s naší tezí, že ať se jedná o rodinu sezdanou nebo rodinu žijící v kohabitaci, přichází obě rodiny do styku s podobnými problémy a situacemi, které musejí řešit.

Další z hypotéz se věnuje spokojenosti na základě počtu dětí. Je rodina spokojenější pokud má jen jedno dítě, nebo se cítí spokojenější, když vychovává více dětí? Tato hypotéza se nám nepotvrdila, tudíž musíme přijmout nulovou hypotézu, která říká: Mezi spokojeností rodiny s jedním dítětem a více dětmi není statisticky významný rozdíl.

Náš výzkum nepotvrdil předešlé výzkumy, které se zatím prováděly jen v zahraničí, kde Hansen tvrdí, že životní spokojenost klesá s počtem dětí (Hansen, 2011, s. 43).

Poslední z hypotéz s využitím testu chí - kvadrát řeší spokojenost mezi finanční situací středoškoláků a vysokoškoláků. Na základě výsledku jsme museli přijmout nulovou

hypotézu, která nepotvrdila souvislost mezi spokojeností a vzděláním středoškolským a vysokoškolským. Podporu našich výsledků může opřít o výzkum z roku 2002, který také potvrzuje nulovou hypotézu, že není statisticky významný rozdíl mezi finanční situací středoškoláků a vysokoškoláků (Hamplová, 2004, s. 23).

Další tři hypotézy porovnávají oblasti spokojenosti mezi sebou pomocí Studentova t-testu. Ze tří hypotéz byly dvě alternativní hypotézy potvrzeny a jedna odmítnuta. Nejprve nás zajímalo, jestli je souvislost mezi spokojeností s finanční situací a spokojeností s volným časem. Výsledky výpočtu t-testu prokázali, že mezi danými oblastmi není významná souvislost. Odmítli jsme alternativní hypotézu, a přijmuli nulovou. Mohlo by se zdát, že volný čas ovlivňuje finanční oblast, ale jak je z výzkumu patrné náš výzkumný vzorek nevnímá souvislost a spokojenost s volným časem a dobrou nebo špatnou finanční situací. Respondenti mohou provozovat finančně nenáročný sport, koníček nebo zábavu, nebo se přizpůsobili své finanční situaci v prožívání svého volného času.

Zásadní souvislost byla zjištěna u hypotézy č. 6 a u hypotézy č. 7. První ze dvou hypotéz zjišťovala souvislost mezi vlastní osobou ženy a sexuální oblastí ženy. Výpočet studentova t-testu prokázal významnou souvislost mezi těmito oblastmi. Můžeme se domnívat, pokud je žena spokojena v sexuální oblasti, bude to hrát velkou roli, jak se bude cítit sama, jaký bude mít na sebe náhled. Domněnky o vyrovnanosti ženy při spokojenosti v sexuální oblasti by musely být ještě testované, ale jistota, že spolu oblasti souvisí je potvrzena výzkumem.

Testování poslední hypotézy prokázalo také významnou souvislost mezi dvěma oblastmi, jsou jimi spokojenost s vlastními dětmi a spokojenost s volným časem. Co nám říká tato významnost? Mohli bychom například říci, že obě oblasti jsou u respondentů propojeny, že spojují svůj volný čas trávením s vlastními dětmi. Rodiče a děti mohou spolu provozovat různé aktivity, děti významně zasahují do volného času rodičů. Tráví spolu alespoň nějaký čas, při časové nedostatečnosti dnešní doby.

Doporučení pro praxi

Poznatky uvedené v praktické části naznačují souvislosti a statisticky významné rozdíly v určitých oblastech. Jak již bylo v předešlém textu napsáno, spokojená rodina, spokojené děti, spokojená společnost. A také spokojená maminka spokojená rodina. Použitý Dotazník životní spokojenosti je možné použít pro zjišťování aktuální životní spokojenosti a dále jej

jeho autoři doporučují k použití při sledování vlivu různých psychologických intervenčních zásahů (Fahrenberg et al, 2001). Zjišťování spokojenosti a spjitosti mezi oblastmi může pomoci při diagnostikování rodinných problémů, které ani klienti poradenského pracoviště nemusejí vnímat jako problém. Může zrychlit případnou pomoc rodinně, a tím předejít pokračování a prohlubování problémů, které by mohly vést až k sociálně nežádoucím jevům. Primární prevence by měla být hlavním cílem společnosti. Informovanost a osvěta pomoci v nejrůznějších poradenských pracovištích by měla být srozumitelná a kontinuální. Samotní pracovníci poradenských pracovišť by měli být schopni a ochotni odeslat klienta podle druhu potřebné pomoci k odborníkovi, který se zabývá danou problematikou. Ke spokojenosti může přispět právě i vstřícnost úředníků a účelná pomoc při řešení problémů. Někdy se právě stává, že klient, který chce svou situaci řešit, neví, kam má jít, a je posílán od jednoho poradenského pracoviště k dalšímu. Celé martyrium je zdlouhavé a unavující a někdy klienty tlačí k rezignaci na řešení problému, což není ani pro klienta a jeho rodinu ani pro společnost dobré. Nejlepší oblastí v rámci výzkumu životní spokojenosti byla oblast spokojenosti s vlastními dětmi. Můžeme říci, že jsme na základě výzkumu diplomové práce zjistili pozitivní výsledky, co se týče rodiny a jejich smýšlení o vlastních dětech. Nesmíme ale usnout na vavřínech, i když hodnota byla nejvyšší z deseti oblastí, i zde je u 18 % odpovědí záporná odpověď a to mohou být právě ty rodiny, jenž mají problém, který mohou, ale nemusí ještě řešit.

ZÁVĚR

Zatíženost rodin každodenními povinnostmi, zaměstnáním, domácností a péčí o děti, vyžaduje dobrou copingovou strategii obou rodičů. Více zatížené rodiny krizové situace nemusejí zvládnout a ustát. Dle podkladů z odborné literatury jsme se v teoretické části pokusili nastínit sociálně-pedagogické problémy rodiny a jejich možná řešení. Jelikož se sociální pedagogika primárně zabývá prevencí, bylo naším cílem uvést základní prostředky prevence, jako je osvěta na školách a poradenská činnost. Rodiče přicházejí do styku s nejrůznějšími problémy a to jak u rodičů samotných (alkohol, kriminalita, gamblerství, poruchy rodičovské role), tak i u dětí, kde jsou některé jevy podobné i různorodé podle věku dítěte.

Na základě poznatků uvedených v teoretické části, jsme mohli popsat výsledky výzkumného šetření v části praktické. Získaná data prostřednictvím kvantitativního výzkumu s pomocí dotazníku jsme získali 273 responsí, které přispěli k náhledu na zkoumanou problematiku a nalezení odpovědí na výzkumné otázky. Využit byl standardizovaný DŽS, který byl vytvořen a standardizován v Německu autory Fahrengem, Myrtekem, Schumacherem a Brälerem a do českého jazyka přeložen autory Rodný, Rodná. Dotazník zjišťuje spokojenost v deseti oblastech a následně i celkovou životní spokojenost.

Poznatky zjištěné a uvedené v praktické části ukazují na nízkou celkovou životní spokojenost a také na spokojenost s vlastní osobou. Pokud není spokojený člověk sám se sebou, nemůže být spokojený ani s okolím a i okolí nemusí být spokojeno s ním. Je zapotřebí pracovat na sobě, pracovat na své spokojenosti. Důležitý je pohled osoby na život, jeho osobnost, životní podmínky a vztahy se svými blízkými.

Z výsledků vyplývá, vysoká signifikance spokojenosti respondentu ke svým dětem. Je možné, že u výsledků zahrála roli i skutečnost, že převážná většina dotazovaných byly ženy, a ty se z pozice mateřské role cítí být zodpovědný za spokojenost dětí. Při problémech (například dojde-li k rozchodu rodičů) žena inklinuje k dítěti ještě více a cítí se v době citového vypětí šťastná ve společnosti svých dětí, které jí mohou pomoci překonat krizové období jen svou existencí.

I přes těžkou bytovou situaci, kdy mladé rodiny musí své bydlení řešit vysokou hypotékou, omezující rodinný rozpočet na několik desetiletí, je na druhém nejlepším místě ve spokojenosti zjištěna právě spokojenost s bydlením. Na stejné hladině spokojenosti se

respondenti cítí být více spokojeni než v jiných oblastech i s prací a zaměstnáním, což bychom nečekali při dnešní vysoké míře nezaměstnanosti. Obě dvě oblasti mile překvapily svými výsledky. Zajímavé bylo zjištění vysoké četnosti žen v dotazníkovém šetření a také zjištění drtivé většiny respondentů žijící v manželském soužití, což nepotvrzuje statistické údaje, které tvrdí, že se děti rodí z 50 % do nesezdaného soužití. Čím by to mohlo být, bychom se mohli jen domnívat.

Cíl výzkumu byl splněn. Zjistit míru celkové životní spokojenosti, který nám ukázal ne moc spokojené rodiny, a výzkumné otázky byly zodpovězeny a hypotézy ověřeny. Právě hypotézy nám předložily zajímavé pohled na statisticky významné rozdíly. Vysoká signifikance vznikla mezi celkovou spokojeností mezi muži a ženami. Může to být dáno tím, že ženy si problémy více připouštějí, více nad nimi přemýšlejí. To by mohlo být dalším předmětem zkoumání. Signifikantní souvislost byla zjištěna i u sexuální oblasti a vlastní osoby ženy. Zde se prokázala velká souvislost těchto oblastí. Souvislost můžeme hledat v citovém vztahu ženy, protože daná oblast se netýká jen sexu jako takového, respondentky odpovídali na sedm různých otázek vztahující se i ke spokojenosti s vlastní přitažlivostí nebo spokojenost s tím, jak se jí partner citově věnuje. Pokud není žena milována, nebo pokud se tak necítí, může ztrácet sebevědomí, být nevyrovnaná a to se může odrážet na celkové spokojenosti. Poslední významnou signifikanci mezi oblastmi je souvislost mezi spokojeností s vlastními dětmi a spokojenosti s volným časem. Spojitost mezi těmito oblastmi nás velice potěšila, znamená to, že volný čas respondentů je významným způsobem spojen s dětmi, které vychovávají. Společné chvíle, výlety, a různorodé aktivity přispívají k dobrému vývoji dítěte. Dítě potřebuje vidět obě rodičovské role, učí se od nich nápodobou. Vstřícný přístup k dětem přináší spokojenost do rodin a domovů, kam se nemusí dítě bát přijít a předchází patologickým jevům, kterých je kolem nás čím dál více. Rodičové, buďme aktivní ve výchově svých dětí, nebojme se říci si o pomoc. Vždyť náš spokojený život přebýrají do svých životů i naše děti, kteří je zase předají svým dětem. Je to něco, co se nedá geneticky zdědit, ale s naším přispěním to můžeme přenést budoucím generacím.

Podpora rodin je investice společnosti do budoucnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BABINČÁK, Peter, 2008. *Spokojenosť so životom jako psychologická dimenzia kvality života*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity. ISBN 978-80-8068-749-6

BLATNÝ, Marek, 2010. *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3434-7.

ČADOVÁ, Naděžda, 2014. Spokojenost se zaměstnáním a změna zaměstnání. *CVVM. Naše společnost. Sociologický ústav AVČR* [online] [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7265/f3/eu140728.pdf

ČESKO. *Zákon č. 108 ze dne 31. března 2006 o sociálních službách*. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2006, částka 37

ČERVENKA, Jan, 2015. Spokojenost s životem. *CVVM. Naše společnost. Sociologický ústav AVČR* [online] [cit. 2015-01-28]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7329/f3/ov150202.pdf

ČEVELA, Rostislav a Libuše ČELEDOVÁ, 2014. *Sociální gerontologie: východiska ke zdravotní politice a podpoře zdraví ve stáří*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4544-2.

ČSÚ, 2013. *Rozvodovost*. [online]. [cit. 2014-11-26]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>

ČSÚ, 2013. *Sňatečnost*. [online] [2014-11-26]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost>

ČSÚ, 2013. *Česká republika od roku 1989 v číslech*. [online]. [cit. 2014-11-26] Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/p/320181-14>

DIENER, Ed. et al., 2009. *Well-Being for Public Policy*. Oxford: Oxford University Press. ISBN 978-0-19-533407-4.

DIENER, Ed and DIENER, Robert Biswas, 2011. *Happiness: Unlocking the Mysteries of Psychological Wealth*. John Wiley & Sons. ISBN 987-1-4051-4661-6

DUNOVSKÝ, Jiří, 1999. *Sociální pediatrie vybrané kapitoly*. Praha: Grada. ISBN 80-7169-254-9.

FAHRENBERG, Jochen et al., 2001. *Dotazník životní spokojenosti*. Praha: Testcentrum. ISSN 80-86471-16-0.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA, 2009. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2781 3.

FROUZOVÁ Magdalena, 2008. *Jak vidíte budoucnost (instituce) manželství?* Institut pro výzkum rodiny [online]. [cit. 2014-12-26]. Dostupné z: <http://www.psychoterapie.info/>

GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ, 2011. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2798-1.

HAMPLOVÁ, Dana, 2004. Sociologický časopis. *Životní spokojenost: rodina, práce a další faktory*. Sociologický ústav AVČR, Praha. ISBN 80-7330-063-X

HAMPLOVÁ, Dana, 2006. Sociologický časopis. *Životní spokojenost, štěstí a rodinný stav v 21 evropských zemích*. [online] ©Sociologický ústav AVČR, Praha 2006. [cit. 2015-02-02], Vol. 42, No. 1: 35-55. Dostupné z:

http://sreview.soc.cas.cz/uploads/1af3eddc9c2e2c08b0b551f2e43757353f124d35_580_105Hamplova20.pdf

HANSON, Thomas, 2012. *Parenthood and happiness: A review of folk theories versus empirical evidence*. Social Indicators Research, 108(1), 29-64.

doi:<http://dx.doi.org/10.1007/s11205-011-9865-y>

HELUS, Zdeněk, 2007. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada. ISBN 9788024711683.

JANDOUREK, Jan, 2003. *Úvod do sociologie*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-749-3.

KEBZA, V. – ŠOLCOVÁ, I. 2003. *Well-being jako psychologický a zároveň mezioborově založený pojem*. Československá psychologie, roč. 47, č. 4, s. 333-345 .

SHELDON Kennon M. and LUCAS Richard E. 2014. *Stability of happiness: theories and evidence on whether happiness can change*. Institute for Social and Economic Research. Elsevier.. ISBN: 978-0-12-411478-4

KNOTOVÁ, Dana, 2004. K aktuálnímu pojetí a postavení sociální pedagogiky. *Konstituování Sociální pedagogiky jako vědeckého oboru*. Institut mezioborových studií Brno. 2004/1. ISSN 80-902936-5-4.

KNOTOVÁ, Dana a kol., 2014. *Úvod do sociální pedagogiky*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-7077-6.

KOVÁČ, Damián, 2004. *K pojmo-logike kvality života*. Československá psychologie, 48, 5, 460-464.

KRAUS, Blahoslav, 2008, cit podle PRŮCHA, Jan. 2009. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-546-2

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ, 2001. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-004-2.

KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2002. *Psychologie nemoci*. Praha: Grada. ISBN 80-247-0179-0.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2003. *Psychologie zdraví*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 80-7178-774-4.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2010. *Pozitivní psychologie*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-726-8.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2013. *Psychologie pocitů štěstí: současný stav poznání*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4436-0.

LUDÍKOVÁ, Libuše, 2013. *Kvalita života osob se speciálními potřebami*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3827-6.

MACEK, Petr, 1998. *Euronet Pilot Study: Životní spokojenost a sebehodnocení českých adolescentů*. Výzkumné zprávy PsÚ AV ČR Brno, 4(9), 1-29.

MAREŠ, Jiří, 2006. *Kvalita života dětí a dospívajících I*. Brno: MSD. ISBN 80-86633-65-9.

MAREŠ, Jiří, 2007. *Kvalita života u dětí a dospívajících II*. Brno: MSD. ISBN 9788073920081.

MAREŠ, Jiří, 2008. *Kvalita života u dětí a dospívajících III*. Brno: MSD. ISBN 9788073920760.

MAREŠOVÁ Jana a Naděžda ČADOVÁ, 2014. Hodnocení životních podmínek v místě bydliště. *CVVM. Naše společnost. Sociologický ústav AVČR* [online] [cit. 2015-03-28]. Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7232/f3/or140519.pdf

MASÁKOVÁ, Václava, 2011. *Psychologický pohled na vývoj rodiny a potřeby dětí*.

In. *Rodiče, děti a jejich problémy*. Praha: Sdružení Linka bezpečí. ISBN 978-80-9049204

MATĚJČEK, Zdeněk. 1994. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál. ISBN 80-85282-83-6.

MENDELOVÁ, Eleonóra, 2014. *Současná rodina a diverzita forem rodinného života*. In. *Lifelong Learning –celoživotní vzdělávání*, [online] roč. 4, č. 1, s. 74–92. [cit. 2015-01-01]. Dostupné z: http://www.vychova-vzdelavani.cz/111401/studie_mendelova

MOŽNÝ, Ivo, 2006. *Rodina a společnost*. Praha: Slon. ISBN 80-86429-58-X

MÚHLPACHR, Pavel, 2002. *Sociální patologie*. Masarykova univerzita v Brně. ISBN 80-210-2511-5.

NEŠPOROVÁ Olga a Dana HAMPLOVÁ. Demografie. *Souvislosti mezi rodičovstvím a životní spokojeností v České republice a zemích Evropské unie*. © Český statistický úřad 2014. [online] roč. 56, č. 3/2014, s. 185-202. [cit. 2015/02/02]. ISSN 1805-2991 Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/54001DC8E6/\\$File/13005314q3.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/54001DC8E6/$File/13005314q3.pdf)

PAYNE, Jan a kol., 2005. *Kvalita života a zdraví*. Praha: Triton. ISBN 80-7254-657-0.

PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada. ISBN978-80-247-3470-5.

PŘADKA, Milan, 1983. *Vybrané problémy vztahu výchovy a prostředí*. Brno: Univ. J.E. Purkyně.

SELIGMAN, Martin, 2002. *Authentic Happiness: Using the New Positive Psychology to Realize Your Potential for Lasting Fulfillment*. New York: Free Press. ISBN 0743222970.

SELIGMAN, Martin, 2003. *Opravdové štěstí: pozitivní psychologie v praxi*. Praha: Ikar. ISBN 80-249-0293-1

SELIGMAN, Martin, 2013. *Naučený optimismus: jak změnit své myšlení a život*. Praha: Dobrovský. ISBN 9788073065348.

SLEZÁČKOVÁ, Alena, 2012. *Průvodce pozitivní psychologií: nové přístupy, aktuální poznatky, praktické aplikace*. Praha: Grada. Psyché. ISBN 9788024735078.

SOBOTKOVÁ, Irena, 2012. *Psychologie rodiny*. Vyd. 3. Praha: Portál.. ISBN 978-80-262-0217-2.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda, 2004. *Krize: psychologický a sociologický fenomén*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-0888-4.

SVOBODOVÁ, Kamila, 2008. Preferované děti v rodině. *Demografie.info* [online] Hůle, © 2004-2014 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku=&artclID=546

THIEL, Christian, 2012. *Proč jsou šťastné páry šťastné*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4496-4.

TOMÁNEK, Pavol, 2012. *Nové podoby rodiny*. In. *Lifelong Learning– celoživotní vzdělávání*, [online] roč. 2, č. 3, s. 44–63. [cit. 2015-01-01]. Dostupné z: <http://vzdelavani.unas.cz/111203.pdf>

VAĎUROVÁ, H., MŮHLPACHR, P., 2005. *Kvalita života: teoretická a metodologická východiska*. Brno: MU. ISBN 80-210-3754-7

VALÍŠOVÁ Alena a Hana KASÍKOVÁ, 2011. *Pedagogika pro učitele*. 2. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3357-9

VEENHOVEN, Ruut, 2011. *Conditions of Happiness*. Springer Netherlands. ISBN 9789400964341.

WORLD HEALTH ORGANIZATION, 1996. *People and Health. What quality of life?*, [online]. Volume 17, s. 354-356. Cit. [2015-02-02]. Dostupné z: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/54358/1/WHF_1996_17%284%29_p354-356.pdf?ua=1

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

DŽS	Dotazník životní spokojenosti.
ZDR	Zdraví.
PAZ	Práce a zaměstnání.
FIN	Finanční situace.
VLC	Volný čas.
MAN	Manželství a partnerství.
VLO	Vlastní osoba.
SEX	Sexualita.
PZP	Přátelé, známí a příbuzní.
BYD	Bydlení.
DET	Vztah k vlastním dětem.
SUM	Celková životní spokojenost.
CVVM SOÚ AV ČR	Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav Akademie věd České republiky

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Průměrný věk prvního sňatku	21
Graf č. 2 Průměrný věk rodiček.....	21
Graf č. 3 Počet dětí narozených mimo rodinu	22
Graf č. 4 Věk matek.....	22
Graf č. 5 Roční počet rozvodů.....	24
Graf č. 6 Response	48
Graf č. 7 Gender.....	50
Graf č. 8 Vzdělání respondentů	51
Graf č. 9 Věk respondentů	52
Graf č. 10 Velikost bydliště	54
Graf č. 11 Druh soužití	55
Graf č. 12 Počet dětí v rodině	56
Graf č. 13 Věk dětí.....	57
Graf č. 14 Celková spokojenost rodin	59
Graf č. 15 Spokojenost rodiny se zdravím.....	61
Graf č. 16 Spokojenost rodin s prací a zaměstnáním.....	62
Graf č. 17 Spokojenost rodiny se svou finanční situací.....	64
Graf č. 18 Spokojenost rodiny s volným časem	65
Graf č. 19 Spokojenost rodiny s manželstvím/partnerstvím.....	66
Graf č. 20 Spokojenost rodiny s vlastními dětmi.....	68
Graf č. 21 Spokojenost rodin s vlastní osobou	79
Graf č. 22 Spokojenost rodiny se sexuální oblastí.....	71
Graf č. 23 Spokojenost rodiny s přáteli, známými a příbuznými	72
Graf č. 24 Spokojenost rodin s bydlením	74
Graf č. 25 Životní spokojenost- porovnání oblastí a celkové spokojenosti.....	81

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Vyhodnocení stanin SUM.....	56
Tabulka č. 2 Vyhodnocení stanin ZDR	57
Tabulka č. 3 Vyhodnocení stanin PAZ.....	59
Tabulka č. 4 Vyhodnocení stanin FIN	60
Tabulka č. 5 Vyhodnocení stanin VLC	61
Tabulka č. 6 Vyhodnocení stanin MAN	63
Tabulka č. 7 Vyhodnocení stanin DET.....	63
Tabulka č. 8 Vyhodnocení stanin VLO	65
Tabulka č. 9 Vyhodnocení stanin SEX.....	66
Tabulka č. 10 Vyhodnocení stanin PZP.....	67
Tabulka č. 11 Vyhodnocení stanin BYD	68
Tabulka č. 12 Hypotéza č. 1	69
Tabulka č. 13 Hypotéza č. 2	69
Tabulka č. 14 Hypotéza č. 3	70
Tabulka č. 15 Hypotéza č. 4	71
Tabulka č. 16 Hypotéza č. 5	72
Tabulka č. 17 Hypotéza č. 6	73
Tabulka č. 18 Hypotéza č. 7	73

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Výběr rešerší použité literatury

Příloha č. 2 Slovník pojmů

Příloha č. 3 Dotazník

Příloha č. 4 Vyhodnocovací list dotazníku životní spokojenosti

PŘÍLOHA P I: VÝBĚR REŠERŠÍ POUŽITÉ LITERATURY

BLATNÝ, Marek, 2010. *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3434-7.

Kniha shrnuje nejnovější poznatky o hlavních tématech psychologie osobnosti. Publikace má charakter spíše monografický, nebylo autorovým cílem vyčerpávajícím způsobem zmapovat psychologii osobnosti. V knize nejsou zařazeny nejnovější poznatky z důvodu neprojitím dostatečně kritickým zhodnocením. Autor se domnívá, že by bylo vhodné shrnout poznatky, které byly již prověřené a přijímané vědeckou obcí. Prof. PhDr. Marek Blatný, DrSc. Působí v Psychologickém ústavu Akademie věd české republiky, zabývá se osobní pohodou, kvalitou života, osobností a sebepojetím.

ČEVELA, Rostislav a Libuše ČELEDOVÁ, 2014. *Sociální gerontologie: východiska ke zdravotní politice a podpoře zdraví ve stáří*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4544-2.

Autoři Doc. MUDr. Libuše Čeledová, Ph.D. a MUDr. Rostislav Čevela, Ph.D., MBA, se zabývají gerontologií a oba působí v Ústavu sociálního lékařství, Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Plzni. Publikace zaměřená na seniory je určena pro zdravotnické a sociální pracovníky, pro lékaře i celou veřejnost, kteří přicházejí se seniory do styku. Autoři poukazují na podmínky ovlivňující zdraví a životní styl, v němž člověk vyrůstá. Můžeme se dočíst o péči o zdraví, životním stylu, životních podmínkách a sociálním zabezpečení. Je to taková učebnice přípravy lidí na stárnoucí společnost, zvláště na péči o zdraví seniorů a jejich životní styl.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA, 2009. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2781-3.

Kniha se zabývá otázkou patologický jevů společnosti z hlediska laické tak i odborné veřejnosti. Publikace je určena studentům psychologie, sociologie, pedagogických oborů ale též pro odbornou veřejnost, zabývající se právě sociálně deviantními jevy. Autoři rozebírají témata sociální patologie jako kriminální chování, problematiku závislosti na

psychoaktivních látkách, problémy spojené s nevhodným působením rodiny, otázky suicidality, násilí a agresivity.

GILLERNOVÁ, Iona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ, 2011. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2798-1.

Kolektiv autorů se snažil své znalosti vložit do třech kapitol. První se zabývá zdravím a životním stylem ve spojitosti s kvalitou života, druhá kapitola předkládá problematiku rodiny a školy v měnící se době a třetí kapitola provádí čtenáře změnami ve světě práce a zaměstnání. Celá publikace je tvořena kolektivem autorů, kteří se snaží popsat rozdíly v měnící se společnosti. Každý přispívá svou troškou do mlýna, aby mohl vníknout ucelený náhled na psychologické aspekty změn v české společnosti.

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2007 Praha: Grada. Pedagogika. ISBN 9788024711683.

Podle Heluse je vůdčí ideou knihy to, že sociální psychologie patří do souboru základních vědních disciplín, ve kterých musí být pedagog orientován. Kniha uvádí čtenáře do oboru sociální psychologie a zdůrazňuje, co by měl pedagog zvládnout. Publikace je rozdělena do 4 částí, které jsou podrobněji rozebrány v kapitolách daných oblastí. Kromě obecné části zabývající se samotnou disciplínou sociální psychologie, má kniha další části, které se zabývají socializací osobnosti, sociální psychologií rodiny a školy a výuky.

JANDOUREK, Jan, 2003. *Úvod do sociologie*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-749-3.

Kniha stručně vymezuje vědní obor sociologii, vnáší čtenáře do problematiky sociálního dění a umožňuje jim rychle se orientovat v tomto oboru. Předkládá kapitoly osvětlující základy a školy sociologie, dále rozpracovává témata, kterými se sociologie jako věda zabývá (společnost a vrstvy, gender a sexualita, náboženství, sociální skupiny, kultura, člověk a prostředí). PhDr. Jan Jandourek, Ph.D. je nejen český sociolog, ale i spisovatel a esejista. V období 2000-2005 působil jako odborný asistent Centra komparistiky při Filozofické fakultě UK v Praze, kde vyučoval moderní literaturu

a sociologii literatury. Zároveň působil i na Katedře religionistiky na Filozofické fakultě Univerzity Pardubice.

KNOTOVÁ, Dana a kol., 2014. *Úvod do sociální pedagogiky*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-7077-6.

Publikace byla vytvořena autorkami Knotovou, Lazarkovou, Lojdovou a Pevnou jako studijní text pro studenty sociální pedagogiky. Autorky se snažily doplnit mezeru, která existuje ve studijní literatuře, aby studenti a pedagogická veřejnost měli ucelený náhled na studijní obor sociální pedagogika. Text je konstituován do kapitol od vzniku sociální pedagogiky, výchově a prostředí přes sociálně patologické jevy v profesi sociálního pedagoga a zakončuje kapitolami sociální služby v České republice a teorie osobnosti a poradenské strategie.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ, 2001. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-004-2.

Autoři Kraus a Poláčková spolu s kolegy v roce 2001 vydali publikaci, která se snaží nastínit aktuální otázky tehdejší doby. Pohled na sociální pedagogiku autoři vidí v sociálně-pedagogických aktivitách, které vychází z výsledku procesu socializace a úzce souvisí s výchovným procesem. Předloženou prací autoři zamýšleli ukázat čtenářům nástin sociální pedagogiky, jako pedagogiky prostředí, orientaci v problematice a zároveň podnět k dalšímu studiu.

KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.

Prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc. Působí na Univerzitě v Hradci Králové na katedře sociální patologie a sociologie. Dlouhodobě se zabývá sociálně pedagogickou problematikou. Kniha pojednává o komplexním pohledu na historii i na současnou sociální pedagogiku a to i v zahraničí. Najdeme zde kapitoly o prostředí a výchově, komunikaci a škole a výchovných zařízení. Rozebírá sociální pedagogiku jako životní pomoc a také praktické využití tohoto vědního oboru.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2013. *Psychologie pocitů štěstí: současný stav poznání*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4436-0.

Prof. PhDr. Křivohlavý Jaro, CSc. velikán české psychologie a autor mnoha knih. Zabýval se psychologií zdraví, logoterapií, pozitivní psychologií a problematikou manželského života. Do současnosti přednášel psychologii zdraví na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy. Publikace určená psychologům, psychiatrům, odborníkům z řad pomáhajících profesí a také studentům těchto oborů, pojednává o fenoménu „well-being“ neboli štěstí. Je zaměřena na problematiku kladných emocionálních zážitků podávaných v empirických a experimentálních pracích. Závěr knihy nám předkládá praktické poznatky „co dělat, aby nám bylo dobře“.

LUDÍKOVÁ, Libuše, 2013. *Kvalita života osob se speciálními potřebami*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3827-6.

Publikace se zabývá pojmem kvalita života ve spojení s omezeními osob se speciálními potřebami. Jednotlivé kapitoly představují výzkumné výsledky z výzkumů probíhajících na Univerzitě Palackého v Olomouci v rámci řešení projektu „Výzkum kvality života osob se speciálními potřebami“. Výzkumníci navázali na výzkumy z minulosti a doplnili o poznatky z výzkumu kvality života u kategorie osob se speciálními potřebami. Kapitoly se zabývají kvalitou života osob se zdravotním postižením v rámci kvality pracovního života, se sluchovým postižením, adolescentů a mladých dospělých s psychosociálním ohrožením a narušením, se zrakovým postižením, žáky s tělesným a kombinovaným postižením, pracovníky poradenských zařízení a zařízení sociálních služeb, dětmi s poruchou autistického spektra.

MAREŠ, Jiří a kol. 2006. *Kvalita života dětí a dospívajících I*. Brno: MSD. ISBN 80-86633-65-9.

Prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc. je zástupcem vedoucího Ústavu sociálního lékařství na Lékařské fakultě UK v Hradci Králové. Své odborné zájmy dělí mezi pedagogiku, psychologii a medicínu. Zabývá se v pedagogické psychologii komunikací a interakcí, styly učení u žáků a studentů, sociálním klimatem školní třídy, učitelovým pojetím výuky a žakovým pojetím učiva. Předložená publikace se zabývá, jak je z názvu patrné kvalitou života u dětí a dospívajících. Kolektiv autorů rozdělil práci na tři části, obecnou,

metodologickou a empirickou. Obecná část uvádí čtenáře do problematiky kvality života z teoretického hlediska, metodologická část obsahuje 6 kapitol o možnostech zjišťování kvality života v různých oborech. Poslední empirická část uvádí 5 studií s použitím různých metod zjišťování kvality života u dětských pacientů. Posloupnost výzkumných témat má svou vnitřní logiku, jelikož postupuje od jedince k většímu společenství, od užších konceptů k širším a od negativních témat spíše k pozitivním.

MATĚJČEK, Zdeněk, 1994. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál. ISBN 80-85282-83-6.

Kniha byla autorem pojata, jako příspěvek k vyhlášení roku 1994 jako mezinárodním rokem rodiny. Kniha je psaná k nápomoci rodinám vlastním, nevlastním a náhradním, které mají obtížnější situace než rodiny úplně. „Na otázku, co je *rodina?*, nám jinak odpoví právník, jinak sociolog, jinak demograf nebo národohospodář. Ale co nám k tomu řekne dítě samo, či co by nám řeklo, kdyby to dovedlo vyjádřit naší dospělou řečí?“

MOŽNÝ, Ivo, 2006. *Rodina a společnost*. Praha: Slon. ISBN 80-86429-58-X

Prof. PhDr. Ivo Možný, přední český sociolog, profesor sociologie a sociální filozofie Fakulty sociálních studií MU v Brně. Zabýval se sociologií rodiny, sociální politikou, sociální změnou aj. Autor představuje v publikaci rodina z různých pohledů v rámci sociologie. Témata jako rozvod, opakované manželství, rodiče, dítě, socializace v rodině, to jsou jen některé z pojmů, o nichž v knize mluví. Za zmínku určitě stojí kapitola č. 9 s názvem Konec rodiny a desátá kapitola Česká rodina.

MÚHLPACHR, Pavel, 2002. *Sociální patologie*. Masarykova univerzita v Brně. ISBN 80-210-2511-5.

Publikace, která je primárně určena pro posluchače Pedagogických fakult, je koncipována jako studijní materiál k jednotlivým patologickým. Obsahuje kapitoly zabývající se disciplínou sociální patologií, dále rozebírá publikace patologické závislosti, vznik takovýchto závislostí, probírá sekty a sektářství, sebevražednost, kriminalitu, agresivitu, typologii disharmonického vývoje osobnosti a rozebírá povolání pedagoga jako sociálního pracovníka. Každá z těchto kapitol má své obsáhlé místo na stránkách publikace. Prof.

PhDr. Pavel Mühlpachr, PhD., působí na Pedagogické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě, kde se zabývá speciální pedagogikou, sociologií, andragogikou, resocializační pedagogikou a sociální pedagogikou.

PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3470-5.

Kniha pojednává o uceleném přehledu problematiky sociální pedagogiky a pokouší se o ucelený pohled na minulost i současnost tohoto oboru. Publikace rozebírá oblasti sociální pedagogiky a to: historické kořeny, výchovu, socializaci a prostředí. Dalším tématem je výchovné prostředí a neméně zajímavá oblast sociální pedagogika ve spojitosti se školou. Mgr. Procházka, PhD působí na Pedagogické fakultě Jihočeské Univerzity na katedře psychologie a pedagogiky.

SLEZÁČKOVÁ, Alena, 2012. *Průvodce pozitivní psychologií: nové přístupy, aktuální poznatky, praktické aplikace*. Praha: Grada. Psyché. ISBN 9788024735078.

Kniha je komplexním vývojem dosavadního psychologického směru pozitivní psychologie jako první na českém trhu. Seznamuje s různými pohledy odborníků na štěstí a to jak po praktické tak i po teoretické stránce. Publikace je určena především odborníkům pracujícím v oblasti, kde se pozitivní psychologie využívá např. psychologie, kouči, příslušníci pomáhajících profesí. Dále je určena studentům pedagogických a sociálních oborů, akademickým pracovníkům a v neposlední řadě i laické veřejnosti. Autorka píše o své publikaci, jako o pestré krajině, ve které se budeme moci orientovat aktuálním psychologickým přístupem. Slezáčková je zakladatelkou Centra pozitivní psychologie v ČR, zástupkyní ČR v Evropské společnosti pozitivní psychologie (ENPP) a členkou vedení Mezinárodní asociace pozitivní psychologie (IPPA Board of Directors).

SOBOTKOVÁ, Irena, 2012. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0217-2.

Psychologie rodiny je relativně nedávno vzniklý obor, kterým nám autorka předkládá v této publikaci jeho základní poznatky. Autorka se snaží porozumět situaci rodiny, dokázat diagnostikovat její problémy a pomoci rodinám v rámci sociální práce

a psychoterapeutické intervence. Nové vydání je doplněno o kapitolu Rodinná resilience. Doc. PhDr. Irena Sobotková, CSc. se zaměřuje hlavně na psychologii rodiny a vývojovou psychologii. Je šéfredaktorkou odborného časopisu E-psychologie, který vydává Českomoravská psychologická společnost. Působí na Filozofické fakultě Univerzity Palackého na Katedře psychologie.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda, 2004. *Krize: psychologický a sociologický fenomén*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-0888-4.

Krize, pojem, který nás obklopuje čím dál častěji, na různých místech v našem okolí. Autoři vymezují pojem krize, předkládají její typologii a průběh. Druhá kapitola čtenáře vnese otázkou do dalších podkapitol - Kdo je v krizi. Autoři nastínili možnosti oběti krize a to: jedince v krizi, rodinu v krizi, komunitu v krizi a společnost v krizi. Každá z podkapitol rozebírá téma od definice, přes příčiny až k přístupům ke krizi.

THIEL, Christian, 2012. *Proč jsou šťastné páry šťastné*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4496-4.

Kniha byla přeložena z německého originálu Jitkou Kolářovou a předkládá nám dvacet receptů pro naplnění partnerství. Thiel působí jako konzultant pro páry i jednotlivce v privátní praxi, také vede přednášky na toto téma a vede workshopy. Kniha je zaměřena na pozitivní věci ve vztahu a ne na problémy a jejich zaobíráním. V knize uvádí dvacet receptů šťastného soužití a konkrétní strategie zvládnání krizí, které jsou každodenní součástí dnešních životů lidí.

VALIŠOVÁ Alena a Hana KASÍKOVÁ, 2011. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3357-9

Publikace, která je nepostradatelná pro všechny studenty pedagogických oborů, filozofických a přírodovědných. Je to ucelený náhled na pedagogiku se současnými idejemi, trendy i věděním. Publikace se zaměřuje na aktuální potřeby i dílčí podněty, které se projevují v profesní přípravě učitele. Autorky pojaly text jako výkladový, který si klade za cíl sloužit jako základ pro další studium, práci v seminářích, případně pro vzdělávání ve škole.

PŘÍLOHA P II: SLOVNÍK POJMŮ

Štěstí

Z psychologického pohledu je *šťestí* jev, který „ má vztah k našim snahám, cílům a nadějím k očekávání, k našim předcházejícím zkušenostem“. Záleží na našem žebříčku hodnot a vztahu k němu. Je to subjektivní jev, který můžeme někomu sdělit, ale jde o osobní zážitek bezprostředně daný jen dané osobě. (Křivohlavý, 2013, s. 15)

Životní spokojenost

Podle mnohých autorů není terminologie životní spokojenosti jednotná. Různá vymezení a pojetí nejsou shodná a i když víme, co pojmy jako jsou životní spokojenost, kvalita života či štěstí znamenají, nemají jednotnou definici.

Podle Payne nenacházíme názorovou shodu v odborných pojednáních, ale ani v metodologických otázkách. Důvod autor spatřuje v tom, že se o kvalitě života mluví v různých souvislostech a v rámci různých vědních oborů. Sociologové sledují kvalitu života u různých sociálních skupin a srovnáváním zjišťují faktory, které je nejvíce determinují. Psychologové své bádání zaměřují na subjektivní pohodu jednotlivců a snaží se tuto pohodu změřit. V lékařství a zdravotnictví hodnotí jedinci kvalitu života poskytované péče nebo kvalitu života s omezující nemocí. (Payne, 2005, s. 207)

Eudaimonia

Je to termín, který ve starém Řecku použil Aristoteles ve svém díle Nikomachova etika. Znamená relativně trvalý, celoživotní pocit štěstí či ladění života. Kristalizuje ve stáří, v době, kdy svého vrcholu dosahuje osobní zrání člověka a moudrost. (Křivohlavý, 2013, s. 15)

Masmédia

Je to ucelený název pro hromadné sdělovací prostředky. Mezi masmédia řadíme tisk (noviny, časopisy), knihy, počítačové sítě, rozhlas, televizní vysílání (s důrazem na zpravodajské relace), audio- video nosiče a filmy. Je to vlastně vše, co nás ve velkém informuje, přesvědčuje, vychovává a ovlivňuje.

Sociálně patologické jevy

Jedná se o různorodou škálu jevů, kterou vnímáme z hlediska hodnocení jako nechtěné, nežádoucí, nebo až nepřijatelné. Jedná se o celosvětový problém a spadá sem např. závislostní jednání, delikvence, organizovaný zločin, kriminalita aj. (Fischer a Škoda, 2009, s. 15). Muhlpackr souhlasí a dodává, že tyto jevy jsou „společnosti nebezpečné, negativně sankcionované formy deviantního chování“ (Muhlpackr, 2002, s. 7).

Singles

Singles jedinec, se nechce vázat z důvodu mu vyhovující situace, kterou může být např. volnost, větší možnosti uplatnění, nezávaznost, kariéra a vstupování do většího počtu sexuálních vztahů (Jandourek, 2003, s. 119). Singles jsou ti, kteří žijí sami ve své jednočlenné domácnosti (Možný, 2006, s. 199).

Mingles

Z anglického překladu *married, but single*, což můžeme označit jako: přestože jsem vdaná/ ženatý, jsem svobodná/ svobodný. Rozdíl mezi *mingles* rodinou a sezdanou tradiční rodinou je ten, že ač má jedinec stálého partnera a to i když žijí v manželském soužití, tak nebydlí ve společné domácnosti. Jinak vše funguje jak v druhých rodinách. *Mingle* partneři spolu večeří, chodí do kina, tráví společné chvíle, ale jen v době, kdy to tak chtějí oba. V opačném případě si každý věnuje svým koníčkům, své domácnosti a přátelům jak sám chce.

Patchwork rodina

Také zvaná jako sešívaná rodina. Popsat bychom si ji mohli jako rodinu na druhý pokus, většinou poskládaná z rozvedených rodin. V rodině se pak objevuje více rodičů, prarodičů, nevlastních dětí a sourozenců. Není lehké společné soužití, kde dítě musí poslouchat více rodičů a četnost rodinných příslušníků je větší, podle sociologů srůstání rodin trvá minimálně dva roky a nejlépe je, když se všichni snaží vžít se.

Kvalita života

Definici kvality života Mezinárodní zdravotnické organizace může vidět jako jedincovo vnímání jeho pozice v životě v kontextu své kultury a hodnotového systému a ve vztahu k jeho cílům, očekáváním, normám a obavám (Ludíková, 2013, s. 10).

Mezinárodní organizace (WHO) definuje kvalitu života jako: „individuální vnímání jedincova postavení v životě v kontextu kultury a hodnotového systému ve vztahu ke svým cílům, očekáváním, normám a obavám“ (WHO, 1996, s. 354).

Well – being

Anglický pojem, který můžeme přeložit jako „býti dobře“ můžeme ho zaznamenat zvláště od doby, kdy ho Světová zdravotnická organizace (WHO) zařadila do definice zdraví. Zdraví neznamena jen nepřítomnost choroby, ale vidíme ho jako „stav úplné tělesné, duševní a sociální pohody“ (Kebza, Šolcová, 2003, s. 334). Člověka můžeme tedy považovat za zdravého, pokud žije v psychické a sociální pohodě. Křivohlavý vidí termín well - being jako „**životní pohodu**“, „**spokojenost**“ nebo „**blaho**“ a vymezuje jeho dvě dimenze: sociální a psychologickou (Křivohlavý, 2013, s. 9). Možný v pojmu well - being vidí, tak jako Křivohlavý „**pohodu**“ a z psychologického hlediska blízký pojem „**spokojenost**“ a upozorňuje na psychology, kteří si dovoluují použít jako odborný termín ošidné slovo „**štěstí**“ (Možný, 2002, s. 14).

Osobní pohoda

„Osobní pohoda je poměrně jednoduše definována jako dlouhodobý či přetrvávající emoční stav, ve kterém je reflektována celková spokojenost člověka s vlastním životem. Stav osobní pohody, je však vyjádřen v různých emočních prožitcích a kognitivních obsazích, a není proto považován za jednoduchý konstrukt, ale spíše za širokou kategorii různých psychologických proměnných“ (Blatný, 2010, s. 198).

PŘÍLOHA P III: DOTAZNÍK

Dobrý den, vážená paní / pane,

dovoluji si Vás požádat o spolupráci na výzkumu k mé diplomové práci na téma: „**Životní spokojenost současných rodin**“, kterou píšete v rámci magisterského studia Sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně.

Jelikož podobných dotazníků dostáváte mnoho, použila jsem již vyzkoušený standardizovaný **Dotazník životní spokojenosti** od autorů: Fahrenberg, Myrtek, Schmacher a Brähler. Proto by Vám nemělo činit problémy jeho vyplňování. Před samotným vyplněním dotazníku, prosím, odpovězte na několik demografických otázek, které nám pomohou lépe vyhodnotit výsledky.

Vyplňujte prosím pravdivě, dotazník je anonymní a zjištěné údaje jsou důvěrné.

Děkuji Vám za ochotu a laskavost při vyplňování dotazníku.

Bc. Lenka Žůrková

Demografické otázky.

1. Jste: Muž, Žena

2. Vaše vzdělání:

Základní, vyučen/a v oboru, střední s maturitou, vysokoškolské

3. Jaký je váš věk?

15-19 let, 20-34 let, 35-44 let, 45-60 let

4. Velikost místa bydliště:

Do 1.999 obyvatel, 2.000- 9.999 obyvatel, 10.000-49.999 obyvatel, nad 50.000 obyvatel

5. Druh soužití:

Manželství, Partnerství

6. Zaznačte věk vašich dětí.

Věk dítěte/ počet dětí	0-1	2-3	4-6	7-15	16-20
1. dítě					
2. dítě					
3. dítě					
4. dítě					
5. dítě					
6. dítě					

DOTAZNÍK

Dotazník životní spokojenosti

J. Fahrenberg, M. Myrtek, J. Schumacher, E. Brähler

Zaškrtněte prosím u každého z tvrzení na následujících stranách vždy to číslo, které nejvíce odpovídá vaší spokojenosti ve vztahu k danému tvrzení.

Příklad:	①	②	③	④ ani spokojen(a) ani nespokojen(a)	⑤	⑥	⑦
	velmi nespokojen(a)	nespokojen(a)	spíše nespokojen(a)	spíše spokojen(a)	spokojen(a)	spokojen(a)	velmi spokojen(a)
S počasím jsem ...				X			

Pokud tedy – jako v tomto případě – nejste s počasím ani spokojen(a), ani nespokojen(a), zaškrtněte prosím ④. U každého tvrzení zaškrťávejte prosím pouze jedno políčko.

ZDRAVÍ	①	②	③	④ ani spokojen(a) ani nespokojen(a)	⑤	⑥	⑦
	velmi nespokojen(a)	nespokojen(a)	spíše nespokojen(a)	spíše spokojen(a)	spokojen(a)	spokojen(a)	velmi spokojen(a)
Se svým tělesným zdravotním stavem jsem...							
Se svou duševní kondicí jsem...							
Se svou tělesnou kondicí jsem...							
Se svou duševní výkonností jsem...							
Se svou obranyschopností proti nemoci jsem...							
Když myslím na to, jak často mám bolesti, jsem...							
Když myslím na to, jak často jsem až dosud byl(a) nemocný(á), jsem ...							

PRÁCE A ZAMĚSTNÁNÍ (osoby v důchodu: hodnotte prosím své bývalé zaměstnání)	①	②	③	④ ani spokojen(a) ani nespokojen(a)	⑤	⑥	⑦
	velmi nespokojen(a)	nespokojen(a)	spíše nespokojen(a)	spíše spokojen(a)	spokojen(a)	spokojen(a)	velmi spokojen(a)
Se svým postavením na pracovišti jsem...							
Když myslím na to, jak jistá je moje budoucnost v zaměstnání, jsem...							
S úspěchy, které mám v zaměstnání, jsem...							
S možnostmi postupu, které mám na svém pracovišti, jsem...							
S atmosférou na pracovišti jsem...							
Co se týká mých pracovních povinností a zátěže, jsem...							
S pestrostí, kterou mi nabízí mé zaměstnání, jsem...							

FINANČNÍ SITUACE	① velmi nespokojen(a)	② nespokojen(a)	③ spíše nespokojen(a)	④ ani spokojen(a) ani nespokojen(a)	⑤ spíše spokojen(a)	⑥ spokojen(a)	⑦ velmi spokojen(a)
Se svým příjmem / platem jsem...							
S tím, co vlastním, jsem...							
Se svým životním standardem jsem...							
S hmotným zajištěním své existence jsem...							
Se svými budoucími možnostmi výdělku jsem...							
S možnostmi, které mohu vzhledem ke své finanční situaci nabídnout své rodině, jsem...							
Se svým budoucím očekávaným (finančním) zajištěním ve stáří jsem...							

VOLNÝ ČAS	① velmi nespokojen(a)	② nespokojen(a)	③ spíše nespokojen(a)	④ ani spokojen(a) ani nespokojen(a)	⑤ spíše spokojen(a)	⑥ spokojen(a)	⑦ velmi spokojen(a)
S délkou své každoroční dovolené jsem...							
S množstvím svého volného času po práci a o víkendech jsem...							
S kvalitou odpočinku, který mi přináší dovolená, jsem...							
S kvalitou odpočinku, který mi přináší volný čas po práci a víkendy, jsem...							
S množstvím času, který mám k dispozici pro své koníčky, jsem...							
S časem, který mohu věnovat blízkým osobám, jsem...							
S pestrostí svého volného času jsem...							

MANŽELSTVÍ A PARTNERSTVÍ (Vyplňte prosím pouze pokud máte stálého partnera / partnerku)	① velmi nespokojen(a)	② nespokojen(a)	③ spíše nespokojen(a)	④ ani spokojen(a) ani nespokojen(a)	⑤ spíše spokojen(a)	⑥ spokojen(a)	⑦ velmi spokojen(a)
S požadavky, které na mne klade mé manželství / partnerství, jsem...							
S našimi společnými aktivitami jsem...							
S upřímností a otevřeností svého partnera / partnerky jsem...							
S pochopením, které má pro mne můj partner / partnerka, jsem...							
S něžností a náklonností, kterou mi můj partner / partnerka projevuje, jsem...							
S bezpečím, které mi poskytuje můj partner / partnerka, jsem...							
S ochotou pomoci, kterou mi projevuje můj partner / partnerka, jsem...							

VZTAH K VLASTNÍM DĚTEM (Vyplňte pouze pokud máte vlastní děti)	① velmi nespokojen(a)	② nespokojen(a)	③ spíše nespokojen(a)	④ ani spokojen(a) ani nespokojen(a)	⑤ spíše spokojen(a)	⑥ spokojen(a)	⑦ velmi spokojen(a)
Když myslím na to, jak s dětmi vzájemně vycházíme, jsem...							
Když myslím na úspěchy svých dětí ve škole a zaměstnání, jsem...							
Když myslím na to, kolik radosti mám ze svých dětí, jsem...							
Když myslím na námahu a výdaje, které mě mé děti stály, jsem...							
S vlivem, který mám na své děti, jsem...							
S uznáním, kterého se mi od mých dětí dostává, jsem...							
S našimi společnými aktivitami jsem...							

VLASTNÍ OSOBA	① velmi nespokojen(a)	② nespokojen(a)	③ spíše nespokojen(a)	④ ani spokojen(a) ani nespokojen(a)	⑤ spíše spokojen(a)	⑥ spokojen(a)	⑦ velmi spokojen(a)
Se svými schopnostmi a dovednostmi jsem...							
Se způsobem, jak jsem až doposud žil, jsem...							
Se svým vnějším vzhledem jsem...							
Se svým sebevědomím a sebejistotou jsem...							
Se svým charakterem (povahou) jsem...							
Se svou vitalitou (tzn. s radostí ze života a životní energií) jsem...							
Když myslím na to, jak vycházím s ostatními lidmi, jsem...							

SEXUALITA	① velmi nespokojen(a)	② nespokojen(a)	③ spíše nespokojen(a)	④ ani spokojen(a) ani nespokojen(a)	⑤ spíše spokojen(a)	⑥ spokojen(a)	⑦ velmi spokojen(a)
Se svou tělesnou přitažlivostí jsem...							
Se svou sexuální výkonností jsem...							
S četností svých sexuálních kontaktů jsem...							
S tím, jak často se mi můj partner / má partnerka tělesně věnuje (dotýká se mne, hladí mne), jsem...							
Se svými sexuálními reakcemi jsem...							
Když myslím na to, jak otevřeně mohu mluvit o sexuální oblasti, jsem...							
Když myslím na to, jak se k sobě s partnerem v sexualitě hodíme, jsem...							

PŘÁTELE, ZNÁMÍ A PŘÍBUZNÍ	① velmi nespokojen(a)	② nespokojen(a)	③ spíše nespokojen(a)	④ ani spokojen(a) ani nespokojen(a)	⑤ spíše spokojen(a)	⑥ spokojen(a)	⑦ velmi spokojen(a)
Když myslím na okruh svých přátel a známých, jsem...							
S kontaktem se svými příbuznými jsem...							
S kontaktem se svými sousedy jsem...							
S pomocí a podporou, kterou mi poskytují přátelé a známí, jsem...							
Se svými veřejnými a spolkovými aktivitami jsem...							
Se svou společenskou angažovaností jsem...							
Když myslím na to, jak často se dostanu mezi lidi, jsem...							

BYDLENÍ	① velmi nespokojen(a)	② nespokojen(a)	③ spíše nespokojen(a)	④ ani spokojen(a) ani nespokojen(a)	⑤ spíše spokojen(a)	⑥ spokojen(a)	⑦ velmi spokojen(a)
S velikostí svého bytu jsem...							
Se stavem svého bytu jsem...							
S výdaji za svůj byt (nájem, příp. splátky) jsem...							
S polohou svého bytu jsem...							
S dosažitelností dopravních prostředků jsem...							
Když myslím na míru zátěže hlukem, jsem ve svém bytě...							
Se standardem svého bytu jsem...							

Odpovězte, prosím, na následující otázky tak, že zaškrtnete hodící se odpověď.

Pohlaví: muž žena

Věk: let

Dosažené vzdělání:

- nedokončené základní vzdělání
- základní
- vyučen bez maturity
- vyučen s maturitou
- ukončené středoškolské vzdělání
- ukončené vysokoškolské vzdělání

Rodinný stav:

- ženatý / vdaná
- svobodný(á)
- vdovec / vdova
- rozvedený(á)

Jste zaměstnaný(á)?

- ano
- ano, ve vlastní firmě
- v domácnosti
- anebo jste:**
- žák / žákyně
- student / studentka
- v učení
- v důchodu
- nezaměstnaný(á)

Zaměstnání:

.....

Děkujeme za vaši spolupráci.

PŘÍLOHA P IV: VYHODNOCOvacÍ LIST DOTAZNÍKU ŽIVOTNÍ SPOKOJENOSTI

VYHODNOCOvacÍ LIST

Dotazník životní spokojenosti

J. Fahrenberg, M. Myrtek, J. Schumacher, E. Brähler

Jméno a příjmení:

Pohlaví: muž žena

Věk:

Examinátor: Datum:

Chybějící odpovědi:

Hrubý skór	Standardní skór	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Staniny
		4	7	12	17	20	17	12	7	4	Procenta
						54 %					
	1. Zdraví velmi nespokojen(a)	•	•	•	•	•	•	•	•	•	velmi spokojen(a)
	2. Práce a zaměstnání velmi nespokojen(a)	•	•	•	•	•	•	•	•	•	velmi spokojen(a)
	3. Finanční situace velmi nespokojen(a)	•	•	•	•	•	•	•	•	•	velmi spokojen(a)
	4. Volný čas velmi nespokojen(a)	•	•	•	•	•	•	•	•	•	velmi spokojen(a)
	5. Manželství a partnerství velmi nespokojen(a)	•	•	•	•	•	•	•	•	•	velmi spokojen(a)
	6. Děti velmi nespokojen(a)	•	•	•	•	•	•	•	•	•	velmi spokojen(a)
	7. Vlastní osoba velmi nespokojen(a)	•	•	•	•	•	•	•	•	•	velmi spokojen(a)
	8. Sexualita velmi nespokojen(a)	•	•	•	•	•	•	•	•	•	velmi spokojen(a)
	9. Přátelé, známí a příbuzní velmi nespokojen(a)	•	•	•	•	•	•	•	•	•	velmi spokojen(a)
	10. Bydlení velmi nespokojen(a)	•	•	•	•	•	•	•	•	•	velmi spokojen(a)
	11. Celková životní spokojenost velmi nespokojen(a)	•	•	•	•	54 %		•	•	•	velmi spokojen(a)